

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების
ფაკულტეტი

ზურაბ გოგშელიძე

მცდელობის საკითხი არაპირდაპირი
განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში



გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2019

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის საბჭოს გადაწყვეტილებით, ყოველწლიურად ფაკულტეტის საბჭოს მიერ შერჩეული იქნება საუკეთესო 4 სამაგისტრო და სადოქტორო ნაშრომი, რომელთა გამოქვეყნება მოხდება ფაკულტეტის მიერ. წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს ფაკულტეტის საბჭოს მიერ 2018 წელს დაცულ სამაგისტრო ნაშრომთაგან შერჩეულ საუკეთესო ნაშრომს.

რედაქტორი:

ჯემალ გაბელია, სამართლის დოქტორი, სტუ სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის პროფესორი

რეცენზენტი:

ჯემალ ჯანაშია, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, სტუ სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის პროფესორი

© ზ. გოგშელიძე, 2019

გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2019

თბილისი, 0186, ა. პოლიბაიძის ქ. 4 ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: gamomcemlobauniversal@gmail.com; universal505@ymail.com

ISBN 978-9941-26-501-3

Summary.....	5
ლიტერატურის მიმოხილვა.....	12
შედეგები და მათი განსჯა:.....	16
1. დანაშაულის მცდელობის მოკლე ისტორიული ანალიზი	16
2. მცდელობა არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში (ლიტერატურის ანალიზი)	20
3. არაპირდაპირი განზრახვის შეუთავსებლობა სისხლის სამართლის ზოგიერთ სხვა ინსტიტუტთან	55
4. შედარება უცხო ქვეყნის კანონმდებლობასთან:.....	68
5. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი	74
1. მაგალითი სასამართლო პრაქტიკიდან: (პირველი)	74
2. მაგალითი სასამართლო პრაქტიკიდან: (მეორე).....	80
3. მაგალითი სასამართლო პრაქტიკიდან: (მესამე).....	90
დასკვნა	114
ბიბლიოგრაფია	117

Summary

At the beginning of the paper work there is a little historical analysis done about the criminal attempt subject in Georgia. With the acquaintance of the old Georgian law it becomes evident that even in feudal Georgia crime attempt was only related to crimes committed with the direct intent, for example the content of Article 59 of the Vakhtang VI Law book.

An analysis of literature for the research subject is provided in this paper. In particular, the arguments of supporters as well as the arguments of opponents are considered and it is reasonable that the offenses committed indirect intent can not be attempted. Thus, in case of indirect intent, action must be qualified according to the outcome. And when such action does not result in any unlawful consequence, action must be qualified with a threat of deterioration - a life-threatening condition (127 Th cc).

In the view of the justification of this opinion, the paper concludes the notion of indirect intent that is given in Article 9 of the CCG. Also, the notion of the crime attempt is made under Article 19 of the Criminal Code of Georgia and the conclusion is that the two notions are not compatible with each other, since the person does not want to bring an unlawful outcome during committing a crime with the indirect intent. This means that it's impossible that his/her act is directed (ie, intended) to this outcome.

In the work, the existence of its normative concepts along with the psychological notion of desire is criticized. And the conclusion is that if there is a legitimate notion of the psychological notion of the desire, then the legislator would not use the psychological, but normative

notion of the desire to formulate the concept of indirect intention, because the GC is a set of normative acts.

It is also grounded that it is impossible to use the lightness of sanctions of sanction of Article 127 of the CCG as one of the arguments in order to prove that committing a crime with an indirect intention can be attempted.

The paper deals with the question like why part of German scholars (scientists) find that crime attempt is possible while in indirectly (indirect intent) committed crimes. The answer to this question is given by confrontation the crime attempt concept in German Code of Criminal Procedure and the concept of indirect intent. As well as through the confession of the concept of guilt in the Georgian legislation and the idea of indirect intent. Finally, the conclusion is that the CSG legislation in GF, unlike the criminal law of Georgia, gives the opportunity to prove the possibility of crime attempt with an indirect intention.

The paper argues that our legislation does not share an idea of crime attempt to be possible with indirect intention, and for supporting this idea there are several sections shown of the private part of the criminal code of Georgia (eg. Except for Article 127 of the Criminal Code, there is "Murder" through such means that gives a threat to the lives or health of others and another Article of Robbery).

The article discusses the position of leading foreign countries legislation positions (US, France, Switzerland, etc.) on this issue and concludes that they think in order to commit a crime attempt it is necessary that the offender has direct intent towards the result.

The paper discusses the Georgian judicial practice on the issue and it is concluded that the court practice is inherently different in this regard, about this matter. Which means that sometimes there is an attempted murder, while the person acting against the result is indirectly intentional. Examples of the work in the study are from the court practice and are criticized.

In the paper, it is noted that the recent practice of justice has come to the correct position.

To verify this, the work of the Cassation Chamber of 2016 of the Supreme Court of Georgia is examined in one of the cases where the action was tried by the attempted murder and the Cassation Chamber defended it on the premeditated damage of health, as the case did not prove the direct intentions of the deadly result. This means that in recent years there has been a reversal of the indirect purpose of retaliation from the attempted crime (for example, attempted murder) on the knee of the intentional damage of health.

Problems raised in the master's work are also discussed in terms of transport crimes. In particular, it is analyzed that the driver badly damages a person by offending the traffic safety rules and leaves him without assistance. This issue is discussed in several options, including the case where the driver acted to the damaged person's death indirectly. At this time, this inactivity must be qualified by abandoning the trial - 128 Th cc.

It is noteworthy in the work that it is impossible to assess such an incident with an attempted murder of an indirect intent. A similar case is given and the judicial practice of one of the most famous cases is criticized.

Finally, the conclusion is that the driver's actions in the event of an accident can be qualified as an inactivity attempted murder only if it is proven that he has identified the enemy in the wounded and deliberately abandoned it for the sake of his death.

შესავალი

როგორც ცნობილია, ზოგადად სამართალი, იურისპრუდენცია არ გახლავთ ზუსტი მეცნიერება. შესაბამისად, ლოგიკურია, რომ ერთი და იგივე საკითხზე არსებობდეს სხვადასხვა შეხედულება და განსხვავებული მოსაზრება.

ამ კუთხით, სამართლის სხვადასხვა დარგებს შორის გამონაკლისი არც სისხლის სამართალი გახლავთ, რომელშიც არაერთ თეორიულ და მეცნიერულ საკითხზე არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა და შესაბამისად მეცნიერებს არ აქვთ ერთი საერთო პოზიცია.

ამ თვალსაზრისით, საკმაოდ საინტერესოა ისეთი თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობის მქონე საკითხის განხილვა, როგორც გახლავთ მცდელობის საკითხი არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში. ეს საკითხი არა მხოლოდ მეცნიერულადაა საინტერესო, არამედ მას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს ქმედების სწორი კვალიფიკაციისათვის.

კერძოდ, საკითხი დგას ასე: არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილი ქმედებისას პირმა პასუხი უნდა აგოს დამდგარი შედეგის მიხედვით, თუ დანაშაულის მცდელობისათვის?

განსახილველ საკითხზე არსებობს ორი სხვადასხვა, ერთმანეთი-საგან რადიკალურად განსხვავებული შეხედულება და მოსაზრება.

როგორც უცხოეთში, ისე საქართველოში მეცნიერთა ნაწილი მიიჩნევს, რომ დანაშაულის მცდელობა ევენტუალური განზრახვით შესაძლებელია, ხოლო მეორე ნაწილი, კერძოდ, ქართველ მეცნიერთა უმრავლესობა თვლის, რომ ქართული კანონმდებლობით ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის მცდელობა

შეუძლებელია. ორივე მხარეს აქვს საკმაოდ ყურადსაღები არ-გუმენტები თავიანთი პოზიციის დასასაბუთებლად.

წარმოდგენილ ნაშრომში დასმულ პრობლემასთან დაკავშირებით განხილულია მთელი რიგი საკითხები. კერძოდ, გადმოცემულია საკითხის ისტორია, თუ როგორ ხდებოდა ქმედების შეფასება დანაშაულის მცდელობის დროს საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში ჩვენი ისტორიის სხვადასხვა პერიოდში. ასევე, განხილულია, თუ რამდენად არის შესაძლებელი დანაშაულის მცდელობა არაპირდაპირი განზრახვისას დღეს მოქმედი კანონმდებლობით. გაკეთებულია შედარება სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობასთან და დოგმატიკასთან, რომლებიც უშვებენ დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობას ევენტუალური განზრახვით. მოყვანილია იმ მეცნიერთა არგუმენტები, რომლებიც აღიარებენ დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობას არაპირდაპირი განზრახვისას. ამის პარალელურად, მოყვანილია არგუმენტები იმ მეცნიერებისა, რომლებიც მხარს არ უჭერენ ამ მოსაზრებას. ნაშრომში განხილულია უზენაესი სასამართლოს რამდენიმე გადაწყვეტილება (მათ შორის უახლესიც), რომლებიც ნათელი დასტურია იმისა, რომ ჩვენი კანონმდებლობით არ არის შესაძლებელი ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის მცდელობა.

თემის აქტუალურობა: საკითხის კვლევა იქნება საკმაოდ საინტერესო და ამავდროულად მნიშვნელოვანიც, ვინაიდან მსგავსი საკითხის სამართლებრივად გადაწყვეტა პირდაპირ კავშირშია ადამიანის ბედის გადაწყვეტასთან, კერძოდ, მას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს ქმედების სწორი კვალიფიკაციისათვის.

ნაშრომის მიზანი და ამოცანა: ნაშრომის მიზანია, დეტალურად გაირკვეს დანაშაულის მცდელობის არსი. ეს საკითხი იმდენადაა

საინტერესო, რომ პრაქტიკაში ადგილი არ ექნეს ქმედების კვალიფიკაციას დანაშაულის მცდელობით მაშინ, როდესაც სინამდვილეში ადგილი აქვს დამთავრებულ დანაშაულს. ნაშრომის მიზანია ასევე გაირკვეს არაპირდაპირი განზრახვის არსი, რათა დადგინდეს, მცდელობის შესაძლებლობა ამ დროს.

ნაშრომის სტრუქტურა შედგება: შესავლის, 3 თავის, 3 ქვეთავის, დასკვნისა და გამოყენებული ლიტერატურისგან (ბიბლიოგრაფიისგან).

ლიტერატურის მიმოხილვა

სამაგისტრო ნაშრომში გამოყენებულია სხვადასხვა ლიტერატურა, რომელშიც მოცემულია საკვლევ საკითხთან დაკავშირებით ერთმანეთისაგან განსხვავებული მოსაზრებები. სამეცნიერო ლიტერატურის გარდა, გამოყენებულია უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები, კერძოდ სამი გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც აგებულია კონკრეტული მსჯელობა და დაფიქსირებულია კონკრეტული პოზიცია.

ნაშრომის სრულყოფისათვის დანაშაულის არაპირდაპირი განზრახვით მცდელობის შეუძლებლობის დასასაბუთებლად და თავად დანაშაულის მცდელობის საკითხის სიღრმისეულად გასარკვევად ნაშრომში გამოყენებულია პროფესორ თ. წერეთლის წიგნი - დანაშაულის მომზადება და მცდელობა. ასევე ანალოგიურ საკითხზე გამოყენებული მაქვს პროფ. თ. წერეთლის ნაშრომი სისხლის სამართლის პრობლემები ტომი I. ხოლო მიზეზობრივ კავშირთან დაკავშირებით გამოყენებული მაქვს პროფ. თ. წერეთლის ნაშრომი, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი 3 (რუსულ ენაზე).

დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობას არაპირდაპირი განზრახვის დროს ასევე არ იზიარებს პროფესორი ო. გამყრელიძე. ვინაიდან ჩვენი პოზიციაც ანალოგიური გახლავთ, სამაგისტრო ნაშრომში ჩვენი პოზიციის გასამყარებლად გამოყენებული მისი ნაშრომი: სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი III.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ დანაშაულის მცდელობას არაპირდაპირი განზრახვით მხარს არ უჭერს პროფესორი გ. ნაჭყებია, რომელიც თავის ნაშრომში სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, ავტ. კოლექტივი, ასაბუთებს

რომ არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობა შეუძლებელია.

არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობას მხარს არ უჭერეს ასევე პროფესორი ქ. მკედლიშვილი-ჰედრიხი, რომლის პოზიციასაც ვიზიარებთ. სამაგისტრო ნაშრომში ჩვენი პოზიციის გასამყარებლად გამოყენებულია მისი მონოგრაფია: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები.

არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობას ასევე მხარს არ უჭერს პროფესორი ნ. თოდუა, რომელსაც ეს მოსაზრება დასაბუთებული აქვს სტატიაში საფრთხის შემქმნელი დანაშაულები საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით ჟურ. მართლმსაჯულება და კანონი. ასევე, წიგნში - სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი I.

ზემოთხსენებულ მეცნიერებთან ერთად, უნდა აღინიშნოს, რომ არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობას მხარს არ უჭერს პროფესორი გ. მამულაშვილი, ამ თვალსაზრისით ნაშრომში განხილულია მისი მოსაზრება, რომელიც მას გამოთქმული აქვს წიგნში - სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი I. კერძოდ, ეს მოსაზრება დასაბუთებული აქვს საფრთხის შემქმნელი დელიქტების ზოგადი დახასიათებისას.

პროფესორი ი. დვალიძე ასევე არ იზიარებს დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობას არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში. ეს მოსაზრება მას გატარებული აქვს წიგნში - სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო.

არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობის შეუძლებლობას ასაბუთებს ასევე სამართლის დოქტორი თ. დარსანია

თავის ნაშრომში დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები.

სამაგისტრო ნაშრომში ჩვენი პოზიციის გასამყარებლად, ასევე, გამოყენებული გვაქვს სამართლის დოქტორ თ. ცეციტიშვილის ნაშრომი ადამინის სიცოცხლის და ჯანმრთელობისთვის საფრთხის შემქმნელი დელიქტები, რომელიც აგრეთვე არ უჭერს მხარს არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობის საკითხს. თავის ნაშრომში მას მოყვანილი აქვს საპირისპირო მოსაზრების მქონე მეცნიერთა არგუმენტები და გაკრიტიკებული აქვს მათი პოზიცია.

მცდელობის ცნების უკეთ გარკვევისთვის ნაშრომში გამოყენებულია ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, სადაც მოცემულია თუ რა შინაარსი დევს სიტყვაში - „მიმართული“. ლექსიკონის ამ განმარტების მეშვეობით ადვილად არის შესაძლებელი იმის დასაბუთება, რომ არაპირდაპირი განზრახვის დროს ქმედება არ არის მიმართული მართლსაწინააღმდეგო შედეგისკენ.

ნაშრომში იმის დასაბუთებისთვის, თუ რატომ არის გერმანულ დოქტრინაში მიღებული მცდელობის შესაძლებლობა არაპირდაპირი განზრახვის დროს, გამოყენებულია გფ სისხლის სამართლის კოდექსი, ტექსტი და სამეცნიერო-პრაქტიკული კომენტარი, (რუსულ ენაზე), რომელშიც დანაშაულის მცდელობის ცნება არის გადმოცემული გერმანული კანონმდებლობის მიხედვით. სწორედ ეს ცნება არის შედარებული საქართველოს სსკ მე-19 მუხლში მოცემულ მცდელობის ცნებასთან. მათი ურთიერთშედარებით გაკეთებულია დასკვნა, რომ მცდელობის ეს ცნებები არსებითად განსხვავდება ერთმანეთისგან, რადგან გერმანული კანონმდებლობით მცდელობისთვის არ არის აუცილებელი ქმედება მიმართული იყოს მართლსაწინააღმდეგო

შედეგისკენ, განსხვავებით ჩვენი კანონმდებლობისგან. ეს კი გერმანელ სამართალშემფარდებელს აძლევს შესაძლებლობას, არაპირდაპირი განზრახვის დროსაც ქმედება დააკვალიფიციროს არა დამდგარი შედეგის მიხედვით, არამედ დანაშაულის მცდელობით.

გვ სისხლის სამართლის კოდექსიდან ასევე გამოყენებული გვაქვს განზრახვის ცნება, სადაც საერთოდ არ არის მოცემული პირდაპირი და არაპირდაპირი განზრახვის ცნება, არამედ მოცემულია განზრახვის ერთიანი ცნება, ხოლო რაც შეეხება არაპირდაპირი განზრახვის ცნებას, იგი მოცემულია გერმანულ დოქტრინაში და მასში არ არის ნათქვამი რომ პირს არ სურს მართლსაწინააღმდეგო შედეგი, განსხვავებით არაპირდაპირი განზრახვის საქართველოს სსკ-ში მოცემული ცნებისგან.

არაპირდაპირი განზრახვის დროს დანაშაულის მცდელობას მხარს უჭერენ ქართველ მეცნიერთა ნაწილი. ამ მიმართებით ნაშრომში გამოყენებული მაქვს პროფესორ მ. ტურავას სახელმძღვანელო სისხლის სამართლის ზოგად ნაწილში, მეცხრე გამოცემა. ასევე, ანალოგიური პოზიცია აქვს განვითარებული სამართლის დოქტორ ლ. ხარანაულს, რომლის ნაშრომიც ასევე გვაქვს გამოყენებული, წიგნში დაუმთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, წიგნი II.

ჩვენი პოზიციის დასაბუთებისთვის საფრთხის დელიქტებზე მსჯელობისას ნაშრომში გამოყენებულია საქართველოს კანონის პროექტი „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი“ ცვლილების შეტანის თაობაზე მაცნეს ვებ გვერდიდან.

შედეგები და მათი განსჯა:

1. დანაშაულის მცდელობის მოკლე ისტორიული ანალიზი

სანამ უშუალოდ დანაშაულის მცდელობის საკითხზე საუბარს შევუდგებოდეთ, მიზანშეწონილია, განვიხილოთ საკითხის ისტორიული ნაწილი როდიდან გვხვდება დანაშაულის მცდელობა როგორც ინსტიტუტი, რა სახით მოხდა მისი ფორმირება, საიდან აიღო სათავე და რა გზა განვლო მან.

ქართული ფეოდალური სამართალი არ იცნობს ზოგად ნორმებს მცდელობის შესახებ. ისევე, როგორც რომისა და დასავლეთ ევროპის ფეოდალურ სამართალში, აქაც გვხვდება ცალკეული ე.წ. „შეკვეცილი შემადგენლობანი“, რომლებიც საფრთხის დელიქტებს წარმოადგენენ და ისჯებიან როგორც დამოუკიდებელი დამთავრებული დანაშაული. მაგალითად: ფეოდალურ საქართველოში მახვილის ამოღება ისჯებოდა როგორც შეურაცხყოფელი დანაშაული. ამდენად, ეს ქმედება არ განიხილებოდა, როგორც დანაშაულის მცდელობა¹.

პროფესორ თინათინ წერეთლის აზრით, ბექა-აღბუღას კანონების მე-13 მუხლი ანალოგიურ შინაარსს ატარებს, რომელიც სასჯელს ითვალისწინებს იმ შემთხვევისათვის, როდესაც თავდასხმის შედეგია ის, ვისაც დაესხნენ არ მომკვდარა. ამ დროისთვის ქმედების ჩამდენს „დედა-წულთა შერცხვენისათვის“ დაწესებული სისხლის ფასის ნახევრის გადახდა დაეკისრებოდა².

სწორად მიუთითებს პროფ. წერეთელი, რომ ეს მუხლი არ ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას მკვლელობის მცდელო-

¹ თ. წერეთელი, დანაშაულის მომზადება და მცდელობა, თბ. 1961, გვ. 18-19

² შეად. თ. წერეთელი, იქვე, გვ. 19

ბისათვის, რადგან აქ სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტი არ არის იგივე, რაც მკვლელობის დროს (ადამიანის სიცოცხლე). აქ სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტი გახლავთ ოჯახის სიმშვიდე და ღირსება³.

აქვე, საკმაოდ საინტერესოა საკითხი მკვლელობის მცდელობასთან დაკავშირებით სვიმონ მეფის მიერ განახლებულ სიგელში „სამართალი სისხლისა“, რომლის ერთ-ერთ მუხლში ვკითხულობთ: „თუ ვინმე საღალატოდ წავიდეს და თავადვე დაშალოს ან სხვათა დააშლევინოს, არა ზედა აც. თუ გაჰმართოს და სიკუდილსა ეცადოს და ესე ვითარი კაცი ღმერთმან მოარჩინოს, მისგან მკუდარი იქნების და ნახევარი სისხლი დაეურვოს სიკუდილისა ცდისათვის“⁴.

მოცემული სისხლის სამართლის კანონის ტექსტიდან ნათელი ხდება, რომ თუ პირი (დამნაშავე) შედეგს - კაცის მოკვლას ვერ მიაღწევდა (სიკუდილსა ეცადოს)), მას პასუხისმგებლობა დაეკისრებოდა დანაშაულის მცდელობისათვის და არა დამთავრებული დანაშაულისათვის. ამდენად, აშკარაა, რომ ამ დროისათვის საქართველოში უკვე აღიარებული იყო დანაშაულის მცდელობა.

ჩვენს საკვლევ თემასთან დაკავშირებით საინტერესოა შემდეგი: ძველი ქართული სამართლის გაცნობით აშკარა ხდება, რომ მცდელობა დაკავშირებული იყო მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულთან. სწორედ ამაზე მეტყველებს ვახტანგ VI სამართლის წიგნის 59-ე მუხლის შინაარსი, სადაც ვკითხულობთ: „თუ კაცი კაცს არას ემართლებოდეს, მოღალატედ ან გზაზე სადმე, ან სოფლად ღამით გამოსასვლელს ადგილს თუ სადაც იარაღით სასიკვდილოდ გამომეტებით დაუდგეს და ის

³ შეად. თ. წერეთელი, დასახ. ნაშრომი, გვ. 19-20

⁴ იხ. თ. წერეთელი, დასახ. ნაშრომი, გვ. 23

საქმე გამოჩნდეს, რომე სდომებოდეს, და მერმე ამ ხანად იმ კაცს აღარ გამოველოს და წამოსულიყოს, თავის გუნებით სიკვდილი სდომებია, მაგრამ ღმერთსა და ზედს მოურჩენია, რომე ამ გზაზე აღარ გამოუვლია, ამისათვის მთელი სისხლი მოღალატემ იმ კაცს მისცეს...⁵.

თინათინ წერეთლის მოსაზრებით (რასაც ჩვენც ვეთანხმებით), აღნიშნული მუხლი დანაშაულის მცდელობას გულისხმობს, რაც ნათლად ჩანს სიტყვებიდან: „...თავისი გუნებით სიკვდილი სდომებია...“ როგორც ვხედავთ, ბევლ ქართულ სამართალშიც მცდელობა მხოლოდ პირდაპირ განზრახვით ჩადენილ დანაშაულთან იყო დაკავშირებული. მეორეს მხრივ, ეს განზრახვა ბოლომდე არ ყოფილა მიყვანილი.

როგორც მართებულად მიუთითებს თინათინ წერეთელი, აქ მოცემულია მცდელობისათვის დამახასიათებელი ობიექტური მხარე: მოქმედება, მიმართული მავნე შედეგის განსახორციელებლად, რომელიც თავიდან აცდენილ იქნა დამნაშავეზე დამოუკიდებელი მიზეზის გამო⁶.

ასევე საკმაოდ საინტერესოა დანაშაულის მცდელობის საკითხი ქართულ ჩვეულებით სამართალში. ერთ-ერთი მკვლევარის მ. კოვალევსკის განმარტებით, ოსური ჩვეულების მიხედვით, დანაშაულის მცდელობა სრულიად დაუსჯელი იყო. თოფის ჩახმახისათვის თითის გამოკვრა მკვლევლობის მიზნით, თუ ტყვია არ გავარდებოდა, ან გავარდებოდა და ტყვია მსხვერპლს ასცდებოდა, სისხლის მოთხოვნის საფუძვლად არ ითვლებოდა. ყველაზე დიდი რაც ამას შეიძლებოდა მოჰყოლოდა ოსეთში, იყო

⁵ ციტატა აღებულია თ. წერეთლის დასახ. ნაშრომიდან, გვ. 23-24

⁶ თ. წერეთელი, იქვე, გვ. 24

შესარიგებელი სუფრა, რომელიც მცდელობის ჩამდენს უნდა გაეშალა⁷.

ოსური ჩვეულების მიხედვით, მცდელობის დაუსჯელობა ემყარებოდა იმ არგუმენტს, რომ მას არ მოჰყოლია საზიანო შედეგი, ანუ ამ ჩვეულების თანახმად დასჯადობის მთავარი საფუძველი იყო საზიანო შედეგის დადგომა.

ყურადსაღებია შემდეგი ფაქტი: ზემოთ მოყვანილი ციტატიდან ისიც კარგად ჩანს, რომ დანაშაულის მცდელობა დაკავშირებული იყო პირდაპირ განზარხვასთან, რაც იკვეთება სიტყვებიდან: „ჩახმახისათვის თითის გამოკვრა მკვლელობის მიზნით“.

დანაშაულის მცდელობასთან დაკავშირებით, სვანეთში გაბატონებული იყო ობიექტური შერაცხვის პრინციპი და მცდელობა, როგორც წესი, პასუხისმგებლობას არ იწვევდა. ამ მხრივ იყო გამონაკლისიც. კერძოდ, ზემო სვანეთის ერთ-ერთ თემში, უშგულში ტყვიის არ გავარდნის გამო (როცა პირი ეცდებოდა გასროლას, მაგრამ ტყვია არ გავარდებოდა) დამნაშავეს ახდევინებდნენ სისხლის ფასს, მაგრამ, როდესაც ტყვია გავარდებოდა და ობიექტი არ დაზიანდებოდა, ამ შემთხვევაში სისხლის ფასზე საერთოდ არ იყო საუბარი⁸.

საკითხის ასეთი გადაწყვეტა სვანეთში დამოკიდებული იყო დამნაშავეს განზრახვაზე. თუ დაზარალებულს ტყვია ასცდებოდა, უშგულელები მიიჩნდევდნენ, რომ მსროლელს მკვლელობის ან დაჭრის განზრახვა არ ჰქონდა და ამიტომ პასუხისმგებლობას არ

⁷ კოვალევსკის ეს ციტატა აღებულია ლ. ხარანაულის წიგნიდან: დაუმთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით. თბილისი 2014, გვ. 9

⁸ კოვალევსკის მოსაზრების შესახებ ციტატა აღებულია ლ. ხარანაულის დასახ. ნაშრომიდან, გვ. 9

აკისრებდნენ. მაგრამ თუ დამტკიცდებოდა, რომ მსროლელს ჰქონდა მკვლელობის განზრახვა, მაგრამ ტყვია არ გავარდა, მსროლელს პასუხისმგებლობა დაეკისრებოდა⁹.

როგორც ვხედავთ, აქაც მცდელობის საკითხი დგებოდა მაშინ, თუკი პირი მოქმედებდა პირდაპირი განზრახვით.

ზუსტად ასევე წყდებოდა საკითხი ქვემო სვანეთშიც.

რამდენადმე განსხვავებულად იყო მოწესრიგებული დანაშაულის მცდელობის საკითხი ხევსურეთში. მაგალითად: ხევსურეთის ერთ-ერთი მკვიდრის გადმოცემით: „თუ კაცმა კაცს თოფი ესვრივა და გასცდა, არ მახვდა, მაშინ სამთელ-სამკვიდროს აიღებს 5 ძროხას“¹⁰.

როგორც ვხედავთ, აქ საუბარია მკვლელობის მცდელობაზე, მაგრამ განსხვავებით სვანური ჩვეულებითი სამართლისგან, დასჯადია ის ფაქტიც, როდესაც მსხვერპლს ტყვია ასცდება.

2. მცდელობა არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში (ლიტერატურის ანალიზი)

იურიდიულ ლიტერატურაში სადავოა საკითხი, შესაძლებელია თუ არა მცდელობა არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის ზოგად ნაწილში არ არსებობს მუხლი, რომელიც პირდაპირ პასუხს გასცემდა ამ კითხვას, არადა ამ საკითხის გადაწყვეტას აქვს არა მარტო მეცნიერული, არამედ უდიდესი პრაქტიკული

⁹ შუად. იქვე, გვ. 9

¹⁰ იბ. იქვე, გვ. 9

მნიშვნელობა, რადგანაც დაკავშირებულია დანაშაულად ქმედების სწორ კვალიფიკაციასთან.

ქართულ მეცნიერთა უმრავლესობა (თ. წერეთელი, ო. გამყრელიძე, გ. ნაჭყებია, ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, გ. მამულაშვილი, ნ. თოდუა, ი. დვალაძე და სხვები) იზიარებენ მოსაზრებას, რომლის მიხედვითაც მცდელობა შესაძლებელია მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში.¹¹

ბოლო დროს მეცნიერთა ნაწილი, ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში მხარს უჭერს ევენტუალური განზრახვით (არაპირდაპირი განზრახვით) დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობას. მოცემული მოსაზრება კი შემდგომი არგუმენტებით არის გამყარებული:

კანონმდებელი მომზადების და მცდელობის დეფინიციისას სისხლის სამართლის კოდექსის მე-18 და მე-19 მუხლის ნაწილებში მხოლოდ მომზადების და მცდელობის განზრახ ჩადენაზე საუბრობს, მაგრამ განზრახვის სახეს არ აკონკრეტებს; კანონმდებელი ევენტუალური განზრახვით მცდელობას შეუძლებლად რომ თვლიდეს, იგი ამას კანონში სპეციალურად გაითვალისწინებდა კიდევ;

¹¹ შეად. თ. წერეთელი, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი პირვ. თბ. 2007, გვ. 486-492; ო. გამყრელიძე, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი მე-3, თბ. 2013, გვ. 244-246; გ. ნაჭყებია, ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ზოგადი თეორის, თბ. 2010, გვ. 226-234; ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ. 2011, გვ. 70-84; გ. მამულაშვილი, წიგნში: სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2016, გვ. 173-177; ნ. თოდუა, წიგნში: სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2016, გვ. 51; 114; 134; ი. დვალაძე, წიგნში: სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, საბელმძღვანელო რედ. გ. ნაჭყებია, თბ. 2007, გვ. 148.

მე-19 მუხლის ისტორიულ განმარტებას ევენტუალური განზრახვით მცდელობამდე მივყავართ, რადგან კანონმდებელმა დათქმა იმისა, რომ მცდელობა მხოლოდ პირდაპირი განზრახვითაა შესაძლებელი, ამ მუხლის პროექტიდან ამოიღო;

ქართველი მეცნიერ-იურისტების პოზიციას ევენტუალური განზრახვით მცდელობის შეუძლებლობისა და სსკ-ის 127-ე და 128-ე მუხლების ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებით, აქვს თეორიული დასაბუთება, მაგრამ დოგმატური და პრაგმატული თვალსაზრისით, უფრო მისაღებია ის პოზიცია, რომელიც კონტინენტალური ევროპის არაერთი ქვეყნის სისხლის სამართალში არის გაბატონებული¹²;

როგორც პირდაპირი, ასევე ევენტუალური განზრახვისას პირის ქმედება მიმართულია შედეგისაკენ, რადგან ორივე შემთხვევაში შედეგის ნებელობა გვაქვს. ე.ი. ევენტუალური განზრახვა ქმედების და შედეგის ნებელობაა; მართალია, კანონმდებელი ევენტუალური განზრახვისას შედეგისადმი სურვილის არარსებობაზე მიუთითებს, მაგრამ ერთმანეთისაგან უნდა გავმიჯნოთ დესკრიფციულ-ფსიქოლოგიური სურვილი და „ნორმატიული სურვილი“. პირს ევენტუალური განზრახვის დროს ეს დესკრიფციულ-ფსიქოლოგიური სურვილი არ აქვს, მაგრამ მას აქვს „ნორმატიული სურვილი“. ვისაც დანაშაულის ჩადენის ნება, ანუ „ნორმატიული სურვილი“ აქვს და შედეგს ვერ აღწევს, მცდელობისათვის უნდა დაისაჯოს;

მსოფლიოს ისეთი ქვეყნები, როგორიცაა გერმანია, შვეიცარია, ავსტრია და ა.შ. ევენტუალური განზრახვით მცდელობას

¹² იხ. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეცხრე გამოცემა, თბ. 2013 წ. გვ. 137

აღიარებენ და დოგმატიკაში მისი შეუძლებლობის შესახებ რაიმე სერიოზული დისკუსია არ არსებობს¹³;

შემდეგი არგუმენტი არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობისა, გახლავთ ის, რომ, რადგან თავის დროზე საქართველოს სსკ 127-ე მუხლი (საშიში მდგომარეობაში ჩაყენება) შვეიცარიის სსკ 129-ე მუხლის (სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენება) ზეგავლენით შეიქმნა, ქართული ნორმა შვეიცარიის სსკ 129-ე მუხლის მსგავსად უნდა განემარტოთ. ეს მუხლი შვეიცარიის მსგავსად მხოლოდ მაშინ უნდა გამოვიყენოთ, როდესაც პირს შედეგის მიმართ ევენტუალური განზრახვა კი არა, არამედ გაუფრთხილებლობა ამოძრავებს. ქართულმა სისხლის სამართალმა უნდა გაიზიაროს შვეიცარიაში გაბატონებული მოსაზრება იმის შესახებ, რომ შედეგის მიმართ ევენტუალური განზრახვის არსებობისა და შედეგის დაუდგომლობისას პირი ევენტუალური განზრახვით მცდელობისათვის უნდა დაისაჯოს¹⁴;

საქართველოში მეცნიერთა სხვა ნაწილიც მხარს უჭერს მოსაზრებას, რომ მცდელობა შესაძლებელია არა მარტო პირდაპირი, არამედ არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულშიც.¹⁵

ქართველ მეცნიერთა უმრავლესობა კი, როგორც უკვე აღინიშნა, არ იზიარებს ამ მოსაზრებას და ზემოთ მოყვანილ არგუმენტებს შემდეგნაირად აბათილებს:

¹³ შეად. მ. ტურავა, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, თბილისი 2013, გვ. 136-142

¹⁴ შეად. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეცხრე გამოცემა, თბ. 2013წ. გვ.137-138

¹⁵ იხ. ლ. ხარანაული, დაუმთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, თბ. 2014, გვ. 144-155.

მიზანი მცდელობის დამფუძნებელი ელემენტია, ევენტუალური განზრახვით ჩადენილი ქმედება კი არაა გამიჯნვითი.

უფრო მეტიც, კანონმდებელი ევენტუალურ განზრახვის განმარტებისას სსკ მე-9 მუხლის მე-3 ნაწილში სურვილის არქონაზე მიუთითებს. შეუძლებელია პირს არ ჰქონდეს სურვილი და ქმედების განხორციელებას ცდილობდეს.

ამასთანავე, რადგანაც მიზანი მხოლოდ პირდაპირი განზრახვის შემადგენელი ნაწილია, ამიტომ მომზადება და მცდელობა მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით შეიძლება¹⁶.

სსკ მე-19 მუხლის 1-ლ ნაწილში გათვალისწინებულ მცდელობას კანონმდებელი განმარტავს, როგორც დანაშაულის ჩასადენად „უშუალოდ მიმართულ ქმედებას“. ტერმინი „უშუალოდ მიმართული“ მხოლოდ პირდაპირ განზრახვას გულისმობს. ევენტუალური განზრახვისას პირის ქმედება მიმართული არაა დანაშაულებრივი შედეგის განხორციელებისაკენ. ე.ი. მცდელობა მიზანმიმართული ქმედებაა, ევენტუალური განზრახვისას კი პირი თავისი ქმედებით საფრთხეს კი ქმნის, მაგრამ ამის შემდეგ იგი მოვლენათა მიმდინარეობას „ბრმა კაუზალურ პროცესს“ ანდობს.¹⁷

ევენტუალური განზრახვით მცდელობის შეუძლებლობას ევენტუალური განზრახვით მომზადების შეუძლებლობაც ადასტურებს. პირი ვერ მოამზადებს დანაშაულს, ვერ შექმნის პირობებს

¹⁶ ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, თბ. 2016, მე-3 გამოცემა, გვ. 265-271; ი. დვალიძე, წიგნში: სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბილისი, 2007, გვ. 170

¹⁷ თ. წერეთელი, სისხლის სამართლის პრობლემები, თბ. 2007, გვ. 487-488; გ. მამულაშვილი, წიგნში: სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2016, გვ. 175

მის ჩასადენად, თუ იგი გამიზენით არ მოქმედებს. გამიზენა კი მხოლოდ პირდაპირი განზრახვისას არსებობს.¹⁸

გასაზიარებელია იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული შემდეგი მოსაზრება: არგუმენტად არ გამოდგება თქმა იმისა, რომ ევენტუალური განზრახვა დესკრიფციულ-ფსიქოლოგიური სურვილის არარსებობითა და „ნორმატიული სურვილის“ არსებობით ხასიათდება. საკითხისადმი ამგვარი მიდგომა ნორმატივიზმის უკიდურესი გამოვლინებაა, რადგან ევენტუალური განზრახვის საკანონმდებლო ცნებაში სურვილის არქონა შეუძლებელია განიმარტოს როგორც სურვილის არსებობა¹⁹.

ზემოთხსენებულ სწორ მოსაზრებას ჩვენის მხრიდან უნდა დავამატოთ შემდეგი: სურვილის ფსიქოლოგიურ განმარტებასთან ერთად რეალურად რომ არსებობდეს სურვილის ნორმატიული განმარტება, მაშინ კანონმდებელი არაპირდაპირი განზრახვის ცნებაში სწორედ მის ნორმატიულ განმარტებას დააფიქსირებდა და არა ფსიქოლოგიურს, ვინაიდან სისხლის სამართლის კოდექსი ნორმატიული აქტების სისტემაა.

ამდენად, თუკი გავიზიარებთ მოსაზრებას, რომ არსებობს სურვილის ფსიქოლოგიურ ცნებასთან ერთად არსებობს მისი ნორმატიული ცნება, მივიღებთ შემდეგ ვითარებას: ა) ამგვარი არჩევანის მიუხედავად, კანონმდებელს კანონში ჩაუწერია სურვილის არა ნორმატიული, არამედ ფსიქოლოგიური ცნება; ბ) საკანონმდებლო ჩანაწერი „არ სურს“ თურმე ნიშნავს მის საპირისპიროს - „სურს“;

¹⁸ ქ. მჭედლიშვილი-ჭედრიხი, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ. 2011. გვ. 70-84

¹⁹ შეად. ქ. მჭედლიშვილი-ჭედრიხი, წიგნში: სისხლის სამართალი, (სახელმძღვანელო), ზოგადი ნაწილი, თბ. 2016, (მე-2 გამოცემა), გვ. 284-285

გ) თურმე „არა“ შეიძლება ნიშნავდეს „კი“-ს, ანუ მინუსი შეიძლება უდრიდეს პლუსს, რაც შეუძლებელია.

ევენტუალური განზრახვის მცდელობის შეუძლებლობაზე მიგვანიშნებს საქართველოს სსკ 127-ე და 128-ე მუხლებიც სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენება და განსაცდელში მიტოვება, რომელთა შემოღებითაც ევენტუალური განზრახვით მცდელობის შეუძლებლობით შექმნილ ხარვეზს კანონმდებელი ამ მუხლებით, სპეციალური კონკრეტული საფრთხის დელიქტებით (*delictum sui generis*) აკსებს²⁰.

ეს მოსაზრება რომ მართებულია, ამის ნათელსაყოფად მოვიყვანოთ შემდეგი მაგალითი: სადამო ხანს, დედამ, ტანსაცმელში გახვეული ახალშობილი დატოვა ერთ-ერთი კორპუსის ეზოში იმ დროს, როდესაც არავინ იმყოფებოდა და თავად კი გაიქცა. დედას გაცნობიერებული ქონდა, რომ სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩააყენა შვილი. ამასთანავე იგი არავისზე და არაფერზე არ ამყარებდა იმედს, რადგან სადამო ხანი იყო და ირგვლივ არავინ ჩანდა. გამომდინარე აქედან, მას გაცნობიერებული ჰქონდა, რომ შესაძლოა ბავშვი არავის ენახა და მძიმე შედეგი დამდგარიყო, რაც არ სურდა. თუმცა მასში იმდენად დიდი იყო ჩვილის თავიდან მოშორების სურვილი, რომ შეგნებულად დაუშვა ასეთი შედეგი. შეუძლებელია დედის ეს ქმედება შევაფასოთ, როგორც არასრულწლოვნის მკვლელობის მცდელობა (19, 109 მუხლი). სახეზეა სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენების კლასიკური შემთხვევა (127-ე მუხლი).

²⁰ იხ. თ. წერეთელი, სისხლის სამართალი პრობლემები, ტომი პირვ. თბილისი 2007 გვ. 490; ქ. მკედლიშვილი-ჰედრიხი, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ. 2016, (მე-2 გამოცემა), გვ. 285.

არაპირდაპირი განზრახვით მცდელობის შესაძლებლობას ასევე მხარს არ უჭერს სამართლის დოქტორი თ. ცქიტიშვილიც. მას თავისი პოზიციის გასამყარებლად მოყვანილი აქვს სხვადასხვა მეცნიერთა მოსაზრებები. ასევე გაკრიტიკებული აქვს სხვადასხვა სამართლებრივი თეორიები, რომლის მიხედვითაც საუბარია დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობაზე ევენტუალური განზრახვით.

თ. ცქიტიშვილს თავის ნაშრომში მოყვანილი აქვს დ. ზაუერის მოსაზრება, სადაც ნათქვამია, რომ განზრახვის ცნება უნდა შეიზღუდოს და ევენტუალური განზრახვა განზრახვის ფორმებიდან გამოირიცხოს.²¹

ამ მოსაზრებიდან იკვეთება თავად ზაუერის პოზიცია არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობის საკითხისადმი. როდესაც იგი აღნიშნავს, რომ არაპირდაპირი განზრახვა უნდა იქნას განზრახვის ფორმებიდან გამორიცხული, ეს მიგვანიშნებს იმაზე, რომ იგი მხარს არ უჭერს ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობას.

ზაუერის მოსაზრებით, დასჯადობასთან დაკავშირებული ის ხარვეზი, რომელიც ევენტუალური განზრახვის, როგორც განზრახვის ფორმის, უარყოფის შედეგად წარმოიშობა, შედეგით კვალიფიცირებულ შემადგენლობათა არსებობით უნდა შეიცოს.²²

ზემოთხსენებული ნააზრებიდან თვალნათლივ იკვეთება ზაუერის მართებული პოზიცია განსახილველ საკითხთან (არაპირდაპირი

²¹ თ. ცქიტიშვილი, ადამიანის სიცოცხლის და ჯანმრთელობისთვის საფრთხის შემქმნელი დელიქტები, თბ., 2015, გვ. 241.

²² იხ. თ. ცქიტიშვილი, ადამიანის სიცოცხლის და ჯანმრთელობისთვის საფრთხის შემქმნელი დელიქტები, თბ., 2015, გვ. 241.

განზრახვით დანაშაულის მცდელობის შეუძლებლობა) დაკავშირებით. მეცნიერი აღნიშნავს, რომ ხარვეზი, რომელიც შეიძლება წარმოიშვას არაპირდაპირი განზრახვის განზრახვის ფორმიდან უარყოფის შემთხვევაში, შევსებული უნდა იყოს საფრთხის შემქმნელი დელიქტების მეშვეობით, ხოლო ქმედება კი დამდგარი შედეგის მიხედვით უნდა დაკვალიფიცირდეს.

გასაზიარებელია სამართლის დოქტორი თ. ცეციტიშვილის მოსაზრება, რომელიც აღნიშნავს, რომ მეცნიერებაში გამოთქმული მოსაზრებით, რომლის მიხედვითაც ევენტუალური განზრახვის დროს დამნაშავე სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფის გადაწყვეტილებით მოქმედებს, არასწორად უნდა ჩაითვალოს.²³

იგი თავის ნაშრომში ასევე აღნიშნავს, რომ ევენტუალური განზრახვის დროს, როცა მოქმედი სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფის თავიდან აცილების შესაძლებლობის გაცნობიერებით მოქმედებს, ვერ ვიტყვით, რომ მას გადაწყვეტილი აქვს ამ სიკეთის ხელყოფა. ხშირად ადამიანი არასასურველ გადაწყვეტილებასაც იღებს, მაგრამ განსახორციელებელი ქმედების და, შესაბამისად, მოსალოდნელი შედეგის აუცილებლობის შეგნებით. ასეთ დროს მოქმედ პირს არ გააჩნია გამოკვეთილი სურვილი გარკვეული ქმედების განხორციელების და შედეგის დადგომის, მაგრამ ამ ქმედებას მაინც ახორციელებს და შედეგის დადგომის გარდუვალობასაც აცნობიერებს, რამდენადაც იგი, გარკვეული გარემოებიდან გამომდინარე, აუცილებლად და საჭიროდ მიაჩნია. ეს მდგომარეობა არ გამოხატავს იმ ვითარებას, როცა ადამიანი ევენტუალური განზრახვით მოქმედებს. იგი უფრო მეტად განზრახვის იმ ფორმას შეესატყვისება, რომელსაც სისხლის

²³ იხ. იქვე

სამართლის მეცნიერებაში მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვის სახელწოდებით მოიხსენიებენ.²⁴

მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით განსხვავებული მოსაზრება აქვს სამართლის დოქტორ ლ. ხარანაულს. მას თავისი პოზიციის გასამყარებლად მოყავს არაერთი არგუმენტი და ცდილობს დაასაბუთოს, რომ ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის მცდელობა არის შესაძლებელი. კერძოდ, თავის ნაშრომში მოყვანილი აქვს შემდეგი მაგალითი:

ა. და ც-მ ერმანეთისაგან დამოუკიდებლად ესროლეს კურდღელს. ორივე დამნაშავე გულგრილად ეკიდებოდა იმ ფაქტს, რომ ტყვიამ შესაძლებელია ბ-ს სიცოცხლე იმსხვერპლოს, ე.ი. ორივე მოქმედებს ევენტუალური განზრახვით. მართლაც, ორივეს გასროლილი ტყვია მოხვდება ბ-ს და მოკლა იგი, მაგრამ ექსპერტიზამ ვერ დაადგინა, ვისი იარაღიდან გასროლილმა ტყვიამ გამოიწვია სიკვდილი. ისმის კითხვა: თუ როგორ უნდა შეფასდეს ა-ს და ც-ს ქმედებები?²⁵

უნდა აღინიშნოს, რომ მოცემულ შემთხვევაში ეს პირები დამთავრებული დანაშაულისთვის ვერ დაისჯებიან. მეცნიერთა ის ნაწილი კი რომლებიც არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობის მომხრეები არიან, მხარს დაუჭერენ პირის პასუხისმგებლობას მკვლელობის მცდელობისათვის (სსკ-ის 19, 108-ე მუხლი).

²⁴ იხ. თ. ცეციტიშვილი, ადამიანის სიცოცხლის და ჯანმრთელობისთვის საფრთხის შემქმნელი დელიქტები, თბ., 2015, გვ. 241.

²⁵ იხ. ლ. ხარანაული, დაუმთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, წიგნი II, თბ., 2014, გვ. 156

რაც შეეხება ჩვენს პოზიციას, მოცემული ქმედება უნდა დაკვალიფიკირდეს სისხლის სამართლის კოდექსის 127-ე მუხლით (სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენება) და სწორედ ამ მუხლის ფარგლებში უნდა მოხდეს პირისთვის სასჯელის დანიშვნა.

ზემოთხსენებული პოზიცია ლ. ხარანაულს აქვს გაკრიტიკებული აქვს და აღნიშნავს, რომ სსკ-ის 127-ე მუხლით კველიფიკაციის შემთხვევაში, სასჯელი ითვალისწინების ჯარიმას, ან თავისუფლების აღკვეთას ორ წლამდე ვადით. სწორედ დაბალი სასჯელი გახლავთ მისთვის პრობლემური საკითხი. ხელყოფილია ადამიანის სიცოცხლე და დამნაშავეებს 2 წლამდე თავისუფლების აღკვეთა ელით.

უნდა აღინიშნოს, რომ სსკ 127-ე მუხლით გათვალისწინებული სასჯელის სიმსუბუქე ვერ ჩაითვლება იმის არგუმენტად, რომ ამგვარი შემთხვევის დროს გამოსავალია დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობის აღიარება არაპირდაპირი განზრახვისას, რათა პირებს შეეფარდოთ უფრო მკაცრი სასჯელი. პირიქით, სასჯელთან დაკავშირებით დასმული პრობლემა უნდა გადაწყდეს სსკ 127-ე მუხლის სანქციის გამკაცრებით და არა არაპირდაპირი განზრახვისას მცდელობის აღიარებით.

ამდენად, ზომოთხსენებული არგუმენტის გაზიარება მიუღებელია შემდეგი მიზეზების გამო:

1. შესაძლებელია 127-ე მუხლის სანქცია მართლაც იყოს არაპროპორციული ამ მუხლით გათვალისწინებული ქმედების საშიშროებასთან და ეს საკითხი უკვე დასმულია. კერძოდ, იუსტიციის სამინისტროსთან არსებულმა სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საკოორდინაციო საბჭომ მიიღო

გადაწყვეტილება 127-ე მუხლი გახდეს ორ ნაწილიანი და შესაბამისად სასჯელებიც გაიზარდოს.²⁶

2. ის ფაქტი, რომ 127-ე მუხლის სანქცია შესაძლოა არ იყოს პროპორციული სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენების სოციალურ საშიშროებასთან, არ გვაძლევს იმის საფუძველს, ვადიაროთ მცდელობის შესაძლებლობა არაპირდაპირი განზრახვის დროს. წინააღმდეგ შემთხვევაში გამოვა, რომ კანონმდებლის მიერ დაშვებულ ამ ხარვეზს სასჯელთან მიმართებაში საკუთარ თავზე იღებს სამართალშემფარდებელი (მაგ. სასამართლო) და 127-ე მუხლის გამოყენებაზე უარის თქმით ცდილობს ამ ხარვეზის შევსებას პირის საზიანოდ, რისი უფლებაც მას არ აქვს.
3. გამოდის, რომ თუკი სსკ 127-ე მუხლის სანქცია იქნებოდა გაცილებით მკაცრი, მაშინ ამ მოსაზრების ავტორი შესაძლებლად ჩათვლიდა ქმედების კვალიფიკაციას ამ მუხლით და აუცილებლად არ მიიჩნევდა მკვლელობის მცდელობად მის კვალიფიკაციას, რითაც იგი უნებურად ეწინააღმდეგება საკუთარ თავს.
4. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ცალკეულ შემთხვევაში სასამართლოს შეუძლია საკანონმდებლო ხარვეზი შეავსოს პირის სასარგებლოდ (ანალოგია პირის სასარგებლოდ, ანდა ნორმის გამოყენება *contra legem*), მაგრამ არა მის საზიანოდ.²⁷

²⁶ იხ. საქართველოს კანონის პროექტი „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი“ ცვლილებების შეტანის თაობაზე მაცნე ვებ გვერდი: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2383542> პროექტის 127-ე მუხლის რედაქცია;

²⁷ იხ. ნორმის ახსნა-განმარტების შესახებ იხ. გ. ზუბუა, სამართლის თეორია, თბ. 2004წ. გვ. 148-164; გ. ნაჭყებია, სისხლის სამართალი,

ლ. ხარანაულს თავისი პოზიციის გასამყარებლად მოყვანილი აქვს შემდეგი მაგალითი:

ა-ს და ც-ს მიერ ნასროლმა ტყვიამ იმსხვერპლა ბ. განსხვავებით ა-სგან, ც-ს არ სურდა ბ-ს მოკვლა, არამედ შეგნებულად უშვებდა შედეგის დადგომას. ექსპერტიზამ ვერ დაადგინა, ვის მიერ ნასროლმა ტყვიამ იმსხვერპლა ბ. მოწინააღმდეგეთა პოზიციის თანახმად, ა-ს ქმედება *in dubio pro reo*-ს ფარგლებში შეფასდება განზრახ მკვლელობის მცდელობად, ხოლო ც-ს ქმედება მკვლელობის მცდელობად ვერ დაკვალიფიცირდება, რადგან იგი მოქმედებდა არაპირდაპირი განზრახვით. მაშინ გამოდის, რომ ც უნდა დაისაჯოს ისევ და ისევ სსკ 127-ე მუხლის საფუძველზე. მაშინ, როდესაც სრულებით შესაძლებელია მისი იარაღიდან გასროლილი ტყვია გამხდარიყო ბ-ს სიკვდილის გამოწვევის მიზეზი.²⁸

ასეთ შემთხვევებში, დანაშაულებრივი ქმედების შეფასება სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენების მუხლით (სსკ-ის 127-ე მუხლი) არ იქნება მართებული, ვინაიდან კანონის ისტორიული ნება მოწმობს ამ ნორმის გამოყენების აუცილებლობას მხოლოდ მაშინ, როდესაც სამართლებრივი სიკეთე აღმოჩნდება სიცოცხლისათვის საშიშ ვითარებაში. მაგრამ თუკი სამართლებრივი სიკეთე ობიექტურად უკვე აღარ არსებობს, ანუ უკვე ხელყოფილია, მაშინ გამოდის, რომ სსკ-ის 127-ე მუხლი არ უნდა იქნას გამოყენებული. ასეთი შეფასება ეფუძნება არამართო

ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, ავტ. კოლექტივი, თბ., 2016წ., (მე-2 გამოცემა), გვ. 84-89

²⁸ იხ. ლ. ხარანაული, დაუმთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, წიგნი II, თბ., 2014, გვ. 156-157.

კანონმდებლის ისტორიულ ნებას, არამედ, აგრეთვე, ნორმის ტელეოლოგიურ ახსნა-განმარტებას.²⁹

ვფიქრობთ, აღნიშნული მოსაზრების გაზიარება შეუძლებელია, რადგან:

კანონმდებლის ისტორიული ნება სსკ 127-ე მუხლის შემოღებით ამ ნორმის გამოყენების აუცილებლობისკენ მიმართულია რამდენიმე შემთხვევაში: ა) როდესაც სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენებას არ მოჰყოლია მართლსაწინააღმდეგო შედეგი და ბ) როდესაც საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენებული პირი (მაგალითად, ეზოში მიტოვებული ბავშვი) გარდაიცვალა, მაგრამ ვერ დადგინდა მიზეზობრივი კავშირი დამდგარ შედეგსა და სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენების ფაქტს შორის.³⁰

მოვიყვანოთ შესაბამისი მაგალითი: დედამ მცირეწლოვანი ბავშვი ეტლში ჩააწვინა და მიატოვა ერთ-ერთი კორპუსის ეზოში. მეორე დღეს ბავშვი გარდაცვლილი იპოვეს. გამოკვლევის შედეგად ბავშვის სისხლში აღმოჩნდა მომწამლეული ნივთიერება. გამოძიებით გაირკვა, რომ წინა დღით ძიძას ჩვილისთვის შეცდომით საკვებად მიუცია ვადაგასული, სიცოცხლისათვის საშიში ინგრედიენტისაგან მომზადებული საკვები. ექსპერტიზით უტყუარად ვერ დადგინდა სიკვდილი გამოიწვია ძიძის მიერ შეცდომით მიცემულმა საკვებმა, თუ დედის მიერ ბავშვის უმეტესაღყურეოდ მიტოვებს ფაქტმა.

²⁹ იხ. იქვე, გვ. 157.

³⁰ იხ. გ. მამულაშვილი, წიგნში: სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, სახელმძღვანელო, წიგნი I, თბ. 2016, გვ. 170-175.

მართალია, მოცემულ შემთხვევაში, ბავშვი, რომელიც დედამ ჩააგდო სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში, გარდაიცვალა, მაგრამ ვინაიდან არაა დადგენილი მიზეზობრივი კავშირი დედის მიერ ჩადენილ ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის, დედის ქმედება დაკვალიფიცირდება 127-ე მუხლით. მისი ქმედება ვერც სიცოცხლის გაუფრთხილებლობით მოსპობად დაკვალიფიცირდება და ვერც არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ მკვლელობად.

ამდენად, აღნიშნული მოსაზრების საწინააღმდეგოდ უნდა ითქვას, რომ სსკ 127-ე მუხლის გამოყენება გამორიცხული არ არის მაშინაც, როდესაც საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენებული სამართლებრივი სიკეთე (სიცოცხლე) ობიექტურად უკვე აღარ არსებობს.

თავის ნაშრომში ლ. ხარანაულს საკუთარი პოზიციის გასამყარებლად მოყვანილი აქვს სხვა მაგალითიც:

ა. გაბრაზებული იყო ბ-ზე და განიზრახა სამაგიეროს გადახდა. კერძოდ, მას უნდოდა, რომ ბ ფიზიკური ტკივილით დატანჯულიყო. ამ მიზნით, ა-მ ბ-ს საწამლავის მცირე დოზა ჩაუყარა საჭმელში. ა-ს არ სურდა ბ-ს სიკვდილი, ასევე არ ითვალისწინებდა შედეგის დადგომის გარდაუვალობას. ამასთან, ა-ს არ აღელვებდა ბ-ს ბედი და იგი გულგრილად ეკიდებოდა მისი სიკვდილის გამოწვევის შესაძლებლობას. საწამლავის მიღებიდან 10 წუთში ბ თვითმფრინავში ჩაჯდა და გაფრინდა. თვითმფრინავი აფრენიდან 37 წუთში ჩამოვარდა, რის შედეგადაც ბ დაიღუპა. ექსპერტიზამ ვერ დაადგინა ბ გარდაიცვალა თვითმფრინავში საწამლავის მოქმედების შედეგად, თუ ავიაკატასტროფა გახდა

მისი დაღუპვის მიზეზი. თუმცა ის განსაზღვრა, რომ ბ-სთვის მიცემული საწამლავის დოზა სასიკვდილო იყო.³¹

ავტორის აზრით, მოცემული მაგალითიდან იკვეთება, რომ არსებობს ეჭვი, რომელიც ბრალდებულის სასარგებლოდ უნდა გადაწყდეს, რაც იმას გულისხმობს, რომ ა უნდა დაისაჯოს არა დამთავრებული დანაშაულისათვის, არამედ განზრახ მკვლელობის მცდელობისათვის. მაშასადამე, ევენტუალური განზრახვის დროს *in dubio pro reo*-ს შემთხვევებში ქმედების მცდელობად შეფასება არათუ შესაძლებელია, არამედ აუცილებელიც არის. ამიტომ არავითარი აზრი არ არსებობს, რომელიც ამ პოზიციას გააბათილებს, მაგრამ ის, ვინც ამას შეეცდება, მაშინ მან სისხლის სამართალში უარი უნდა თქვას კონსტიტუციური პრინციპის გამოყენებაზე.³²

აღნიშნული მოსაზრება ემყარება მთელ რიგ საგულისხმო არგუმენტებს, მაგრამ საბოლოოდ მისი გაზიარება მაინც არ შეიძლება.

კერძოდ, გასაზიარებელია ის მოსაზრება, რომ მოცემულ შემთხვევაში პირის ქმედებას ვერ შევაფასებთ დამთავრებულ მკვლელობად.

საქმე ისაა, რომ არაა დადგენილი მიზეზობრივი კავშირი ა-ს ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის, რაც გამორიცხავს დამთავრებულ მკვლელობად ქმედების კვალიფიკაციას.³³

³¹ იხ. ლ. ხარანაული, დაუმთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, წიგნი II, თბ., 2014, გვ. 157.

³² იხ. იქვე, გვ. 157

³³ მიზეზობრივი კავშირის შესახებ იხ. თ. წერეთელი, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი III, თბ. 2012 გვ. 143-158; ო. გამყრელიძე,

თუმცა ჩადენილ ქმედებას ვერც მკვლელობის მცდელობად შევაფასებთ. კერძოდ, მოყვანილი კაზუსიდან აშკარად ჩანს, რომ ა არ ცდილობდა ბ-ს მოკვლას. როდესაც მან მცირე დოზით საწამლაკი ჩაუყარა ბ-ს, მისი განზრახვა მიმართული იყო სულ სხვა შედეგისკენ, კერძოდ, ბ-ს ფიზიკური ტანჯვისკენ. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ა-ს სურდა ბ-ს წამება, რასაც მან ვერ მიაღწია, რადგან თვითმფრინავი რამდენიმე წუთში ჩამოვარდა. ყოველ შემთხვევაში საქმის მასალებით ვერ დამტკიცდა ფაქტი, რომ სანამ თვითმფრინავი ჩამოვარდებოდა ბ-ს ძლიერი ფიზიკური ტკივილები უკვე დაწყებული ჰქონდა და იტანჯებოდა; ა-ს ქმედებას ვერც სიცოცხლის გაუფრთხილებლობით მოსპობით (სსკ 116-ე მუხლი) შევაფასებთ, რადგან მართალია, მან დაარღვია წინდახედულობის ნორმა, როდესაც ფაქტობრივად სასიკვდილო დოზის საწმალაკი ჩაუყარა ბ-ს, მაგრამ არაა დადასტურებული მიზეზობრივი კავშირი მის მიერ წინდახედულობის ნორმის დარღვევასა და დამდგარ შორის. ამდენად, მოცემულ მაგალითში, სახეზეა არაპირდაპირი განზრახვა პირის სიცოცხლის მოსპობის მიმართ, მაგრამ ამავე დროს სახეზეა პირდაპირი განზრახვა პირის წამების მიმართ. შესაბამისად, ა-ს ქმედება დაკვალიფიცირდება წამების მცდელობით, სსკ-ის 19, 144¹ მუხლის პირველი ნაწილი და არა მკვლელობის მცდელობით. მკვლელობის მცდელობით ქმედების კვალიფიკაციის საკითხი მოცემულ შემთხვევაში არც უნდა დადგეს, რადგან საქმეში გამოიკვეთა პირდაპირი განზრახვა სხვა დანაშაულის მიმართ, როგორცაა - წამება.

სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი III, თბ. 2013, გვ. 177-182; ქ. მჭედლიშვილი-ჭედრიხი, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ. 2011წ. გვ. 302-336; მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ. 2013, გვ. 89-91; სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, ავტ. კოლექტივი, თბ. 2016. (მეორე გამოცემა), გვ. 129-132.

ამდენად, ისმის კითხვა: შესაძლებელია თუ არა მცდელობა არაპირდაპირი განზრახვისას?

1. ეს საკითხი უნდა განვიხილოთ არაპირდაპირი განზრახვისა და მცდელობის საკანონმდებლო ცნების ურთიერთ-შეპირისპირების გზით.

არაპირდაპირი განზრახვის ცნება ჩვენმა კანონმდებელმა გადმოგვცა შემდეგნაირად: „ქმედება არაპირდაპირი განზრახვითაა ჩადენილი, თუ პირს გაცნობიერებული ჰქონდა თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ითვალისწინებდა მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას, არ სურდა ეს შედეგი, მაგრამ შეგნებულად უშვებდა ან გულგრილად ეკიდებოდა მის დადგომას“.

როგორც ვხედავთ, ამ ცნებაში გამოკვეთილია ინტელექტუალური (კოგნიტიური) და ნებელობითი (ვოლიუნტატური) მომენტები. კერძოდ, ინტელექტუალურ მომენტში სხვა ნიშნებთან ერთად ხაზგასმულია, რომ პირი ითვალისწინებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის არა გარდუვალობას, როგორც ამას ადგილი აქვს მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვისას, არამედ ასეთი შედეგის დადგომის შესაძლებლობას.

რაც შეეხება ნებელობითი მომენტს, აქ მთავარია ის, რომ პირს არ სურდა მართლსაწინააღმდეგო შედეგი.

საკითხავია: როგორ გავიგოთ ის, რომ არაპირდაპირი განზრახვის დროს პირი შეგნებულად უშვებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგს?

ეს უნდა გავიგოთ შემდეგნაირად: პირი ეგუება იმ შედეგს, რომელიც მისთვის სასურველი არ არის.

მაგალითად, პოლიციელი შესაპყრობად მოსდევს მძიმე დანაშაულისათვის ძებნილ პირს. ძებნილს სურს თავიდან მოიშოროს პოლიციელი და ამ მიზნით დროდადრო ცეცხლსასროლი იარაღიდან ახდენს გასროლას იმ მხარეს, საიდანაც მას მოსდევს პოლიციელი. იგი ფიქრობს, რომ ამით შეაშინებს მას და თავს დაანებებს მის დევნას.

მოცემულ ვითარებაში ძებნილს გაცნობიერებული აქვს ამ ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ასევე ითვალისწინებს იმას, რომ შესაძლოა, ამას მოჰყვეს მართლსაწინააღმდეგო შედეგი. კერძოდ, ტყვია მოხვდეს პოლიციელს და გამოიწვიოს ჯანმრთელობის რომელიმე ხარისხის დაზიანება, ან სიკვდილიც კი. მას არც ერთი ამ შედეგის დადგომა არ სურს. პირიქით, ურჩევნია, არ დადგეს არც ერთი მათგანი, რადგან ამით მოსალოდნელი პასუხისმგებლობა უფრო დაუმძიმდება. ამის მიუხედავად, მასში იმდენად ძლიერია გაქცევის სურვილი, რომ ეგუება მის დადგომას.

აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ რაიმე შედეგის სურვილი და ამ შედეგისადმი შეგუება არამც და არამც არ არის ერთი და იგივე. სურვილის დროს პირი მიისწრაფვის ამ შედეგისაკენ სხვადასხვა მოსაზრების გამო. ხოლო შედეგის შეგუება შესაძლოა, იძულებითიც კი იყოს.

მაგალითად, სასჯელმისჯილი პირი დროდადრო კატორღასაც კი ეგუება. ასევე ადამიანი ეგუება ისეთ პირად ტრაგედიას, როგორიცაა მისი ოჯახის წევრის დაღუპვა, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მისთვის სასურველია ასეთი რამ.

ახლა კი პასუხი გავცეთ შემდეგ კითხვას: როგორ გავიგოთ შედეგისადმი გულგრილი დამოკიდებულება?

ეს უნდა გავიგოთ შემდეგნაირად: პირს, მართალია, არ სურს ასეთი შედეგი (ე.ი. არ მიისწრაფვის ამ შედეგის დადგომისაკენ), მაგრამ არც მისი დადგომაა მისთვის სადარდებელი ფაქტი.

მაგალითად, ა-მ შუალდამით უმუწყალოდ სცემა ბ. და ცოცხალ-მკვდარი დატოვა მიყრუებულ ქუჩაში. ა-ს მისი სიკვდილი რომ სურდეს, ბოლომდე მიიყვანდა ჩანაფიქრს და ცოცხალს არ დატოვებდა ბ-ს.

მოცემულ ვითარებაში, მას გაცნობიერებული აქვს, რომ ამ მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას (ჯანმრთელობის განზრახ დაზიანებას) შესაძლოა, მოჰყვეს სიკვდილიც კი, რაც მას არ სურს, მაგრამ ტოვებს რა დაშავებულს ასეთ მიყრუებულ ადგილას, გულგრილობას იჩენს მისი სიკვდილის მიმართ, რადგან არაა დარწმუნებული, რომ მას ან სხვები უშველიან, ანდა თავად უშველის თავის თავს.

2. ისმის კითხვა: როდესაც ზემოთხსენებულ შემთხვევებს არ მოჰყოლია ადამიანის სიკვდილი, რამდენადაა შესაძლებელი ამ ქმედებების კვალიფიკაცია მკვლელობის მცდელობად?

ამ კითხვას პასუხი რომ გავცეთ, ამისათვის საჭიროა ვნახოთ, რას გულისხმობს დანაშაულის მცდელობა და მივუსადაგოთ იგი არაპირდაპირი განზრახვის არსს.

სსკ 19-ე მუხლის მიხედვით დანაშაულის მცდელობად ითვლება განზრახი ქმედება, რომელიც თუმცა უშუალოდ მიმართული იყო დანაშაულის ჩასადენად, მაგრამ დანაშაული ბოლომდე არ იქნა მიყვანილი.

როგორც ვხედავთ, კანონმდებელი ახსენებს განზრახ ქმედებას, თუმცა არ აკონკრეტებს მის სახეს (პირდაპირია თუ არაპირდაპირი). ამის მიუხედავად აუცილებელია, რომ ეს

განზრახი ქმედება უშუალოდ მიმართული იყოს დანაშაულის ჩასადენად.

რას ნიშნავს „უშუალოდ მიმართული“?

მიმართული ნიშნავს მიზანმიმართულს, გამიზნულს.

საიდან ვაკეთებთ ამ დასკვნას?

ა) ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში სიტყვა „მიმართული“ განმარტებულია ორგვარად: 1. რაც მიმართეს. (მაგალითად, ვარსკვლავებისაკენ); 2. დანიშნული (რაიმე მიზნის განსახორციელებლად); გამიზნული. (მაგალითად, საბჭოთა კავშირის საგარეო პოლიტიკა მიმართულია ხალხთა შორის მშვიდობის განმტკიცებისაკენ)³⁴.

ამ ორი განმარტებიდან პირველი არ ასახავს ქმედების სუბიექტურ მხარეს, არამედ აღნიშნავს ფაქტს (მოცემულობას), ანდა ქმედების ტრაექტორიას, რა დროსაც აუცილებელია სახეზე იყოს ნივთი, რომელიც მიმართული იქნება რაღაც კუთხით (რომელიმე მხარეს). მაგალითად, როცა ტელესკოპი ვარსკვლავებისკენაა მიქცეული (ანუ მიმართული), ეს მოცემულობა აღნიშნავს ფაქტს. ხოლო როცა პეტრემ ტელესკოპი მიმართა ვარსკვლავებისაკენ, ესაა მოცემულობა, რომელიც აღნიშნავს მოქმედების ტრაექტორიას. შეიძლება მოვიყვანოთ სისხლისსამართლებრივად მნიშვნელოვანი მაგალითი: პეტრემ ცეცხლსასროლი იარაღი მიმართა პავლესკენ. ამ შემთხვევაში გვაქვს მოცემულობა, რომლის მიხედვითაც ნათლად ჩანს ქმედების ტრაექტორია, მაგრამ არ ჩანს ქმედების მიზანი. კერძოდ, ფაქტია, რომ იარაღი მიმართეს

³⁴ იხ. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ნაკვეთი მეორე, (მ-პ), მთ. რედ. არნ. ჩიქობავა, თბ. 1990, გვ. 657 - 658.

პავლესაკენ. რა თქმა უნდა, ეს გაცნობიერებული ქმედებაც გარკვეულ მიზანს ემსახურება, თუმცა კერძოდ, რას, ამას მხოლოდ ქმედების გარეგნული მხარის მიხედვით ვერ ვიტყვით. იგი შეიძლება ემსახუროდეს პავლესთან გახუმრებას, მის შეშინებას, მისი ჯანმრთელობის დაზიანებას ან სულაც მის მოკვდინებას.

გამომდინარე აქედან „მიმართულის“ პირველი გაგება არ გამოდგება მცდელობის საკითხის გასარკვევად, რადგანაც მასში აქცენტი გაკეთებული არაა მოქმედის მიზანზე. მასში აქცენტი გაკეთებულია ან რაღაც ფაქტზე, ან მხოლოდ მოქმედების ტრაექტორიაზე. მცდელობის ცნებაში კი აქცენტი გაკეთებულია არა ქმედების ტრაექტორიაზე, არამედ მოქმედის მიზანზე.

შესაბამისად, მცდელობის არსის გასარკვევად გამოდგება „მიმართული“-ს მეორე გაგება: ესაა - დანიშნული, გამიზნული.

ამდენად, „მიმართული“ ნიშნავს ისეთ ქმედებას, რაც გამიზნულია რაღაც შედეგის გამოწვევისაკენ.

ბ) ასეთივე დასკვნა უნდა გაკეთდეს ასევე სისხლის სამართლის კოდექსის ნორმების სისტემური ანალიზის საფუძველზეც. კერძოდ, სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილში არის მუხლი, სადაც გამოყენებულია იგივე სიტყვა - „მიმართული“.

ეს არის 308-ე მუხლი-საქართველოს ტერიტორიული ხელშეუხებლობის დარღვევა. მის დისპოზიციის ვკითხულობთ: საქართველოს საწინააღმდეგო მოქმედება, მიმართული უცხო ქვეყნისათვის საქართველოს მთელი ტერიტორიის ან მისი ნაწილის გადაცემისაკენ, ანდა საქართველოს ტერიტორიიდან მისი ნაწილის გამოყოფისაკენ.

სადავო არ არის, რომ აქ სიტყვა „მიმართულში“ იგულისხმება საქართველოს საწინააღმდეგო ქმედება, რომელიც გამიზნულია ამგვარი მართლსაწინააღმდეგო შედეგისაკენ.

სს კოდექსი არის ერთიანი კოდიფიცირებული სისტემით მიღებული ნორმატიული აქტი, სადაც გამორიცხულია ერთი და იგივე სიტყვა სხვადასხვა მუხლში სხვადასხვა მნიშვნელობით იყოს გამოყენებული, თუ მუხლის შენიშვნაში რაიმე სპეციალური დათქმა არ არის გაკეთებული ამის შესახებ.

3. ახლა უნდა მოვახდინოთ არაპირდაპირი განზრახვის ცნებისა და მცდელობის ცნების ურთიერთშეპირისპირება, კერძოდ, რამდენად თავსებადია არაპირდაპირი განზრახვა დანაშაულის მცდელობის საკანონმდებლო ცნებასთან?

ისმის კითხვა: შესაძლებელია თუ არა პირს არ სურდეს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა, მაგრამ ამის მიუხედავად მისი ქმედება გამიზნული იყოს ამ შედეგისაკენ?

ამ კითხვაზე პასუხი ასეთი უნდა იყოს: ასეთი რამ შეუძლებელია, რადგან თუ პირის ქმედება გამიზნულია რაიმე მართლსაწინააღმდეგო შედეგისაკენ, ეს იმას ნიშნავს რომ მას სურს ამ შედეგის დადგომა და პირიქით, თუ პირს არ სურს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა, მისი ქმედება არაა გამიზნული ამ შედეგისაკენ.

აქედან გამომდინარე, სწორად უნდა ჩაითვალოს იმ მეცნიერთა მოსაზრება, რომლებიც არაპირდაპირი განზრახვის დროს გამორიცხავენ მცდელობის შესაძლებლობას (თ. წერეთელი; გ. ნაჭყებია, ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი და სხვ.).

4. მცდელობა მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულს ახასიათებს, რადგან სწორედ ამ დროსაა პირის ქმედება შედეგისაკენ (შედეგიან დანაშაულში) მიმართული.

მაგალითად, პატრემ შეიძინა ცივი იარაღი, რათა მისი გამოყენებით მოეკლა პავლე და ჩაუსაფრდა მას. ესაა მკვლელობის მომზადება, რადგან იგი განზრახ, კერძოდ, პირდაპირი განზრახვით პირობებს ქმნის ამ დანაშაულის ჩასადენად (18, 108 მ.).

პავლეს გამოჩენისთანავე პეტრემ შემართა ეს იარაღი და გაუყარა იგი პავლეს გულის არეში, თავად კი გაიქცა.

გულში შემავალი ჭრილობისაგან პავლეს ჯანმრთელობა მძიმედ დაუზიანდა. ესაა მკვლელობის მცდელობა (19, 108 მ.), რადგან პეტრეს ქმედება უშუალოდ მიმართული, ე.ი. გამიზნული იყო პავლეს მოსაკლავად, მაგრამ დანაშაული ბოლომდე არ იქნა მიყვანილი.

5. ზემოთთქმულის შემდეგ ბუნებრივად ჩნდება კითხვა: მაშ, გერმანელ მეცნიერთა ნაწილი რატომ მიიჩნევს შესაძლებლად მცდელობას არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში?

ამ კითხვას პასუხი რომ გავცეთ, უნდა ვნახოთ, როგორ არის ჩამოყალიბებული მცდელობისა და განზრახვის ცნება გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსში.

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის მე-15 პარაგრაფში ნათქვამია: სისხლისამართლებრივი პასუხისმგებლობა დგება მხოლოდ განზრახი ქმედებისათვის, თუ

კანონი პირდაპირ არ ითვალისწინებს გაუფრთხილებლობით ჩადენილი ქმედების დასჯადობას.³⁵

როგორც ვხედავთ, ამ პარაგრაფში საერთოდ არ არის მოცემული არც განზრახვის ცნება და არც მისი სახეები. ეს საკითხი განმარტებულია გერმანულ დოქტრინაში, რომელიც ქართული კანონმდებლობისაგან განსხვავებით, მის არსს შემდეგნაირად გადმოსცემს: ქმედება არაპირდაპირი განზრახვითაა ჩადენილი, თუ პირს გაცნობიერებული ჰქონდა თავის ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ითვალისწინებდა მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას და შეგნებულად უშვებდა ან გულგრილად ეკიდებოდა მის დადგომას.³⁶

როგორც ვხედავთ ამ ცნებაში არ არის ნათქვამი, რომ პირს არ სურდა მართლსაწინააღმდეგო შედეგი. ამდენად, გერმანელი მეცნიერები მიიჩნევენ, რომ არაპირდაპირი განზრახვის დროსაც სახეზეა მცირე სურვილი. ხოლო ჩვენი კანონმდებელი კი კატეგორიულად აცხადებს: პირს არ სურდა მართლსაწინააღმდეგო შედეგი.

6. ვნახოთ, როგორია მცდელობის ცნება გერმანული კანონმდებლობის მიხედვით? გერმანიის ფედერაციული სისხლის სამართლის კოდექსის 22-ე პარაგრაფში მოცემულია მცდელობის ცნება: „სისხლისსამართლებრივად დასჯად ქმედების განხორციელებას ცდილობს ის, ვინც ქმედებაზე თავისი წარმოდგენის შესაბამისად უშუალოდ იწყებს ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას“.

³⁵ იხ. გვ. სისხლის სამართლის კოდექსი, ტექსტი და სამეცნიერო-პრაქტიკული კომენტარი, (რუსულ ენაზე), მოსკოვი, 2010).

³⁶ იხ. გვ. სისხლის სამართლის კოდექსი. ტექსტი და სამეცნიერო-პრაქტიკული კომენტარი, მოსკოვი, 2010.

როგორც ვხედავთ, მცდელობის ამ ცნებაში არ არის ნათქვამი, რომ პირის ქმედება „უშუალოდ მიმართულია დანაშაულის ჩასადენად“. ანუ მცდელობის დროს არ არის აუცილებელი ქმედება იყოს გამიზნული, მიზანმიმართული მართლსაწინააღმდეგო შედეგისაკენ. მთავარია, პიროვნებამ უშუალოდ დაიწყოს ქმედების შემადგენლობის განხორციელება თავისი წარმოდგენის შესაბამისად იმის მიუხედავად, გამიზნულია თუ არა ეს ქმედება მართლსაწინააღმდეგო შედეგისკენ.

აქედან გამომდინარე, გერმანიაში პრობლემას არ წარმოადგენს იმის მტკიცება, რომ მცდელობას სჩადის ისიც, ვინც დანაშაულს სჩადის არაპირდაპირი განზრახვით.

დადგა დრო, ვნახოთ, ჩვენი სსკ კერძო ნაწილის შესაბამისი ნორმებიდან გამომდინარე, თუ შეიძლება იმ დასკვნის გაკეთება, რომ მცდელობა შესაძლებელია არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულშიც.

II. ჩვენი კანონმდებელი არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულებში მცდელობას რომ არ მიიჩნევს შესაძლებლად, ეს გამომდინარეობს არა მარტო არაპირდაპირი განზრახვისა და მცდელობის ცნების ურთიერთშეპირისპირებიდან, არამედ სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილის მთელი რიგი მუხლების არსიდან.

- 1) სისხლის სამართლის კოდექსში საფრთხის შემქმნელ დელიქტებში ჩვენ გვაქვს ასეთი დანაშაული სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენება (127-ე მუხლი), რითაც სისხლისამართლებრივი პასუხისმგებლობა ეკისრება იმას, ვინც შეგნებულად სიცოცხლისათვის საშიშ

მდგომარეობაში ჩააყენებს იმ პირს, ვისაც არა აქვს საშუალება მიიღოს ზომები თავის დასაცავად.

ეს დანაშაული დამთავრებულია ქმედების განხორციელებისთანავე. შედეგის დადგომას ეს მუხლი არ გულისხმობს. მართლსაწინააღმდეგო შედეგის სიკვდილის დადგომის შემთხვევაში, ქმედება 127-ე მუხლით არ დაკვალიფიცირდება. ამდენად, მასში მართლსაწინააღმდეგო შედეგი არც აღწერილია და არც იგულისხმება.³⁷

ცნობილია, რომ ეს მუხლი ქართველმა კანონმდებელმა შემოიღო სწორედ იმიტომ, რომ დაუსჯელი არ დარჩენილიყო იმ პირის ქმედება, რომელმაც შეგნებულად სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩააყენა სხვა, თუმცა მისი სიკვდილის სურვილი არ ამოძრავებს (მაგ. დედამ ახალშობილი ბავშვი, მისი თავიდან მოშორების მიზნით მიატოვა ერთ-ერთი კორპუსის ეზოში).

იმ შემთხვევაში, როდესაც დედა მცირეწლოვნის თავიდან მოშორების მიზნით ჩაიდენს ისეთ ქმედებას, როცა სიკვდილის დადგომისადმი პირდაპირი განზრახვა დასაბუთდება (მაგ. დედამ ახალშობილი ნაგვის ბუნკერში ჩააგდო), მაშინ სახეზეა მკვლელობის მცდელობა და არა 127-ე მუხლი³⁸.

ზემოთ მოყვანილ მაგალითში დედის ქმედება 127-ე მუხლით იმიტომ კვალიფიცირდება, რომ დედას გაცნობიერებული აქვს ის, რომ მცირეწლოვანს აყენებს სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში, ხოლო შედეგის მიმართ სახეზეა ან გაუფრთხილებელი დამოკიდებულება, ან არაპირდაპირი განზრახვა.

³⁷ იხ. გ. მამულაშვილი, წიგნი: სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2016. გვ. 170

³⁸ იხ. გ. მამულაშვილი, დასახ. ნაშრ. გვ 183-184

კერძოდ, თუ იგი ახალშობილს მიატოვებს კორპუსის ეზოში სადამო ხანს, როდესაც არავინ იმყოფება, იგი შედეგის მიმართ არაპირდაპირი განზრახვით მოქმედებს, ვინაიდან იმედს არავისზე და არაფერზე ამყარებდა. ამის მიუხედავად, სახეზეა 127-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული და არა მკვლელობის მცდელობა.

აქედან გამომდინარე, არასწორად უნდა ჩაითვალოს შეხედულება, რომლის მიხედვითაც, თუ შედეგის მიმართ დედა მოქმედებდა არაპირდაპირი განზრახვით, ქმედება მკვლელობის მცდელობით უნდა დაკვალიფიცირდეს³⁹. მკვლელობის მცდელობად ეს ქმედება ვერ დაკვალიფიცირდება, იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ დედას ბავშვის სიკვდილი არ სურდა, ე. ი. მისი ქმედება მიმართული არ იყო ამ შედეგისაკენ.

ხოლო როცა დედა ბავშვს მიატოვებს კორპუსის ეზოში, სადაც სხვები იმყოფებიან, მოსალოდნელი მართლსაწინააღმდეგო შედეგის (სიკვდილის) მიმართ სახეზეა თვითიმედოვნებითი დამოკიდებულება, რადგანაც დედა იმედს ამყარებდა იმ პირებზე, რომლებიც იქვე იმყოფებოდნენ. კერძოდ, ფიქრობს, რომ უმეთვალყურეოდ დარჩენილ ბავშვს ისინი აუცილებლად შენიშნავენ და დაეხმარებიან.

ამდენად, მოცემულ ვითარებაში, მას გაცნობიერებული აქვს საფრთხე, მაგრამ იმედოვნებს, რომ მართლსაწინააღმდეგო შედეგს თავიდან აიცილებს.

- 2) მოვიყვანოთ სხვა მაგალითიც, ა-მ გამოიტანა თავისი ცეცხლსასროლი იარაღი, რომელსაც კანონიერად ინახავდა და მისი გამოცდის მიზნით ქუჩაში, სადაც ხალხი მოძრაობდა,

³⁹ იხ. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ. 2013, გვ. 310-311.

ასფალტზე განახორციელა რამდენიმე გასროლა. არავინ დაშავებულია.

შეუძლებელია ამ ქმედების დაკვალიფიკირება მკვლელობის მცდელობით. მართალია, პირის ქმედება მართლსაწინააღმდეგოა, რაც მას გაცნობიერებული აქვს, ასევე ითვალისწინებს, რომ შესაძლოა, მას მოჰყვეს სხვადასხვა მართლსაწინააღმდეგო შედეგი (სიკვდილი, ჯანმრთელობის სხვადასხვა ხარისხის დაზიანება), რომელთაგანც არც ერთი არ სურს, მაგრამ გულგრილია ამ შედეგის მიმართ. მისი მიზანია იარაღის გამოცდა, ან გართობა.

სსკ 127-ე მუხლის შემოღება სწორედ იმ მიზანს ემსახურება, რომ ამგვარი ქმედება შეფასების გარეშე არ დარჩეს.⁴⁰

3) ეს მაგალითი განვიხილოთ სხვა ვარიანტში. ზემოთ ნახსენებმა პირმა გადაწყვიტა, გამოეცადა თავისი ცეცხლსასროლი იარაღი. ამ მიზნით წამოიღო იგი სახლიდან, გამოვიდა ხალხმრავალ ქუჩაში, რათა ასფალტზე განეხორციელებინა რამდენიმე გასროლა, შეჩერდა ქუჩის ერთ ადგილას, მაგრამ ჯერ სროლა არ დაუწყო.

ისმის კითხვა, შეიძლება თუ არა ეს ქმედება მკვლელობის მომზადებად დაკვალიფიკირდეს?

პასუხი ასეთი უნდა იყოს - არა, რადგან დანაშაულის მომზადებად ითვლება დანაშაულის ჩადენისათვის პირობების განზრახ შექმნა (სსკ მე-18 მუხლი).

მოცემულ ვითარებაში ადგილი არა აქვს მკვლელობისათვის პირობების განზრახ შექმნას, რადგან ეს ქმედება მიმართული არ იყო ადამიანის მოკვლისაკენ, ვინაიდან მას არ სურდა ამ შედეგის

⁴⁰ შეად. გ. მამულაშვილი, დასახ. ნაშრ. გვ. 174

დადგომა. პირს მხოლოდ იარაღის გამოცდა სურდა. მან მისი გამოცდისათვის მოამზადა პირობები და არა მკვლელობისათვის, თუმცა ამ დროს ითვალისწინებდა, რომ სროლის განხორციელების შემთხვევაში არ იყო გამორიცხული სასიკვდილო ან სხვა მძიმე შედეგის დადგომა.

4) ცნობილია, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში თვითმკვლელობის მცდელობა ისჯება. წარმოვიდგინოთ, რომ საქართველოც ასეთი ქვეყანაა. ისმის კითხვა: თუ იქნებოდა შესაძლებელი, ასეთ ვითარებაში ეს პირი, რომელმაც ასფალტზე განახორციელა გასროლა იარაღის გამოცდის მიზნით, დაგვესაჯა თვითმკვლელობის მცდელობისათვის, რომელიც ჩადენილია არაპირდაპირი განზრახვით? მოცემულ ვითარებაში იგი ხომ უშვებდა იმასაც, რომ ასფალტიდან ასხლექილი ტყვია, შესაძლოა, თავად მას მოხვდროდა და მოეკლა?

აზრს მოკლებულია იმის მტკიცება, რომ ამ დროს პირის ქმედება მიმართულია მისი სიცოცხლის მოსპობისაკენ და იგი ცდილობს თვითმკვლელობას.

ამ მაგალითიდანაც ნათელია, რომ არაპირდაპირ განზრახვას მცდელობა არ ახასიათებს.

5) შეგვიძლია ჩვენი კოდექსიდან სხვა მაგალითიც მოვიყვანოთ. კერძოდ, ესაა მკვლელობა ისეთი საშუალებით, რომელიც განზრახ უქმნის საფრთხეს სხვათა სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას (სსკ 109-ე მუხლის 1 ნაწილი). როგორც ვხედავთ, აქ მკვლელობას ამძიმებს ის ფაქტი, რომ დამნაშავემ შეგნებულად შეარჩია ისეთი ხერხი, რომლითაც საფრთხეს უქმნის სხვა პირებსაც, ვისი სიკვდილიც მას არ სურს, თუმცა შეგნებულად უშვებს სხვა პირების მიმართაც ასეთი შედეგის დადგომის შესაძლებლობას.

მაგალითად, ა-მ მოკვლის მიზნით ქუჩაში სროლა აუტეხა ბ-ს, მაშინ როცა იქ მოქალაქეები მოძრაობდნენ. ამ შემთხვევაში ა-ს სურს ბ-ს სიკვდილი და არა სხვა პირთა სიკვდილი, ან ჯანმრთელობის დაზიანება. მას გაცნობიერებული აქვს, რომ თავისი ქმედებით საფრთხე ექმნება სხვა პირთა სიცოცხლეს, ან ჯანმრთელობას. ე.ი სხვა პირთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის მოსპობის მიმართ იგი მოქმედებს არაპირდაპირი განზრახვით.

არაპირდაპირი განზრახვით მცდელობა ჩვენს კანონმდებელს შესაძლებლად რომ მიაჩნდეს, მაშინ 109-ე მუხლში იგი ამ დამამძიმებელ გარემოებას არ შემოიღებდა და ამგვარი ქმედება დაკვალიფიცირდებოდა, როგორც 2 ან მეტი პირის მკვლელობის მცდელობა - 19/109 მუხლის 3 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი.

6) თუ გულდასმით შევისწავლით ყაჩაღობის შემადგენლობას, მივალთ იმ დასკვნამდე, რომ ჩვენი კანონმდებელი მხარს არ უჭერს მცდელობას არაპირდაპირი განზრახვისას.

კერძოდ, ყაჩაღობისას დამნაშავე სხვისი მოძრავი ნივთის დაუფლების ხერხად იყენებს ისეთ თავდასხმას, სადაც ძალადობა საშიშია ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის. ეს ძალადობა რომ საშიშია ადამიანის სიცოცხლისათვის, ნიშნავს იმას, რომ მან მოცემულ ვითარებაში შესაძლოა გამოიწვიოს ადამიანის სიკვდილი, რაც ყაჩაღობის ჩამდენს გაცნობიერებული აქვს, თუმცა მას ეს შედეგი არ სურს. მას სურს სხვისი მოძრავი ნივთის დაუფლება, ხოლო ამგვარი ძალადობის გამოყენება არის მისი მიზნის მიღწევის ხერხი, რა დროსაც იგი შეგნებულად უშვებს სასიკვდილო შედეგის დადგომას.

მოვიყვანოთ შესაბამისი მაგალითი: ა თავს დაესხა მოქალაქეს ბვირფასი ქურქის დაუფლების მიზნით. მან დაზარალებულს თავში ჩაარტყა რკინის ხელკეტი და გონება დააკარგვინა, რათა

დაუფლებოდა მვირფას ქურქს. მოცემულ ვითარებაში ა-ს გაცნობიერებული აქვს მისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ითვალისწინებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის (მათ შორის სიკვდილისაც) დადგომის შესაძლებლობას, რომელიც მას არ სურს, თუმცა შეგნებულად უშვებს ასეთი შედეგის დადგომას. აზრს მოკლებულია იმის მტკიცება, რომ ამ მაგალითში ა შედეგის მიმართ მოქმედებს გაუფრთხილებლობით ვთქვათ თვითიმედოვნებით, რადგან არავისზე და არაფერზე არ ამყარებს იმედს.

არაპირდაპირი განზრახვით მცდელობა შესაძლებელი რომ იყოს, აღნიშნული შემთხვევა დაკვალიფიცირდება არა ყაჩაღობით, არამედ ანგარებით მკვლელობის მცდელობით (19, 109 მუხლი). ამდენად, სისხლის სამართლის კოდექსში ყაჩაღობის მუხლის შემოღებით კანონმდებელმა ნათლად გამოკვეთა თავისი პოზიცია, რომ ევენტუალურ განზრახვას მცდელობა არ ახასითებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში სისხლის სამართლის კოდექსში ყაჩაღობის მუხლი ზედმეტი აღმოჩნდებოდა.

ისმის კითხვა: იქნებ ყაჩაღობა ანგარებით მკვლელობის მცდელობის კერძო შემთხვევაა? სხვაგვარად რომ ვთქვათ, იქნებ კანონმდებელმა შემოგვთავაზა სპეციალური მუხლი იმ შემთხვევისათვის, როდესაც პირი ანგარების მოტივით, თავდასხმის ხერხის გამოყენებით ცდილობს სხვისი ნივთის დაუფლებას? ბოლო ზოგადი და სპეციალური ნორმის კონკურენციის დროს, ყოველთვის იმარჯვებს სპეციალური ნორმა (სსკ მე-16 მუხლის მე-2 ნაწილი). ამდენად, მოცემულ შემთხვევაში გაიმარჯვებს ყაჩაღობის მუხლი.

ეს რომ ასე არ არის, ამის დამტკიცება ძალიან ადვილად შეიძლება. კერძოდ, ყაჩაღობა რომ ანგარებით მკვლელობის მცდელობის კერძო შემთხვევა იყოს, მაშინ მისი სანქცია არ იქნებოდა ასეთი

მსუბუქი (თავისუფლების აღკვეთა ვადით 5-დან 7 წლამდე) 109 მუხლის 3 ნაწილის სანქციასთან შედარებით (თავისუფლების აღკვეთა ვადით 16-დან 20 წლამდე ან უვადო თავისუფლების აღკვეთა).

ამდენად, ყაჩაღობის მუხლის არსებობა ჩვენს კოდექსში ერთ-ერთი დასტურია იმისა, რომ ჩვენი კანონმდებელი არ იზიარებს მცდელობის შესაძლებლობას არაპირდაპირი განზრახვის დროს.

ამდენად, სწორად უნდა ჩაითვალოს მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც მცდელობა ახასიათებს მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულებს. მცდელობას ადგილი აქვს მაშინ, როცა პირი თავის ძალისხმევას მიმართავს რაიმე შედეგის მისაღწევად. ცდილობს, ვისაც სურს ამ ქმედებიდან რაიმე შედეგის მიღწევა ან უკიდურეს შემთხვევაში, ვისაც გაცნობიერებული აქვს მისი ქმედებით მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის არა შესაძლებლობა, არამედ გარდუვალობა. არ შეიძლება არსებობდეს მცდელობა მაშინ, როცა პირს არ სურს მისი ქმედებით მართლსაწინააღმდეგო შედეგის გამოწვევა, თუმცა გულგრილია ამ შედეგის მიმართ ან შეგნებულად უშვებს, ეგუება მისი დადგომის შესაძლებლობას და არა გარდუვალობას.⁴¹

არაპირდაპირი განზრახვით მცდელობის შეუძლებლობის მითითებისას, ჩვენ გამოვდივართ იმ მოსაზრებიდან, რომ ასეთ შემთხვევებში დანაშავე ითვალისწინებს დანაშაულებრივი შედეგის დადგომის შესაძლებლობას. წარმოუდგენელია, რომ პირი რომელიც მოქმედებს ევენტუალური განზრახვით, ითვალისწინებდეს თავისი ქმედებით მავნე შედეგის დადგომის გარდუვალობას, და ამ უკანასკნელის დადგომის სურვილის

⁴¹5. თოდუა საფრთხის შემქმნელი დანაშაულები საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით ჟურ. მართლმსაჯულება და კანონი თბ., 2009 წ. N 2/3 გვ.81

გარეშე, მაინც ჩაიდინოს ეს ქმედება. თუ სუბიექტს ნამდვილად არ სურს ეს დანაშაულებრივი შედეგი, ის არ განახორციელებს ისეთ მოქმედებას, რომელიც აუცილებლად გამოიწვევს ამ შედეგს. ევენტუალური განზრახვა, როგორც ვიცით, გულისხმობს იმას, რომ შედეგი, რომლის დადგომა არ სურს პირს, შეიძლება დადგეს ან არ დადგეს.⁴²

ამდენად, სწორადაა აღნიშნული იურიდიულ ლიტერატურაში, რომ რამდენადაც ადამიანის ნებისმიერი მოქმედება მიზანმიმართულ საქმიანობას წარმოადგენს. ამდენად მისი მისწრაფება ყოველთვის მიმართულია რაიმე შედეგისაკენ, რომლის მიღწევა მის დაკმაყოფილებას იწვევს. ანუ ადამიანი შეიძლება მხოლოდ იმისთვის იღვწოდეს, რაც მისი საქმიანობის მიზანს წარმოადგენს. ასეთი საქმიანობა, სისხლის სამართლის თვალსაზრისით, შეიძლება მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით განხორციელდეს. მაშასადამე, პირდაპირი განზრახვისას, მანამ სანამ შედეგი დადგება, შეიძლება ვიმსჯელოთ იმაზე, თუ რისი განხორციელება, რისი მიღწევა სურდა პირს, ანუ რის მცდელობასთან გვაქვს საქმე. ასეთ დასკვნას კი, რა თქმა უნდა, ვერ გამოვიტანთ არაპირდაპირი განზრახვისას, სადაც დამდგარი შედეგი აბსოლუტურად განსხვავდება დამნაშავის მისწრაფებისაგან. ევენტუალური განზრახვისას დამდგარი შედეგი გათვალისწინებულია, როგორც თანამდევი. პირდაპირი განზრახვისაგან განსხვავებით არაპირდაპირი განზრახვისას ჩადენილი ქმედების შეფასება სისხლისსამართლებრივი თვალსაზრისით ხდება მხოლოდ დამდგარი შედეგის მიხედვით, რადგან მანამდე შეუძლებელია ქმედების სწორი კვალიფიკაცია. მაგალითად თუ ა-ს სურს ხალხმრავალ ადგილას იარაღის უმისამართო სროლა,

⁴² შეად. თ. დარსანია, სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 82.

მაგრამ მას ამის საშუალება არ მისცეს, მაშინ არაპირდაპირი განზრახვით მცდელობის მომხრეებმა უნდა აღიარონ, რომ ამგვარი მოქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს კვალიფიციური მკვლელობის მომზადებად (შესაბამისი დამამძიმებელი გარემოებებით), რადგან დაუმთავრებელი დანაშაულის კვალიფიკაცია უმძიმესი დანაშაულის მიხედვით ხდება. ამასთან, ამას უნდა დაემატოს სხვა დანაშაულის მომზადებაც, იმისდა მიხედვით, თუ რომელ სამართლებრივ სიკეთეს შეუქმნა საფრთხე.⁴³

სსკ-ს მე-9 მუხლის თანახმად, არაპირდაპირი განზრახვის დროს პირს არ სურს შედეგის დადგომა, მაგრამ შეგნებულად უშვებს ან გულგრილად ეკიდება მის დადგომას. სამოქალაქო სამართალში ასეთ ნებელობას ჰქვია „ნების ნაკლი“. როგორც პროფ. ლ. ჭანტურია აღნიშნავს, ხდება ისეც, რომ გარეგნულად გამოხატული ნება არ ემთხვევა შინაგან ნებას და განხორციელდა გარეშე ფაქტორებიდან გამომდინარე. ისეთ ვითარებას, როდესაც გამოვლენილი ნება არ ემთხვევა მისი გამომვლენის შინაგან, ნამდვილ ნებას და გარიგება ნების გარეგნული გამოვლენის შედეგად დაიდო, სამოქალაქო სამართალში ეწოდება „ნების ნაკლი“. „ნების ნაკლის“ მიზეზი შეიძლება სხვადასხვა იყოს, მაგალითად, როდესაც ნების გამოვლენა ხდება არასერიოზულად და ნების გამომვლენი პირი არც ითვალისწინებდა რაიმე კონკრეტული მიზნის მიღწევას. ამ შემთხვევაში ყოველი ასეთი ნების გამოვლენა არის ნაკლის მქონე,

⁴³გ. ნაჭყებია სისხლის სამართალი. ზოგადი ნაწილი, თბ., 2007 წ. გვ. 170. აღებულია თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014 წ. გვ. 87.

ანუ ეს არის შემთხვევები, როდესაც შინაგან ნებას არ პასუხობს გამოვლენილი, გამოხატული ნება.⁴⁴

აღნიშნული მოსაზრება გარკვეულად შეიძლება გავითვალისწინოთ სისხლის სამართალში. პირდაპირი განზრახვა იმით განსხვავდება არაპირდაპირისაგან, რომ აქ არ გავქვს საქმე „ნების ნაკლთან“ პირს სურს შედეგის დადგომა ან ითვალისწინებს ასეთი შედეგის განხორციელების გარდუვალობას.⁴⁵

3. არაპირდაპირი განზრახვის შეუთავსებლობა სისხლის სამართლის ზოგიერთ სხვა ინსტიტუტთან

განსხვავებით პირდაპირი განზრახვისაგან, რომელსაც არანაირი პრობლემა არ აქვს დაუმთავრებელ დანაშაულთან და სისხლის სამართლის ნებისმიერ სხვა ინსტიტუტთან, არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილი ქმედებისას ეს საკითხი სხვაგვარად დგება. იგი ხშირ შემთხვევაში საერთოდ შეუთავსებელია ზოგიერთ მათგანთან, ხოლო ზოგჯერ კი მათი თავსებადობის საკითხი სადავოა.

საინტერესოა, სისხლის სამართლის რომელ ფუნდამენტურ ინსტიტუტთან მიმართებაში დგას ასეთი შეუთავსებლობის საკითხი?

⁴⁴ლ. ჭანტურია სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი. თბ., 2011წ. გვ. 360. აღებულია თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014 წ. გვ. 104.

⁴⁵ იხ. სადოქტორო ნაშ. თ. დარსანია, დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 104-105. აღებულია თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 104-105.

ა) შეუთავსებლობა დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების
ინსტიტუტთან (სსკ 21-ე მ.)

იურიდიულ ლიტერატურაში მოყვანილია საინტერესო არგუმენტი განსახილველ პრობლემასთან დაკავშირებით, კერძოდ, ევენტუალური განზრახვით მცდელობის შესაძლებლობის საწინააღმდეგოდ მეტყველებს გერმანულ სისხლისსამართლებრივ ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრება ევენტუალური განზრახვის მცდელობისას დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების შეუძლებლობაზე. არგუმენტად კი ის არის მოყვანილი, რომ ხელის აღება მხოლოდ გამიზნულ ქმედებას მოითხოვს⁴⁶.

ეს მოსაზრება უფრო ნათელი რომ გახდეს, მოვიყვანოთ შემდეგი მაგალითი: ა-მ გადაწყვიტა მოკლას ბ. ამ მიზნით, იგი ჩაუსაფრდა მას ქალაქში და როდესაც მსხვერპლი გამოჩნდა დამიზნებით ესროლა, თუმცა ტყვია ააცილა. ამის შემდეგ ა-ს დაეუფლა სინანულის გრძნობა და ხელი აიღო დანაშაულის ბოლომდე მიყვანაზე, თუმცა საამისოდ ყველა საშუალება ჰქონდა, ცეცხლსასროლ იარაღში მჭიდროდ სავსე იყო ტყვიებით, მან დაუშვა იარაღი და მოშორდა იმ ადგილს.

სახეზეა ნებაყოფლობით ხელის აღება მკვლელობის დამთავრებული მცდელობის სტადიიდან. ამდენად, ა მხოლოდ მაშინ აგებს პასუხს, თუ იგი იარაღს მართლსაწინააღმდეგოდ ატარებდა (236-ე მუხლის მე-3 ნაწილი). მკვლელობის მცდელობისათვის კი მას არ დაეკისრება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა სსკ 21-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, რადგან ნებაყოფლობით და საბოლოოდ ხელი აიღო დანაშაულის დამთავრებაზე.

⁴⁶ ქ. მჭედლიშვილი-ჭედრიხი, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბილისი 2018, (მესამე გამოცემა), გვ. 281-285

ეს მაგალითი შემდეგნაირად გადავაკეთოთ: ა-მ გადაწყვიტა შეამოწმოს თავისი ცეცხლსასროლი იარაღის ვარგისიანობა, რომელიც დიდი ხანია არ გამოუყენებია. ამ მიზნით, იგი გამოვიდა ქუჩაში, ამოიღო ცეცხლსასროლი იარაღი და გაისროლა ასფალტის მიმართულებით, რა დროსაც ხალხი ქუჩაში მოძრაობდა. მას კიდევ ედრ მჭიდში რამდენიმე ტყვია, მაგრამ ერთზე მეტი გასროლა არ განუხორციელებია.

მოცემულ შემთხვევაში პირს გაცნობიერებული აქვს თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ითვალისწინებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის (მათ შორის სიკვდილის) დადგომის შესაძლებლობას, რაც არ სურს. მას მხოლოდ სურს შეამოწმოს ცეცხლსასროლი იარაღი, თუმცა მოცემულ შემთხვევაში შეგნებულად უშვებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის (მათ შორის სიკვდილის) დადგომის შესაძლებლობას.

თუკი ამ მაგალითს შევაფასებთ როგორც მკვლელობის მცდელობას (და არა სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენებას - 127-ე მუხლი), მაშინ გამოვა, რომ ა-ს მიმართ ვერ გამოვიყენებთ სსკ 21-ე მუხლს - დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღებას, რადგანაც ა-ს ქმედება არ იყო გამიზნული სხვისი სიცოცხლის მოსპობისკენ. მივიღებთ ვითარებას, რომ ა-ს პასუხისმგებლობა უნდა დაეკისროს მკვლელობის მცდელობისათვის.

თუ ერთმანეთს შევადარებთ ამ ორ ვარიანტს აშკარაა, რომ უპირატეს მდგომარეობაში აღმოჩნდა მკვლელობის პირდაპირი განზრახვით მოქმედი პირი, რომელმაც დამიზნებითი გასროლის შემდეგ სხვა გასროლა არ განახორციელა დაზარალებულის სიბრალულის გამო. უარეს მდგომარეობაში კი აღმოჩნდა ის პირი, რომელმაც სროლა მხოლოდ იარაღის შემოწმების მიზნით განახორციელა და არა მკვლელობის მიზნით, ხოლო შემდეგი გასროლისაგან თავი შეიკავა. მის მიმართ ნებაყოფლობით ხელის

აღების ინსტიტუტი (სსკ 21-ე მუხლი) არ გავრცელდება, რადგან მას არ აუღია ხელი ჩაფიქრებული მიზნის (იარაღის შემოწმების) მიღწევაზე.

ბ) შეუთავსებლობა თანამსრულებლობასთან

ცნობილია, რომ თანამსრულებლობა განსხვავდება პარალელური ამსრულებლობისაგან, როცა ორი ან მეტი ამსრულებელი ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად, ცალ-ცალკე ახორციელებს რომელიმე დანაშაულის ობიექტურ შემადგენლობას. მაგალითად, პეტრემ და პავლემ ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად საწამლავის სასიკვდილო დოზა ჩაუყარეს ივანეს. შედეგად იგი გარდაიცვალა. ისინი პასუხს აგებენ, როგორც მკვლელობის (სსკ 108-ე მ.) პარალელური ამსრულებლები (და არა როგორც თანამსრულებლები).⁴⁷

თანამსრულებლობის დროს ორი ან მეტი პირი სისხლის-სამართლებრივ უმართლობას ახორციელებს მთლიანად ან ნაწილობრივ მეტ-ნაკლები აქტივობით. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ორი ან მეტი პირი აუცილებლად ურთიერთშეთანხმებით (წინასწარ შეუთანხმებლად ან წინასწარი შეთანხმებით) ახორციელებს დანაშაულის ობიექტურ შემადგენლობას. მაგალითად, ერთი ხელს უკავებს მსხვერპლს, ხოლო მეორე-დანას ურტყამს მას.⁴⁸ შესაბამისად, თანამსრულებლობა ნიშნავს იმას, რომ დანაშაული ჩადენილია ჯგუფურად (წინასწარ შეუთანხმებლად, თუ წინასწარი შეთანხმებით) მაშინ, როცა

⁴⁷ იხ. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ. 2013, გვ. 100; პარალელური ამსრულებლობის შესახებ იხ. ქ.

მკედლიშვილი-ჰედრიხი, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ. 2011, გვ. 196-199.

⁴⁸ შეად. გ. ნაჭყებია, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ. 2018, გვ. 306.

პარალელური ამსრულებლობისას არაა სახეზე ჯგუფურად ჩადენილი დანაშაული. ამდენად, თანამსრულებლობისას აუცილებელია, პირებმა გააერთიანონ ძალები მსხვერპლის წინააღმდეგ, რა დროსაც მინიმუმამდე ეცემა მსხვერპლის მხრიდან აუცილებელი მოგერიებისა თუ გაქცევის შესაძლებლობა.⁴⁹

გამომდინარე იქედან, რომ თანამსრულებლობისთვის საჭიროა ამსრულებელთა ურთიერთშეთანხმება, აღიარებულია, რომ თანამსრულებლობა შესაძლებელია მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით.⁵⁰ არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში იგი შეუძლებელია. ამ დროს შესაძლებელია მხოლოდ პარალელური ამსრულებლობა.⁵¹

განვიხილოთ ასეთი მაგალითი:

შეიარაღებულ პეტრეს და პავლეს, რომლებზეც ძებნაა გამოცხადებული, შესაპყრობად მოსდევს პოლიციელი. პეტრეს და პავლეს სურთ, შეაშინონ იგი, რათა როგორმე შეაწყვეტინონ დევნა და თავს უშველონ. ამ მიზნით, დროდადრო მოტრიალდებიან და იმ მხარისკენ, საიდანაც მათ პოლიციელი მოსდევთ, გაისვრიან ტყვიებს, რათა შეაშინონ იგი. შემდეგ კი აგრძელებენ სირბილს. ამასთან, მათ თავისუფლად შეუძლიათ დამიჯნებით ესროლონ პოლიციელს და მოკლან იგი, მაგრამ ეს არ სურთ, რადგან იციან, ამით ბრალდება კიდევ უფრო დაუმძიმდებათ და შესაძლოა, უვადო თავისუფლების აღკვეთასაც კი „გამოჰკრან ხელი“. მოხდა ისე, რომ ერთ-ერთი ასეთი არადამიჯნებითი გასროლისას მათ

⁴⁹ იხ. ნ. თოდუა, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ. 2018. გვ. 369-372.

⁵⁰ იხ. გ. ნაჭყებია, იქვე, გვ. 308.

⁵¹ პარალელური ამსრულებლობის საკითხზე იხ. ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ. 2011, გვ. 196-199.

მიერ გასროლილი თითო-თითო ტყვია მოხვდა პოლიციელს და გარდაიცვალა. ამასთან დადგინდა, რომ ამ ორი ტყვიიდან თითოეული საესებით საკმარისი იყო ამჯერად სასიკვდილო შედეგის დასადგომად (ორივე მოხვდა სიცოცხლისათვის საშიშ ორგანოში).

საკითხავია, სახეზეა პარალელური ამსრულებლობა, თუ თანაამსრულებლობა? სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ჩადენილია თუ არა ეს მკვლელობა ჯგუფურად (მკვლელობის სხვა დამამძიმებელ გარემოებაზე არ გავამახვილებთ ყურადღებას)?

ამ კითხვას პასუხი რომ გაეცეს, ჯერ უნდა დადგინდეს, სახეზეა პირდაპირი, თუ არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილი ქმედება.

პეტრეს და პავლეს მიერ ქმედება ჩადენილი იყო არაპირდაპირი განზრახვით. საქმე ისაა, რომ როცა ტყვიებს ისროდნენ იმ მხარისკენ, საიდანაც მოსდევდა პოლიციელი, მათ გაცნობიერებული ჰქონდათ თავიანთი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ასევე ითვალისწინებდნენ მართლსაწინააღმდეგო შედეგი (მათ შორის, სიკვდილის) დადგომის შესაძლებლობას. კერძოდ, იმას, რომ არ იყო გამორიცხული, პოლიციელს მოხვედროდა რომელიმე ტყვია და დამადგარიყო ნებისმიერი მართლსაწინააღმდეგო შედეგი (მათ შორის, სიკვდილიც), საიდანაც მათ არც ერთის დადგომა არ სურდათ. თუმცა საქმე ისაა, რომ ნებისმიერი შედეგის დადგომა ისინი შეგნებულად უშვებდნენ (ეგუებოდნენ მის დადგომას).

შესაბამისად, რადგან ადგილი არ ჰქონია ძალების გაერთიანებას სხვისი სამართლებრივი სიკეთის (სიცოცხლის) წინააღმდეგ და ამდენად, ქმედება არ იყო ჩადენილი პირდაპირი განზრახვით, შეუძლებელია მათი ქმედება შეფასდეს თანაამსრულებლობით. აქ სახეზეა პარალელური ამსრულებლობა, რის გამოც ეს მკვლელობა

არაა ჩადენილი ჯგუფურად. მათ დამოუკიდებლად შეერაცხე-
დბათ არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილი მკვლელობა.

გ) შეუთავსებლობა თანამონაწილეობასთან

საქართველოს სსკ 23-ე მუხლის მიხედვით, თანამონაწილეობა ნიშნავს ორი ან მეტი პირის განზრახ ერთობლივ მონაწილეობას განზრახ დანაშაულში. როგორც ვხედავთ, გამორიცხულია თანამონაწილეობა როგორც გაუფრთხილებელ დანაშაულში, ისე გაუფრთხელობლით თანამონაწილეობა განზრახ დანაშაულში - ამსრულებლის მიერ ჩადენილი უნდა იყოს განზრახი დანაშაული და ამავე დროს თანამონაწილეც უნდა მოქმედებდეს განზრახ. ამასთან ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ განზრახვაში არ იგულისხმება მისი ორივე სახე, არამედ იგულისხმება მხოლოდ პირდაპირი განზრახვა. როგორც მართებულადაა აღნიშნული იურიდიულ ლიტერატურაში, ამ დებულებაზე ისიც მიუთითებს, რომ დანაშაულში თანამონაწილეებს ერთიანი მიზანი, ანუ მიზნის ერთიანობა ახასიათებთ.⁵² ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მათ ამოძრავებთ ერთიდა იგივე სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფის მიზანი (მაგ. ორივეს სურს ხელყოს სხვისი სიცოცხლე). ეს კი აუცილებლად მოითხოვს პირდაპირ განზრახვას.⁵³

ამასთან, იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ცალკეულ შემთხვევაში შესაძლებელია თანამონაწილეობა არაპირდაპირი განზრახვითაც. ამ დებულების დასამოწმებლად მოყვანილია შემთხვევა, როცა თანამონაწილეები ამსრულებელს აძლევენ მოქმედების თავისფლებას, ანუ არა აქვთ დაზუსტებული ამსრულებლის მოქმედების ფარგლები, რა დროსაც ისინი

⁵² იხ. გ. ნაჭყებია, დასახელებულ სახელმძღვანელოში, გვ. 298.

⁵³ იხ. ო. გამყრელიძე, სისხლის სამართლის პრობლემები, მე-3 ტომი, თბ. 2013, გვ. 274.

უშვებენ ამსრულებლის მიერ უფრო მძიმე დანაშაულის ჩადენის შესაძლებლობას.⁵⁴

რამდენადაა მისაღები ეს მოსაზრება? მართალია, იგი მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაში უშვებს თანამონაწილობას არაპირდაპირი განზრახვით, მაგრამ ვფიქრობთ, ეს მოსაზრება მაინც არაა დასაბუთებული.

განვიხილოთ ასეთი მაგალითი: პეტრე და ვასო შეთანხმდნენ, მოქალაქის ბინიდან დაეუფლნონ ძვირფას ნივთს. კერძოდ, პეტრე უნდა შევიდეს ბინაში და გამოიტანოს ეს ნივთი. ხოლო ვასო გაასარებს მას.

იმ შემთხვევაში, როცა ისინი შეთანხმებული იყვნენ ამ ნივთის ბინიდან ფარულად გამოტანაზე, მაგრამ პეტრემ ბინაში შეღწევის შემდეგ გამოიყენა ყაჩაღური ხერხი, მაშინ აშკარაა, რომ პეტრემ ჩაიდინა ამსრულებლის ექსცესი და ყაჩაღობისთვის მხოლოდ იგი აგებს პასუხს. ვასო კი დაისჯება დაუმთავრებელ ქურდობაში თანამონაწილობისათვის (მაგ. 19, 25, 177-ე მ. მე-3 ნაწ.). აქ აზრს მოკლებულად უნდა ჩაითვალოს იმის მტკიცება, რომ როცა პეტრე წავიდა ბინის გასაქურდად, ვასო თავის გულში ფიქრობდა: არაა გამორიცხული, პეტრემ ყაჩარობაც კი ჩაიდინოსო. საქმე ისაა, რომ არა აქვს სამართლებრივი მნიშვნელობა იმას, თუ რას ფიქრობს გულში თამანონაწილე. მთავარია, რაზე შეთანხმდნენ თანამონაწილე და ამსრულებელი.

ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა ისინი არ შეთანხმებულად ნივთის ბინიდან გამოტანის ხერხზე, მაშინ გამოდის, რომ თანამონაწილისთვის (ვასოსთვის) სულ ერთი იყო, რა ხერხს გამოიყენებდა ამსრულებელი (პეტრე). ამდენად, იგი პასუხს აგებს იმ დანაშაულში თანამონაწილეობისთვის, რასაც ჩაიდენს

⁵⁴ იხ. გ. ნაჭყებია, დასახ. სახელმძღვანელო, გვ. 298-299.

ამსრულებელი (ეს იქნება ქურდობა, თუ ყაჩაღობა). ამ დროს თანამონაწილე ამსრულებელთან ერთად მოქმედებს პირდაპირი განზრახვით (მას ნებისმიერი ხერხით სურს ამ ნივთის ხელში ჩაგდება). შესაბამისად, ეს არაა არაპირდაპირი განზრახვით ყაჩაღობაში თანამონაწილეობის შემთხვევა.

როგორც ვხედავთ, ცალკეულ შემთხვევაშიც კი სადავოა არაპირდაპირი განზრახვით თანამონაწილეობის შესაძლებლობა მაშინ, როცა უდავოა პირდაპირი განზრახვა თანამონაწილეობისას.

დ) შეუთავსებლობა ამსრულებლის ექსცესთან

ამსრულებლის ექსცესი ნიშნავს მოქმედებისაგან გადახრას (და არა მოქმედების გადახრას, რაც ფაქტობრივი შეცდომის გამოვლინებაა).⁵⁵ იგულისხმება შემთხვევა, როცა ამსრულებელი შეიძლება გასცდეს საერთო ჩანაფიქრს და განახორციელოს უფრო მძიმე ან თვისობრივად სხვა დანაშაული.⁵⁶ ვთქვათ, საერთო ჩანაფიქრი იყო ქურდობის ჩადენა, ხოლო ამსრულებელმა თანამონაწილესთან შეთანხმების გარეშე თვითნებურად ჩაიდინა მარცვა.

როგორც ვხედავთ, ამსრულებლის ექსცესის საკითხი მაშინ დგება, როცა თანამონაწილენი შეთანხმებულნი არიან რაიმე დანაშაულის ჩადენაზე. ამასთან შეთანხმება უნდა მოიცავდეს იმ ხერხის გამოყენებასაც, რასაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ქმედების კვალიფიკაციისათვის. კერძოდ, ქმედების ქურდობად, მარცვად,

⁵⁵ მოქმედების გადახრის, ანუ ე.წ. „აცდენილი ისრის“ შესახებ იხ. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ. 2013, გვ. 158-163; ი. ხერხეულიძე, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღ. თბ. 2018, გვ. 184-190.

⁵⁶ ექსცესის საკითხზე იხ. გ. ნაჭყებია, დასახ. სახელმძღვანელო, გვ. 318-320; მ. ტურავა, დასახ. მიმოხილვა, გვ. 344-345.

თუ ყაჩაღობად კვალიფიკაციისათვის გადამწყვეტია ის, თუ რა ხერხი გამოიყენა დამნაშავემ სხვისი ნივთის დასაუფლებლად.

მაგალითი: პეტრემ წააქეზა პავლე, გაექურდა ვასოს ბინა, რაზეც პავლე დათანხმდა. თუმცა ბინაში შეღწევის შემდეგ მან სხვისი ნივთის დასაუფლებლად გამოიყენა არა ფარული, არამედ თავდასხმის ხერხი. ანუ ჩაიდინა ყაჩაღობა, რაც არ იყო შეთანხმებული პეტრესთან. სახეზეა ამსრულებლის ექსცესი. ამიტომ ყაჩაღობისთვის პასუხს აგებს პავლე (179-ე მ.), ხოლო წამქეზებელი პეტრე - ქურდობის მცდელობაში თანამონაწილეობისათვის (19, 25, 177-ე მ. მე-3 ნაწ.).

შესაბამისად, შეუძლებელია ასრულებლის ექსცესის საკითხი დადგეს არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში. საქმე ისაა, რომ არაპირდაპირი განზრახვისას, მართალია, პირს გაცნობიერებული აქვს მისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა და მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობასაც ითვალისწინებს, მაგრამ საქმე ისაა, რომ მას არ სურს არანაირი მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა. იგი ასეთ შედეგს ან შეგნებულად უშვებს, ან გულგრილობას იჩენს მის მიმართ.

გამომდინარე იქედან, რომ პირს არ სურს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა, არაპირდაპირი განზრახვისას გამორიცხულია, პირებს ჰქონდეთ საერთო ჩანაფიქრი მოსალოდნელ შედეგზე და მის განხორციელებაზე შეთანხმდნენ.

უფრო მეტიც, არა თუ არაპირდაპირი განზრახვისას, არამედ ექსცესის საკითხი მაშინაც კი არ დადგება, როცა თანამონაწილენი არ იყვნენ შეთანხმებული ამსრულებლის მოქმედების ფარგლებზე - არ იყო დაზუსტებული ეს ფარგლები, თუმცა ჩაფიქრებული ჰქონდათ დანაშაულის ჩადენა პირდაპირი განზრახვით. მაგალითად, პეტრემ წააქეზა პავლე, გაექურდა ვასოს ბინა.

ამასთან, თუ აუცილებელი საჭიროება მოითხოვდა, „ნებისმიერ ფასად“ გამოეტენა ვასოს ბინიდან იქ არსებული ძვირფასეულობა. პავლე შეიპარა ვასოს ბინაში, მაგრამ მოულოდნელად მას თავს დაადგა ვასო. პავლემ მოკვლის მუქარით მოითხოვა მისგან ძვირფასეულობა. პავლეს ქმედება, დაწყებული ქურდობის მცდელობის სტადიიდან გადაიზარდა ყაჩაღობაში და ასეც დაკვალიფიცირდება.⁵⁷

რაც შეეხება წამქეზებელ პეტრეს, ისიც პასუხს აგებს ყაჩაღობაში თანამონაწილეობისათვის (25, 179-ე მ.). ამდენად, ამ შემთხვევაში არ დადგება ამსრულებლის ექსცესის საკითხი, რადგან შეთანხმებიდან გამომდინარე, პეტრე იმთავითვე ითვალისწინებდა, რომ პავლეს შესაძლოა, თავდასხმის ასეთი ხერხიც გამოეყენებინა დასახული მიზნის (ვასოს ბინიდან ძვირფასეულობის გამოტანის) მისაღწევად.

ე) შეუთავსებლობა თანამდევი შედეგით კვალიფიცირებულ შემადგენლობასთან

თანამდევი შედეგით კვალიფიცირებული განზრახი დანაშაულისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხს ეხება სსკ მე-11 მუხლი (მისი პირველი და მე-2 ნაწ.). ეს ის შემთხვევაა, როცა პირის განზრახ ქმედებას მოჰყვება ისეთი შედეგი, რაც ამ პირის განზრახვით არ იყო მოგული. თუ ეს შედეგი დადგა გაუფრთხილებლობით, შესაძლებელია, სისხლის სამართლის კანონით სასჯელის გადიდება დაწესდეს ამ შედეგის

⁵⁷ ამ საკითხზე იხ. მ. ლეკვეიშვილი, ნ. თოდუა, წიგნში: სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი პირვ. თბ. 2019, გვ.468-469.

ასეთი შემადგენლობები, სადაც სასჯელი გადიდებულია გაუფრთხილებლობით დამდგარი თანამდევი შედეგის გამო, ჩვენს სს კოდექსში არაერთია. მაგალითად, ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა (სსკ 117-ე მ. მე-2 ნაწ.), გაუპატიურება, რამაც გამოიწვია დაზარალებულის სიცოცხლის მოსპობა (137-ე მ. მე-4 ნაწ.) და სხვ. ეს ის შემადგენლობებია, რომელიც შედგება ორი დასრულებული დანაშაულის სინთეზისაგან. მაგ. ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებისა (სსკ 117-ე მ. პირველი ნაწ.) და სხვისი სიცოცხლის გაუფრთხილებლობით მოსპობის (116-ე მ.) სინთეზისაგან.⁵⁹ სსკ მე-11 მუხლის პირველი ნაწილის დანაწესის მიხედვით, ასეთი დანაშაული განზრახ დანაშაულად ითვლება.

იურიდიულ ლიტერატურაში აღიარებული და დასაბუთებულია, რომ შეუძლებელია ასეთი დანაშაულის ჩადენა ევენტუალური (არაპირდაპირი) განზრახვით.⁶⁰ საქმე ისაა, რომ ევენტუალური განზრახვისას სუბიექტი არ გამოირჩევა, არამედ შეგნებულად უშვებს ან გულგრილად ეკიდება ასეთი შედეგის დადგომასაც (სხვა საკითხია, რომ მას არ სურს არანაირი მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა). ამიტომაც თუკი მის ქმედებას (მაგ. ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებას, რაც ჩადენილი იყო არაპირდაპირი განზრახვით, შედეგად მოჰყვა პირის გარდაცვალება, სახეზე არ იქნება თანამდევი შედეგი (სსკ 117-ე მ. მე-2 ნაწ.), არამედ ქმედება

⁵⁸ ამ საკითხზე უფრო დაწვრილებით იხ. გ. ნაჭყებია, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო. თბ. 2018, გვ. 250-251; ო. გამყრელიძე, სისხლის სამართლის პრობლემები, მე-3 ტომი, თბ. 2013, გვ. 206-210; მ. ტურავა, დასახ. მიმოხილვა, გვ. 263-265.

⁵⁹ იხ. ნ. თოდუა, წიგნში: სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2019, გვ. 134.

⁶⁰ იხ. გ. ნაჭყებია, იქვე, გვ. 251.

უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც მკვლელობა, რაც ჩადენილია არაპირდაპირი განზრახვით (მაგ. 108-ე მ.) თუნდაც ადგილი ჰქონდეს დროში წყვეტას ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებასა და სასიკვდილო შედეგს შორის.⁶¹

მაგალითი: დეკემბრის სუსხიან ღამეს, სოფლის მიყრუებულ ადგილას პეტრემ დანით სხეული დაუსერა პავლეს და დასისხლიანებული, უმწეო მდგომარეობაში იქვე დატოვა. მიყენებული ჭრილობისაგან პავლე რამდენიმე საათში სისხლისაგან დაიცალა და გარდაიცვალა. დამტკიცდა, რომ გარდაცვალებამდე მას აღენიშნებოდა ჯანმრთელობის მძიმე ხარისხის დაზიანება.

ქმედება დაკვალიფიცირდება არა სსკ 117-ე მუხლის მე-2 ნაწილით, არამედ მკვლელობით, რაც ჩადენილი იყო არაპირდაპირი განზრახვით. საქმე ისაა, რომ როცა ასეთ დროსა და ადგილას ჯანმრთელობას უზიანებდა პავლეს, ასევე როცა დატოვა იგი სოფლის მიყრუებულ ადგილას, პეტრეს გაცნობიერებული ჰქონდა ნებისმიერი შედეგის (როგორც ჯანმრთელობის ნებისმიერი ხარისხით დაზიანების, ისე სიკვდილის) დადგომის შესაძლებლობა. მართალია, ამ დროს შეუძლებელია იმის მტკიცდება, რომ მას სურდა პავლეს სიკვდილი, ან დარწმუნებული იყოს მის დადგომის გარდუვალობაში, მაგრამ რადგან იგი საბოლოოდ ამ შედეგის დადგომასაც შეგნებულად უშვებდა, სახეზეა მკვლელობა არაპირდაპირი განზრახვით. ვითარებას ვერ შეცვლის ის ფაქტი, რომ ეს შედეგი რამდენიმე საათის შემდეგ დადგა.

ამდენად, დანაშაულში ბრალის ორი ფორმით ბრალის პირველადი სახით (ანუ პირველი ქმედების მიმართ)

⁶¹ იხ. ნ. თოდუა, წიგნში: სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2019. გვ. 132-134.

იგულისხმება მხოლოდ პირდაპირი განზრახვა.⁶² შესაბამისად, ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ჩადენილი უნდა იყოს პირდაპირი განზრახვით, ხოლო სიკვდილი უნდა დადგეს გაუფრთხილებლობით.⁶³

4. შედარება უცხო ქვეყნის კანონმდებლობასთან:

სანამ ამ მნიშვნელოვან საკითხზე რაიმე დასკვნას გავაკეთებდეთ, აუცილებლად მიგვაჩნია, ორიოდ სიტყვით შევხვთ ევენტუალური განზრახვით მცდელობის შესაძლებლობის საკითხს საზღვარგარეთის ქვეყნებში.

ჯერ-ერთი, უნდა ითქვას ის, რომ საზღვარგარეთაც არ არსებობს ერთიანი მოსაზრება ამ საკითხის ირგვლივ. მით უმეტეს, ის განსხვავებულია სამართლის სისტემებს შორის და, რა თქმა უნდა, ერთი სამართლებრივი სისტემის შიგნით ქვეყნებს შორისაც. ეს განპირობებულია არა მარტო თვითონ დანაშაულის მცდელობის ცნების განმარტების სხვაობით, არამედ არაპირდაპირი განზრახვის შინაარსის განსხვავებითაც, რადგან იმის გასარკვევად შესაძლებელია თუ არა ევენტუალური განზრახვით მცდელობის ჩადენა, აუცილებელია გავითვალისწინოთ არა მარტო მცდელობის საკანონმდებლო განმარტება, არამედ, რა თქმა უნდა, ყურადსაღებია, თუ როგორ არის განმარტებული არაპირდაპირი განზრახვის ცნებაც. «ევენტუალური განზრახვის კლასიფიკაციის მიხედვით, სამართლებრივი სისტემები შესაძლებელია სამ ჯგუფად დაიყოს: 1. ქვეყნები, რომლებიც ევენტუალურ განზრახვას მიაკუთვნებენ განზრახი ბრალის კატეგორიას (გერმანია, იტალია, ესპანეთი, ნიდერლანდები, შვეიცარია, პორტუგალია), 2. ქვეყნები, რომლებიც ევენტუალურ განზრახვას მიაკუთვნებენ გაუფრთხილებლობას (საფრანგეთი); 3. ქვეყნები,

⁶² შეად. გ. ნაჭყებია, იქვე.

⁶³ იხ. იქვე

რომლებიც ევენტუალურ განზრახვას გამოყოფენ ბრალის ცალკე ფორმად, რომელიც განზრახვასა და გაუფრთხილებლობას შორისაა (ინგლისი, აშშ).⁶⁴

არ არსებობს არც დანაშაულის მცდელობის უნივერსალური დეფინიცია. მცდელობის ობიექტური მხარე სხვადასხვა ქვეყნის სისხლის სამართლით განიმარტება, როგორც 1. „აღსრულების დასაწყისი“ (საფრანგეთი); 2. „არსებითი ნაბიჯი“ დანაშაულის განსახორციელებლად (აშშ), დანაშაულის ჩასადენად მიმართული „არაორაზროვანი“ და ვარგისი ქმედება (იტალია); 3. ქმედება, რომელიც აღემატება დანაშაულის „უბრალო მომზადებას“ (ინგლისი).⁶⁵ რაც შეეხება სუბიექტურ მხარეს, ზოგიერთ ქვეყანაში კანონმდებელს მცდელობის განმარტებაში შეაქვს ბრალის ფორმა, ზოგან კი ამ საკითხის გადაწყვეტა დოქტრინაზე ან სასამართლო პრაქტიკაზეა დამოკიდებული.⁶⁶

იტალიურ სამართალში დანაშაულის მცდელობა შესაძლებელია მხოლოდ განზრახ დანაშაულებში. ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის ჩადენის შესაძლებლობა წარმოადგენს დისკუსიის საგანს. ევენტუალური განზრახვით მცდელობის მოწინააღმდეგეებს მოჰყავთ შემდეგი არგუმენტები: დანაშაულის მცდელობა არ არის დამთავრებული დანაშაულის ნაწილი, ისინი ცალკეული დამოუკიდებელი იურიდიული კატეგორიებია. დამთავრებული

⁶⁴ იბ. თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 106.

⁶⁵ კ. წიქარიშვილი ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის მცდელობის ჩადენის საკითხი იტალიურ, ფრანგულ და ანგლო-ამერიკულ სისხლის სამართალში, ჟურ. მართლმსაჯულება და კანონი, თბ. 2009წ. N 1 გვ. 39. აღებულია თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 106.

⁶⁶ იბ. თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 106.

დანაშაულის დროს ისჯება სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა, მცდელობისას კი სამართლებრივი სიკეთის პოტენციური ხელყოფა. შესაბამისად, თუ ევენტუალური განზრახვა საკმარისია დასრულებული დანაშაულის შემადგენლობის განსახორციელებლად, ის საკმარისი არაა დანაშაულის მცდელობისათვის.⁶⁷ კანონში მითითებული „ერთმნიშვნელობის“ კრიტერიუმში (საქმე იმაშია, რომ იტალიური სამართლის მიხედვით, დანაშაულის მცდელობას უნდა ახასიათებდეს შემდეგი ნიშნები: დანაშაულებრივი განზრახვა, დაუმთავრებლობა, დანაშაულად გადაზრდის უნარი, ერთმნიშვნელობა ანუ არაორაზროვნება), გამორიცხავს ევენტუალური განზრახვით მცდელობის ჩადენის შესაძლებლობას. „ერთმნიშვნელოვნება“ ნიშნავს, რომ პირის განზრახვა მიმართულია დანაშაულის ჩასადენად, რაც ევენტუალური განზრახვის დროს არ არსებობს.⁶⁸ რაც შეეხება ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის მცდელობის მომხრეებს, მათი არგუმენტები შემდეგში მდგომარეობს: დანაშაულის მცდელობა წარმოადგენს უბრალოდ დაუსრულებელ ნაკლოვან შემადგენლობას, რადგან დანაშაულის განხორციელების პროცესში მოქმედი მიზნად ისახავს იმ ქმედების განხორციელებას, რომელიც გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილით და თუ შესაძლებელია სასურველი დანაშაულის განხორციელება არაპირდაპირი განზრახვით, შესაძლებელია, ამ დანაშაულის მცდელობაც არაპირდაპირი განზრახვით. კანონში მოცემული ერთმნიშვნელობის ცნება კი მოიცავს მხოლოდ ქმედების ობიექტურ ასპექტს და დანაშაულის სუბიექტურ მხარესთან

⁶⁷ Pellegrino F. Il dolo del tentative (2001) p. 16. აღებულია თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 106-107.

⁶⁸ Pertucci R. Diritto penale, parte generale, (Edizioni Giuridich Simone) 2007. p. 250. აღებულია თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 107.

კავშირში არ არის. ასე, რომ ერთმნიშვნელოვნება ვერ გამორიცხავს ევენტუალური განზრახვით მცდელობას.⁶⁹

აბსოლუტურად განსხვავებულად დგას ევენტუელური განზრახვით დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობის საკითხი ფრანგულ სამართალში.

იმის გამო, რომ ფრანგული სამართალში არაპირდაპირი განზრახვით მცდელობის საკითხი ცალმხრივად უარყოფითად არის გადაწყვეტილი, იმ პრობლემების თუნდაც ნაწილობრივ გადასაწყვეტად, რაც მოჰყვება ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის შეუძლებლობისას წარმოშობილი ხარვეზს, საფრანგეთის სისხლის სამართალში საქართველოს სისხლის სამართლის მსგავსად (127-ე მუხლი) შემოტანილია 223-ე მუხლი (სხვისი საფრთხეში ჩაყენება). თუმცა ამ მუხლებს შორის არსებობს საკმაო განსხვავება. მაგალითად, 223-ე მუხლი ეხება მხოლოდ იმ შემთხვევებს, როდესაც პირმა დაარღვია კანონით ან რეგლამენტით დაწესებული უსაფრთხოების სპეციალური წესები. ეს მუხლი ეხება არა მარტო სიკვდილის, არამედ ჯანმრთელობის დაზიანების საფრთხეს და, რაც მთავარია, საქართველოს სსკ-ის 127-ე მუხლისაგან განსხვავებით, ფრანგული ნორმა არ მოითხოვს, რომ დაზარალებულს არ გააჩნდეს „შესაძლებლობა მიიღოს ზომები თავის დასაცავად“. ამ მუხლმა უნდა შეავსოს ვაკუუმი, რომელიც შეიძლება წარმოიშვას უშედეგო ქმედებების დაუსჯელობით, რომლებიც ჩადენილია ბრალის ამ ფორმით.⁷⁰

⁶⁹ი. ბ. თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 107.

⁷⁰ კ. წიქარიშვილი ევენტუალური განზრახვით დანაშაულის მცდელობის ჩადენის საკითხი იტალიურ, ფრანგულ და ანგლო-ამერიკულ სისხლის სამართალში, ჟურ. მართლმსაჯულება და კანონი, თბ. 2009 წ. N 1 გვ. 43-44. აღებულია თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელო-

ფრანგი ავტორები ხაზგასმით აღნიშნავენ, რომ ამ ნოველის შემოღებით ფრანგი კანონმდებლის მიზანი ჩვეულებრივი გაუფრთხილებლობის დასჯა კი არაა, არამედ სხვისი სიცოცხლის ან სხეულებრივი მთლიანობის განზრახ საფრთხეში ჩაყენების დასჯაა. გაცნობიერებული გაუფრთხილებლობისაგან განსხვავებით, ევენტუალური განზრახვისას პირი ინდიფერენტულია მოსალოდნელი საზიანო შედეგის მიმართ. აღსანიშნავია, რომ ევენტუალური განზრახვით ჩადენილი ასეთი ქმედება თავისთავად დასჯადია მაშინ, როცა გაცნობიერებული გაუფრთხილებლობა დასჯადია მხოლოდ ზიანის დადგომის პირობით.⁷¹ ევენტუალური განზრახვის ფრანგულ დოქტრინაში დამკვიდრებული გაგება გამორიცხავს დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობას ბრალის ამ ფორმით. იქ ხაზგასმულია მცდელობის დროს განზრახვის ფინალურობა (შედეგზე ორიენტირებულობა), რაც გამორიცხულია ევენტუალური განზრახვის დროს.⁷²

ამერიკის შეერთებულ შტატებში არ არსებობს ერთიანი სისხლის სამართლის კოდექსი. როგორც ცნობილია, ყველა შტატს გააჩნია საკუთარი კანონმდებლობა, არსებობს ფედერალური კანონებიც, რომლებიც ეხება მხოლოდ ფედერალურ დანაშაულებს, რომლებიც საკმაოდ მცირერიცხოვანია. რა თქმა უნდა, არსებობს სამაგალითო ე.წ. „სამოდელო სისხლის სამართლის კოდექსი“, რომელსაც სავალდებულო ძალა არა აქვს, მაგრამ მის დებულებებს ფართოდ იყენებენ შტატების საკანონმდებლო და სასამართლო პრაქტიკის ფორმირებისას. დანაშაულის მცდელობის დეფინიცია ამერიკულ და ინგლისურ სამართალში შემდეგნაირადაა წარმოდგენილი: ამერიკის სამოდელო სისხლის სამართლის

ბისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 107-108

⁷¹ შეად. გ. მამულაშვილი, წიგნში: სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2019, გვ. 185.

⁷² იბ. გ. მამულაშვილი, იქვე, გვ. 188.

კოდექსი დანაშაულის მცდელობას განმარტავს, როგორც „არსებით ნაბიჯს“ მიმართულს დანაშაულის განსახორციელებლად. აშშ-ში დანაშაულის მცდელობის მომზადებისაგან გასამიჯნავად ძირითადად სამ სხვადასხვანაირ ფორმულას იყენებენ; „სიახლოვეს“, რომელიც გულისხმობს, რომ მცდელობა მაშინაა, როცა პირის მიერ განხორციელებული ქმედება ახლოსაა შედეგთან; „ბოლო აქტი“ - მცდელობისთვის პასუხს აგებს ის, ვინც ახორციელებს ბოლო მოქმედებას დანაშაულის ბოლომდე მისაყვანად; „არაორაზროვნება“ პირის მიერ ჩადენილი ქმედებები ურყევად ადასტურებენ მის დანაშაულებრივ განზრახვას.

რაც შეეხება ინგლისს, იქ დანაშაულის მცდელობა 1981 წლის კანონით განმარტებულია შემდეგნაირად: თუ პირი დანაშაულის ჩადენის მიზნით, ჩაიდენს ქმედებას, რომელიც უფრო მეტია, ვიდრე უბრალოდ მომზადება დანაშაულის ჩასადენად, მაშინ ის პასუხს აგებს მცდელობისათვის. ამდენად, ევენტუალური განზრახვით მცდელობის ჩადენის საკითხს ინგლისურ და ამერიკულ სამართალში, უნდა ითქვას, რომ დოქტრინაში გაბატონებული შეხედულებით, დანაშაულის მცდელობა შეიძლება ჩადენილ იქნას მხოლოდ განზრახვით, ევენტუალური განზრახვით მცდელობა კი დაუშვებელია. სმიტისა და ჰოგანის ავტორობით გამოცემული ინგლისური სისხლის სამართლის სახელმძღვანელო მოუთითებს, რომ „მაშინ, როცა დამთავრებული დანაშაულის სუბიექტური მხარე შეიძლება გამოვლინდეს ბრალის ნებისმიერი ფორმის სახით, დანაშაულის მცდელობის შემთხვევაში კანონის მოთხოვნა უფრო მკაცრია“. სხეულის მძიმე დაზიანების დროს მკვლელობის მცდელობისათვის პირი პასუხს აგებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სასიკვდილო შედეგი „მოცულია პირის განზრახვით“.⁷³

⁷³ Smith and Hogan "Criminal Law" (2002) p. 329. აღებულია თ. დარსანია სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014წ. გვ. 108-109.

5. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი

1. მაგალითი სასამართლო პრაქტიკიდან: (პირველი)

2008 წლის 24 აპრილს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილა მსჯავრდებულ დ. მ-შვილის საკასაციო საჩივარი ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სააპელაციო პალატის 2007 წლის 5 სექტემბრის განაჩენზე, რომლითაც დ. მ-შვილი ცნობილი იქნა ბრალეულად სიქართველოს სსკ-ის 19, 108 მუხლითა და 236-ე მუხლის პირველი, მე-2 და მე-3 ნაწილებით გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩადენაში.⁷⁴

ბრალდების არსი მდგომარეობდა, რომ დ. მ-შვილმა ჩაიდინა ცეცხლსასროლი იარაღისა და საბრძოლო მასალის მართლ-საწინააღმდეგო შეძენა, შენახვა, ტარება და გადაზიდვა; მანვე ჩაიდინა განზრახ მკვლელობის მცდელობა.

საქმის არსი მდგომარეობდა შემდეგში: დ. მ-შვილმა დაუდგენელ დროსა და ვითარებაში, მართლსაწინააღმდეგოდ შეიძინა 9 მმ კალიბრიანი, დაუდგენელი მოდელის ცეცხლსასროლი იარაღი და ამავე კალიბრიანი საბრძოლო ვაზნები, რომლებსაც პერიოდულად მართლსაწინააღმდეგოდ ატარებდა და ინახავდა თავის საცხოვრებელ სახლში. 2005 წლის ივლისში დ. მ-შვილი სტუმრად წავიდა ლანჩხუთის რაიონის სოფელ, ბიძასთან, გ. ს-ძესთან, რა დროსაც მან ქალაქ თბილისიდან გადმოიზიდა ზემოაღნიშნული ცეცხლსასროლი იარაღი და საბრძოლო ვაზნები.

⁷⁴ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, 2008 წ. N8, გვ. 28-31, საქმე N 1798-აპ

დ. მ-შვილი 2005 წლის 17 სექტემბერს, დაახლოებით 23 საათსა და 25 წუთზე, ნასვამ მდგომარეობაში იმყოფებოდა ლანჩხუთის რაიონის სოფ. გამავალ „სამტრედია-ბათუმის“ საავტომობილო გზაზე, სადაც მან შეაგინა ცენტრალურ საავტომობილო გზაზე მდგარ მსხვილფეხა რქოსან პირუტყვს, რაზედაც მას შენიშვნა მისცა მოპირდაპირი მხარეს მყოფმა, იმავე სოფელში მცხოვრებმა მ. გ-ძემ, რომელიც ელოდებოდა ქალაქ ბათუმისკენ მიმავალ ტრასნპორტს. მიუხედავად შენიშვნისა, დ. მ-შვილმა განმეორებით შეაგინა პირუტყვს, რაზეც ისევ მისცა შენიშვნა მ. გ-ძემ. ამაზე დ. მ-შვილმა დაუძახა მ. გ-ძეს მისულიყო მასთან, ეს უკანასკნელიც გადავიდა და დაუწყო საუბარი, რაც გადაიზარდა კამათში. დ. მ-შვილი გაანაწყენა რა მ. გ-ძის ქმედებამ, გადაწყვიტა მისი მოკვლა. განზრახვის სისრულეში მოყვანის მიზნით მან ამოიღო თანაქონი ცეცხლსასროლი იარაღი და განზრახ მოკვლის მიზნით ერთხელ გაისროლა მ. გ-ძის მიმართულებით. გასროლის შედეგად მ. გ-ძეს ტყვია მოხვდა მარჯვენა მხრის მიდამოში, რა დროსაც განუვითარდა მარჯვენა მხრის გამჭოლი ჭრილობა, შემავალი მუცლის ღრუში, წვრილი და მსხვილი ნაწლავების, ჯორჯალის დაზიანებით, რაც განეკუთვნება სიცოცხლისათვის სახიფათო დაზიანებას, რის შემდეგაც დ. მ-შვილი მიიმალა შემთხვევის ადგილიდან, ხოლო მ. გ-ძე გადაიყვანეს ქალაქ ფოთის კლინიკურ საავადმყოფოში, სადაც გაწეული დროული სამედიცინო დახმარების შედეგად შესაძლებელი გახდა მისთვის სიცოცხლის შენარჩუნება.

ლანჩხუთის რაიონული სასამართლოს 2007 წლის 15 მაისის განაჩენით დ. მ-შვილი ცნობილ იქნა დამნაშავედ საქართველოს სსკ-ის მე-19, 108-ე მუხლითა და 236-ე მუხლის პირველი, მე-2 და მე-3 ნაწილებით გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო ქმედებებში და დანაშაულთა ერთობლიობით სასჯელის ზომად განესაზღვრა 12 წლით თავისუფლების აღკვეთა.

პროკურორმა სააპელაციო სასამართლოში მოითხოვა სასჯელის გაზრდა 12-დან 15 წლამდე, რაც ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა.

მსჯავრდებულმა მიმართა საკასაციო საჩივრით საქართველოს უზენაეს სასამართლოს და მოითხოვა ლანჩხუთის რაიონული სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის გაუქმება და გამამართლებელი განაჩენის გამოტანა.

უზენაესმა სასამართლომ მკვლელობის მცდელობის ნაწილში კველიფიკაცია უცვლელი დატოვა.

განვიხილოთ მკვლელობის მცდელობის ნაწილი. საქმის მასალებიდან იკვეთება, რომ პირს ბრალი დაედო მკვლელობის მცდელობისათვის, მაგრამ სათანადო შეფასება არა აქვს მიცემული შემდეგ გარემოებას:

ბრალდებაში აღნიშნულია, რომ დ. მ-შვილმა მოკვლის განზრახვით ერთხელ ესროლა მ. გ-მეს მარჯვენა მხრის მიდამოში. ამდენად, ბუნებრივად ისმის კითხვა: თუ პირს მოკვლის განზრახვა ამოძრავებდა, რატომ ესროლა მსხვერპლს მხრის არეში და არა სხვა მიდამოში, რომელიც უფრო საშიშია სიცოცხლისათვის, მაგალითად, გულმკერდის არეში, მითუმეტეს, რომ ისინი ერთმანეთის პირისპირ იდგნენ? ასევე რატომ დასჯერდა მსჯავრდებული მხოლოდ ერთ სროლას და რატომ არ განაზოგციელა სხვა გასროლაც მსხვერპლის მიმართ, თუ მართლაც მისი მოკვლის მიზანი ამოძრავებდა? აღსანიშნავია, რომ მას თავისუფლად შეეძლო ამის გაკეთება, თუკი მსხვერპლის მოკვლის მიზანი ამოძრავებდა.

ამდენად, საქმის მასალებით დგინდება, რომ მსჯავრდებული შედეგის (პირის მოკვლის) მიმართ მოქმედებდა არაპირდაპირი

განზრახვით. შესაბამისად, არ არის დადგენილი პირდაპირი განზრახვა - არც ე.წ. პირველი ხარისხის პირდაპირი განზრახვა და არც მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვა⁷⁵.

ისმის კითხვა, საიდან ჩანს, რომ არ არის სახეზე პირველი ხარისხის პირდაპირი განზრახვა?

ცნობილია, რომ პირველი ხარისხის პირდაპირ განზრახვას მაშინ აქვს ადგილი, როდესაც პირს გაცნობიერებული ჰქონდა თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ითვალისწინებდა მართლ-საწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას და სურდა ეს შედეგი.⁷⁶

მოცემულ მაგალითში, მართალია, მსჯავრდებულს გაცნობიერებული ჰქონდა თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, როდესაც მან მსხვერპლის მიმართულებით განახორციელა გასროლა. ამავე დროს სხვა შედეგთან ერთად ითვალისწინებდა სასიკვდილო შედეგის დადგომის შესაძლებლობასაც, მაგრამ საქმის მასალებით არ დასტურდება და არ ჩანს, რომ მას სურდა ეს შედეგი - პირის სიკვდილი.

საიდან ვაკეთებთ იმ დასკვნას, რომ მსჯავრდებულს ქმედება არ იყო მიმართული პირის სიკვდილისაკენ?

ასეთი დასკვნის გამოტანის საშუალებას გვაძლევს თავად საქმის მასალებში მოცემული ინფორმაცია. კერძოდ: ა) პირს არ განუხორციელება დამიზნებითი გასროლა, მან უბრალოდ მსხვერპლის მიმართულებით გაისროლა. ასევე, მიყენებული

⁷⁵ იხ. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, თბ. 2013 წ. გვ. 132

⁷⁶ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწ.

ჭრილობის ადგილი. კერძოდ მარჯვენა მხრის არეში ჭრილობის მიყენება არ მეტყველებს იმაზე, რომ პირს სურდა დაზარალებულის მოკვლა, მას ეს სურვილი რომ ჰქონდა, სხეულის სხვა მონაკვეთში მიაყენებდა ჭრილობას, ეს შეიძლება ყოფილიყო გულ-მკერდის არე, ან თავის მიმართულებით გასროლა;

ბ) აღსანიშნავია ასევე ის, რომ მსჯავრდებულმა მხოლოდ ერთი გასროლა მოახდინა და მიიძალა. მოკვლის მიზანი რომ ჰქონოდა, იგი ერთ გასროლას არ დასჯერდებოდა, მითუმეტეს, რომ მას ხელს არავინ უშლიდა ამის განხორციელებაში.

ზემოთხსენებულიდან გამომდინარე, არ იკვეთება მსხვერპლის მოკვლის მიზანი და შესაბამისად ის, რომ ქმედება ჩადენილი იყო პირველი ხარისხის პირდაპირი განზრახვით.

ხომ არ იყო სახეზე ე.წ. მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვა?

სსკ მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვის დროს, პირს გაცნობიერებული აქვს თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა და ითვალისწინებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის გარდაუვალობას.

მოცემულ მაგალითში კი, როდესაც მსჯავრდებულმა დაზარალებულის მიმართულებით განხორციელა ერთი გასროლა პირის მიმართულებით და არა დამიზნებითი გასროლა სიცოცხლისათვის საშიშვლო ადგილას (მაგალითად, თავის ქალის მიმართულებით ან გულ-მკერდის არეში) ეს იმას ნიშნავს, რომ მას გაცნობიერებული არ ჰქონდა სასიკვდილო შედეგის გარდაუვალობა. ამგვარი ქმედებები მართლსაწინააღმდეგო შედეგს გარდაუვალად არ იწვევს, რადგანაც არავინ იცის უმიზნოდ გასროლილი ტყვია საერთოდ მოხვდება თუ არა მსხვერპლს, ანდა თუ მოხვდა რა შედეგს გამოიწვევს. მართლაც, მოცემულ მაგალითში,

მსხვერპლს ტყვია მოხვდა მარჯვენა მხრის არეში, რომელიც არ არის სიცოცხლისათვის სახიფათო ადგილი. მართალია, საბოლოოდ ტყვიამ შეაღწია მუცლის ღრუში და სიცოცხლისათვის სახიფათო დაზიანება გამოიწვია, მაგრამ დიდი ალბათობით შესაძლებელი იყო მხარში მოხვედრილ ტყვიას გაეწვლო მხრის ნაწილი და გამოსული სხეულის გარეთ (გამჭოლი ჭრილობა მიეყენებინა). ამდენად, არაა აუცილებელი, მხარში მოხვედრილმა ტყვიამ შეაღწიოს მუცლის არეში და გამოიწვიოს სიცოცხლისათვის საშიში დაზიანება.

მსჯავრდებულის მიერ განხორციელებული ქმედება რომ არ იყო ისეთი შინაარსის, რომელიც გარდაუვალად იწვევს მართლსაწინააღმდეგო შედეგს, ეს იქიდანაც ჩანს, რომ მოცემულ ვითარებაში ასეთი შედეგი (პირის სიკვდილი) არ დამდგარა. თუმცა ეს შედეგი რომც დამდგარიყო, მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვის სამტკიცებლად იგი მაინც ვერ გამოდგებოდა.

შესაბამისად, მსჯავრდებულს არ შეიძლებოდა დანამდვილებით სცოდნოდა რა მიმართულებით წავიდოდა ტყვია თუკი საერთოდ მოხვდებოდა იგი დაზარალებულს. ყველაფერი ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მას არ ქონდა გაცნობიერებული სასიკვდილო შედეგის დადგომის გარდაუვალობა.

განსახილველ მაგალითში, მსჯავრდებულის ქმედებაში იკვეთება შედეგისადმი არაპირდაპირი განზრახვა, რადგანაც საქმის მასალებით დადგენილია, რომ მან განახორციელა ერთი გასროლა დაზარალებულის მიმართულებით, რის შედეგადაც ტყვია დაზარალებულს მოხვდა მხრის არეში.

ეს ფაქტი მიუთითებს შემდეგზე: მსჯავრდებულ დ. მ-შვილს გაცნობიერებული ჰქონდა ჩადენილი ქმედების მართლწინა-

აღმდეგობა, ითვალისწინებდა მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას, იმას, რომ ტყვიის გასროლას, თუკი იგი მოხვდებოდა ადამიანს, შეიძლებოდა მოჰყოლოდა ნებისმიერი მართლსაწინააღმდეგო შედეგი, მათ შორის სიკვდილიც, რაც მას არ სურდა.

როგორც ვხედავთ, ამ განაჩენში, სასამართლომ მკვლელობის მცდელობით დააკვალიფიცირა შემთხვევა, როდესაც ქმედება ჩადენილია არაპირდაპირი განზრახვით, თუმცა არც ერთი ინსტანციის განაჩენში ამ საკითხზე არ არის მსჯელობა. უფრო მეტიც, საერთოდ ნახსენებიც კი არ არის განზრახვის რომელი სახით მოქმედებდა მსჯავრდებული პირდაპირით თუ არაპირდაპირით, რაც ამ განაჩენის სერიოზულ ნაკლად უნდა ჩაითვალოს.

ამდენად, გაუგებარია, რომელ ფაქტობრივ მონაცემზე დაყრდნობით გაკეთდა დასკვნა, რომ დ. მ-შვილმა განზრახ მოკვლის მიზნით ერთხელ გაისროლა მ. გ-ძის მიმართულებით. საიდან ჩანს რომ ერთხელ გასროლა მ. გ-ძის მიმართულებით სწორედ მისი მოკვლის მიზნით იყო განხორციელებული და არა ვთქვათ, მისი შემინების მიზნით რა დროსაც რომელიმე მართლ-საწინააღმდეგო შედეგის დადგომას შეგნებულად უშვებდა?

2. მაგალითი სასამართლო პრაქტიკიდან: (მეორე)

2008 წლის 24 სექტემბერს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილა მსაჯვრდებულ კ. კ-ძის დამცველის, ადვოკატ ს. ც-ძის საკასაციო საჩივარი თბილისის სააპელაციო სასამართლოს

სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2008 წლის 2 აპრილის განაჩენზე.⁷⁷

განაჩენით კ. კ-ძეს მსჯავრი დაედო იმაში, რომ მან ჩაიდინა მკვლელობის მცდელობა დამამძიმებელ გარემოებაში ხულიგნური ქვენაგრძნობით, რაც გამოხატული იყო შემდეგში:

2007 წლის 27 ივნისს, დაახლოებით 19:30 საათზე, კ. კ-ძე მივიდა მეგობართან ვ. კ-ძესთან, რომელიც იმ დროს იმყოფებოდა თავისი საცხოვრებელი კორპუსის ეზოში - თბილისი, ... ქ. N26-ში, სადაც ასევე იმყოფებოდა მისი ბიძაშვილი ა. ზ-შვილი. მსჯავრდებულმა ვ. კ-ძესა და ა. ზ-შვილთან საუბარში დაჰყო დაახლოებით 40 წუთს, რა დროსაც მათ შეურთდა ვ. კ-ძის მეგობარი, ავტომანქანით მყოფი ო. გ-ია, რომელიც გადმოვიდა ავტომანქანიდან და ისე საუბრობდა მათთან. კ. კ-ძე (მსჯავრდებული) კი დაჯდა აღნიშნულ ავტომანქანაში და ხმა აუწია მაგნიტოფონს. ხმაურზე ვ. კ-ძეს სახლიდან დაურეკა და შენიშვნა მისცა ბაბუამისმა, რის გამოც მან ხმა ჩაუწია მაგნიტოფონს. აღნიშნულის გამო მსჯავრდებული კ. კ-ძე განაწყენდა და გადმოვიდა ავტომანქანიდან.

შემდეგ ვ. კ-ძემ შეიძინა რა ლუდი და მენერალური წყალი „ნაბელავი“, ა. ზ-შვილთან და კ. კ-ძესთან (მსჯავრდებულთან) ერთად გადაინაცვლა N62 სკოლის ეზოში, სადაც მათ განაგრძეს საუბარი. მათთან ერთად ასევე იმყოფებოდნენ ა. ზ-შვილის უმცროსი ძმა - დ. ზ-შვილი, ვ. კ-ძის მეგობარი - ო. ჩ-შვილი და ი. ქ-ია. კ.

მსჯავრდებულმა, ზემოაღნიშნული მცირე საბაბის გამო, ხულიგნური ქვენაგრძნობით განიზრახა ვ. კ-ძის მკვლელობა.

⁷⁷ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, 2008 წ. N8, გვ. 40-46, საქმე N 745-აპ-08

დანაშაულებრივი განზრახვის სისრულეში მოყვანის მიზნით, დაახლოებით 22:30 საათზე, თითქოსდა სალაპარაკოდ, ცალკე გაიხმო იგი და გაიყვანა იქ მყოფებისაგან მოშორებით, სკოლის ეზოში არსებულ ბურქებში, სადაც ყოველგვარი მიზეზის გარეშე, ხულიგნური ქვენაგრძნობით, განზრახ მოკვლის მიზნით, თან ნაქონი დანა ორჯერ ზედიზედ დაარტყა ვ. კ-ძეს კისრის არეში და მიაყენა დაზიანებები. დაზარალებული საშველად უხმობდა მეგობრებს და ცდილობდა მისგან გაქცევას. ვ. კ-ძე არ აძლევდა მას ამის საშუალებას და მეორე ხელით იჭერდა. ვ. კ-ძემ, შენიშნა რა მათკენ მომავალი ა. ზ-შვილი, რომელმაც დაინახა, თუ როგორ ურტყამდა იგი დანას დაზარალებულს, უყვიროდა და მოუწოდებდა, რომ შეეწყვიტა აღნიშნული ქმედება, მხოლოდ ამის შემდეგ გაუშვა ხელი ვ. კ-ძეს, თვითონ კი მიიმალა შემთხვევის ადგილიდან. ვ. კ-ძე მიყენებული დაზიანებებით გადაიყვანეს ყიფშიძის სახელობის თსუ-ს კლინიკაში, სადაც სამედიცინო დახმარების შედეგად სიკვდილს გადაურჩა.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის მიერ ვ. კ-ძე მსჯავრდებულ იქნა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-19 მუხლის და 109-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე (მკვლელობის მცდელობა ხულიგნური ქვენაგრძნობით).⁷⁸ მსჯავრდებულის დამცველმა გაასაჩივრა მოცემული სასამართლო გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით და ითხოვდა მსჯავრდებულის ქმედების გადაკვალიფიცირებას საქართველოს სსკ-ის 117-ე მუხლის პირველ ნაწილზე შემდეგი არგუმენტაციით:

მართალია, მსჯავრდებულმა ვ. კ-ძემ დანის გამოყენებით დაზიანებები მიაყენა დაზარალებულ ვ. კ-ძეს, მაგრამ მას არ ქონდა მისი მოკვლის განზრახვა, ვინაიდან ჭირილობები არ არის

⁷⁸ იხ. განაჩენი ზემოთ დასახელებულ სს საქმეზე

მიყენებული დანის დარტყმით, ის განვითარებულია დანის გასმის შედეგად. აღნიშნული კი იმაზე მეტყველებს, რომ ვ. კ-ძეს ამოძრავებდა დაზარალებულისათვის ტკივილის მიყენების და არა - მისი მოკვლის სურვილი. გარდა ამისა, მას ხელს არავინ უშლიდა და თავისუფლად შეეძლო ვ. კ-ძის მკვლელობა ბოლომდე მიეყვანა, ამის სურვილი რომ ჰქონოდა.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ, არ დააკმაყოფილა რა სააპელაციო საჩივრის მოთხოვნა, უცვლელად დატოვა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის მიერ გამოტანილი განაჩენი ვ. კ-ძის მიმართ.

სააპელაციო სასამართლოს განაჩენის თაობაზე მსჯავრდებულის ადვოკატმა საკასაციო საჩივრით მიმართა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატას. კასატორი ითხოვდა მსჯავრდებულის მიერ ჩადენილი ქმედების კვალიფიკაციის შეცვლას. კასატორი თვლიდა, რომ სასამართლომ უსაფუძვლოდ ცნო ვ. კ-ძე ბრალეულად ხულიგნური ქვენაგრძნობით ჩადენილი მკვლელობის მცდელობაში, რადგან აღნიშნული საქმეში არსებული მასალებით არ დასტურდებოდა, მთლიანად ეწინააღმდეგებოდა დაზარალებულის ჩვენებებსა და რეალურად არსებულ ფაქტობრივ გარემოებებს, რომელთა შესაბამისად, ვ. კ-ძეს ჩადენილი ქონდა ჯანმრთელობის გაზრახ მძიმე დაზიანება, დანაშაული, გათვალისწინებული საქართველოს სსკ-ის 117-ე მუხლის პირველი ნაწილით.

საკასაციო პალატამ არ დააკმაყოფილა აღნიშნული საჩივარი შემდეგ გარემოებათა გამო:

ჩადენილი ქმედების ხასიათი და დაზარალებულისათვის მიყენებული დაზიანების არამართო სიმძიმე, არამედ მისი ლოკა-

ლიზაცია სიცოცხლისათვის ძალზე სახიფათო მიდამოში, ადასტურებს იმას, რომ, მისი ქმედებიდან გამომდინარე, ინტელექტუალური თვალსაზრისით შესაძლო შედეგს (მხედველობაშია ადამიანის სიკვდილი) იგი უცილობლად ითვალისწინებდა, თუმცა, რაც შეეხება ამ ქმედების ნებელობით მომენტს, ეს უკანასკნელი არ იყო იმ შედეგისკენ პირდაპირ მიმართული, რომელიც შეიძლება აღნიშნული ქმედებით რეალურად დამდგარიყო.

აღსანიშნავია, რომ კ. კ-მეს თავისი ქმედების გაგრძელებაში ხელი შეუშალა მისგან დამოუკიდებელმა გარემოებებმა (იგულისხმება, დაზარალებულის მხრიდან აქტიური წინააღმდეგობის გაწევა, დანაშაულის ადგილზე სხვა ადამიანების დროული მოსვლა), რის გამოც დანაშაული შეწყდა ადრეულ ეტაპზე მცდელობის სტადიაზე. აღნიშნული დასტურდება დაზარალებულისა და მოწმეების ჩვენებებით. თვით მსჯავრდებული კ. კ-მე თავის ჩვენებებში პირდაპირ უთითებს, რომ მისი განაწყენება და მკვეთრად უარყოფითი ემოციური დამუხტვა დაზარალებულის მიმართ გამოიწვია მისი მხრივ მაგნიტოფონის ხმის შესახებ არაკორექტულად მიმართვამ და ხელით უხეშად შეხებამ, რამაც იგი მის მიმართ სამაგიეროს გადახდის გრძნობით განაწყო. ამ მიმართებით საკასაციო პალატა იზიარებს კასატორის პოზიციას, რომლის მიხედვით, მსჯავრდებულს დაზარალებულის მიმართ გაუჩნდა შურისძიების გრძნობა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, თვით დაზარალებულის ჩვენებითაც კი, კ. კ-მეს არ სურდა მისი მოკვლა.⁷⁹

აღნიშნულ განაჩენში საკასაციო პალატა ასევე აღნიშნავს, რომ მოცემულ შემთხვევაში, მართალია, სარწმუნოდ არ დასტურდება დაზარალებულის მოკვლის მიზანი, მიუხედავად იმისა, რომ კ. კ-

⁷⁹ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, 2008 წ. N8, გვ. 42

ბე მოქმედებდა გამნაწყენებლისათვის სამაგიეროს მიზღვის მოტივით, მაგრამ, როგორც ზემოთ აღინიშნა, მძიმე დაზიანება მიყენებულია სიცოცხლისათვის ძალზე სახიფათო ადგილზე, რასაც ითვალისწინებდა კ. კ-ბე, შესაბამისად, შესაძლო სასიკვდილო შედეგსაც.

აქედან გამომდინარე, საკასაციო პალატა ასკვნის, რომ მოცემულ შემთხვევაში სახეზეა განზრახ მკვლელობის მცდელობა ევენტუალური განზრახვით, რა დროსაც მსჯავრდებულ კ. კ-ბეს შეგნებული ჰქონდა თავისი ქმედების მნიშვნელობა, ითვალისწინებდა მისი მოქმედების შესაძლო შედეგს - დაზარალებულის სიკვდილს და გულგრილად ეკიდებოდა მის დადგომას.

საკასაციო პალატა ასევე აღნიშნავს, როგორც მსჯავრდებული კ. კ-ბე მიუთითებს, მას ვ. კ-ბისათვის (დაზარალებულისათვის) მხოლოდ ტკივილის მიყენება სურდა. მაგრამ ამ დროს დაზარალებულს მან სრულიად შეცნობილად მიაყენა სიცოცხლისათვის სახიფათო დაზიანება სიცოცხლისათვის მნიშვნელოვანი ორგანოს მიდამოში, რა დროსაც იგი ითვალისწინებდა სიკვდილის შესაძლო დადგომას, თუმცა ასეთი შედეგის მიღწევა მის მიზანს არ წარმოადგენდა. ამასთან, ის გარემოება, რომ კ. კ-ბე გულგრილად მოეკიდა აღნიშნულ შესაძლო შედეგს, დასტურდება შემდეგით: მას შემდეგ, რაც მან ვ. კ-ბეს დაზიანება მიაყენა, სასწრაფოდ მიატოვა შემთხვევის ადგილი ისე, რომ არც კი დაინტერესებულა დაზარალებულის მდგომარეობით.⁸⁰

საქართველოს უზენაეს სასამართლოს ხსენებულ განჩინებაში მოყვანილ არგუმენტებს ვერ დავეთანხმებით შემდეგ გარემოებათა გამო:

ის ფაქტი, რომ დამნაშავემ სიცოცხლისათვის სახიფათო მიდამოში

⁸⁰ იხ. იქვე, გვ. 43

ყელის არეში, მიაყენა დაზარალებულს მძიმე ხარისხის დაზიანება არ გამოდგება მკვლელობის მცდელობის დადასტურებისათვის, რადგანაც სიცოცხლისათვის სახიფათო დაზიანებას ითვალისწინებს სისხლის სამართლის კოდექსის 117-ე მუხლის პირველი ნაწილიც, რა დროსაც პირს გაცნობიერებული აქვს, რომ სიცოცხლისათვის საშიშ დაზიანებას აყენებს მსხვერპლს.

უზენაესი სასამართლოს ამ განჩინებაში, ხაზგასმით არის აღნიშნული, რომ დამნაშავის მიერ ჩადენილი ქმედება არ იყო პირდაპირ მიმართული სასიკვდილო შედეგისაკენ, რითაც აღიარებულია, რომ დამნაშავეს არ სურდა სასიკვდილო შედეგის დადგომა. ასეთ ვითარებაში ბუნებრივად ისმის კითხვა: თუკი დამნაშავის ქმედება არ იყო შედეგისაკენ პირდაპირ მიმართული როგორ შეიძლება ის შეფასდეს მცდელობად? სსკ მე-19 მუხლის მიხედვით, დანაშაულის მცდელობად ითვლება განზარბი ქმედება, რომელიც თუმცა უშუალოდ მიმართული იყო დანაშაულის ჩასადენად, მაგრამ დანაშაული ბოლომდე არ იქნა მიყვანილი.⁸¹

ამდენად, თუკი დამნაშავის ქმედება შედეგისაკენ მიმართული არ იყო, იგი მკვლელობის მცდელობად არ შეიძლება რომ დაკვალიფიცირდეს.

ზემოთხსენებულ განჩინებაში მოყვანილი არგუმენტაცია რიგ შემთხვევაში წინააღმდეგობრივი და ურთიერთგამომრიცხავია. კერძოდ, ერთის მხრივ იქ დაფიქსირებულია, რომ დამნაშავის ქმედება შედეგისაკენ მიმართული არ იყო, ხოლო მეორეს მხრივ ნათქვამია, რომ დამნაშავეს თავისი მოქმედების განხორციელებაში

⁸¹ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 2016 წლის 27 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბილისი 2016, გამომცემლობა „იურისტების საშფარო“.

ხელი შეუშალა მისგან დამოუკიდებელმა გარემოებებმა (დაზარალებულის მხრიდან აქტიური წინააღმდეგობის გაწევა, დანაშაულის ადგილზე სხვა ადამიანების დროულად მისვლა), რის გამოც დანაშაული შეწყდა ადრეულ ეტაპზე - დანაშაულის მცდელობის სტადიაზე.

გამოდის, რომ დამნაშავის მიზანი იყო სასიკვდილო შედეგის მიღწევა და მისი ქმედება აქეთკენ იყო მიმართული, მაგრამ მისგან დამოუკიდებელი გარემოებების გამო მან ეს ვერ შეძლო. თუკი ეს ასეა, მაშინ მისი ქმედება გამიზნული ყოფილა სასიკვდილო შედეგის მიღწევისაკენ.

თუკი ეს მართლაც ასეა, მაშინ გაუგებარია თუ რატომ არის აღნიშნულ განჩინებაში არაერთხელ დაფიქსირებული, რომ დამნაშავეს არ სურდა მისი მოკვლა.

ვნახოთ რამდენად დასაბუთებულია, რომ დამნაშავეს ძალადობითი ქმედებების შედეგად გაგრძელებაში ხელი შეუშალა ობიექტურმა გარემოებებმა?

ეს მსჯელობა არ გამომდინარეობს საქმის ფაქტობრივი მასალებიდან, რადგან დადასტურებულია, რომ დამნაშავეს მსხვერპლი ცალი ხელით გაკავებული ყავდა და სანამ გაიქცეოდა თავად გაუშვა ხელი. რაც შეეხება სხვა პირებს, ერთ-ერთი მათგანი მხოლოდ შორიდან მოდიოდა და უყვიროდა მას და თხოვდა გაჩერებას, რეალურად კი მისი ქმედებისათვის ხელი არ შეუშლია. შესაბამისად, დამნაშავეს თავისფულად შეეძლო დანიტ ჭრილობების მიყენების გაგრძელება, ამის სურვილი რომ ჰქონოდა.

შესაბამისად, უნდა ითქვას, რომ საქმის მასალებიდან არ მტკიცდება, რომ დამნაშავეს ხელი შეუშალეს ძალადობითი ქმედების გაგრძელებაში და იგი, სწორედ ამიტომ, იძულებული

გახდა შეწყვიტა ძალადობრივი ქმედება.

გარდა ამისა, როგორც ეს თავად განაჩენში არაერთგზის არის აღნიშნული კ. კ-მეს არ ამოძრავებდა დაზარალებულის მოკვლის სურვილი. გამომდინარე აქედან, იგი ჯანმრთელობის დაზიანების მიმართ მოქმედებდა პირდაპირი განზრახვით - გაცნობიერებული ქონდა თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ითვალისწინებდა, რომ მის ქმედებას მოყვებოდა ჯანმრთელობის დაზიანება და სურდა ეს შედეგი, როდესაც დანით დაუსერა კისრის მიდამო დაზარალებულს. რაც შეეხება სასიკვდილო შედეგს, ამ შედეგის მიმართ, საქმის მასალებით ნათლად არ ჩანს სახეზე იყო არაპირდაპირი განზრახვა თუ თვითიმედოვნება.

არაპირდაპირი განზრახვა სასიკვდილო შედეგის მიმართ გვექნება მხოლოდ მაშინ, თუკი ქმედების ჩადენისას კ. კ-მე ითვალისწინებდა ამგვარი შედეგის დადგომის შესაძლებლობას, თუმცა არ სურდა იგი, მაგრამ შეგნებულად უშვებდა ან გულგრილი იყო სასიკვდილო შედეგის დადგომისადმი.

განსახილველი საქმიდან შესაძლოა, ამგვარი დასკვნის გაკეთება, რადგან როდესაც მსჯავრდებულმა დაზარალებულს კისრის არეში რამდენჯერმე გაუსვა დანა, შემდეგ კი თავად გაიქცა, ეს იმას ნიშნავს, რომ მან დაუშვა იმ სასიკვდილო შედეგის დადგომა რისი სურვილიც მას არ ჰქონდა. ამ თვალსაზრისით, შედეგის მიმართ სახეზეა არაპირდაპირი განზრახვა. არაპირდაპირი განზრახვის დროს კი მცდელობა შეუძლებელია, რადგან პირის ქმედება მიმართული, ანუ გამიზნული, არ არის მართლსაწინააღმდეგო შედეგისაკენ. შესაბამისად, ქმედების კვალიფიკაცია უნდა მოხდეს დამდგარი შედეგის მიხედვით. მოცემულ შემთხვევაში კი ეს არის ჯანმრთელობის განზრახ მიმე დაზიანება.

საქმეში მოპოვებული მტკიცებულებები იმის საფუძველსაც

იძლევა, რომ სასიკვდილო შედეგის მიმართ მსჯავრდებულს ჰქონდა თვითიმედოვნებითი დამოკიდებულება. კერძოდ, მას გაცნობიერებული ჰქონდა რომ მსხვერპლს ჯანმრთელობა მძიმედ ჰქონდა დაზიანებული, თუმცა იმედს ამყარებდა იქ მყოფ მის ახლობლებზე, მეგობრებზე, რომლებიც მას მიეხმარებოდნენ და სასიკვდილო შედეგი თავიდან იქნებოდა აცილებული.⁸² უფრო კონკრეტულად რომ ვთქვათ, ისინი გამოიძახებდნენ სათანადო სამედიცინო სამსახურს, ან იქვე მყოფი ავტომანქანით გადაიყვანდნენ მას საავადმყოფოში, სადაც დაჭრილს გაუწევდნენ აუცილებელ სამედიცინო დახმარებას. ამ იმედის საფუძველს მას აძლევდა არამხოლოდ დაჭრილის ახლობლების იქ ყოფნის ფაქტი, არამედ ისიც, რომ ერთ-ერთი მათგანი გამოემართა მისკენ ყვირილით და ითხოვდა ძალადობის შეწყვეტას. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ იგი დაინტერესებული იყო დაზარალებულის ზედით და არ მიატოვებდა მას (დაზარალებულს) განსაცდელში.

თუკი ჰიპოთეტურად წარმოვიდგენთ, რომ ამ შემთხვევას მოჰყვა მსხვერპლის სიკვდილი ქმედებიდან რამოდენიმე საათის, ან რამოდენიმე დღის შემდეგ, ქმედება უნდა შეგვეფასებინა არა მკვლელობად, არამედ ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებად, რომელსაც გაუფრთხილებლობით მოყვა სასიკვდილო შედეგი⁸³.

ნებისმიერ შემთხვევაში, შედეგის მიმართ დასაბუთებულად ჩავთვლით არაპირდაპირ განზრახვას თუ თვითიმედოვნებას

⁸² იხ. თვითიმედოვნების საკითხზე იხ.სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, ო. გამყრელიძე, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი მე-3, თბ. 2013, გვ. 199-201; სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, ავტ. კოლ. თბ. 2016 (მე-2 გამოც.), გვ. 243-244.

⁸³ თანამდევნი შედეგით კვალიფიცირებული შემადგენლობაზე იხ. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, ავტ. კოლ. თბ. 2016 (მე-2 გამოც.), გვ. 254-259.

(თუმცა ამ შემთხვევაში სიკვდილისადმი თვითიმედვონებითი დამოკიდებულება უფრო ადვილად საბუთდება, რაზეც სამწუხაროდ, არაერთი ინსტანციის სასამართლოს არ უმსჯელია) არც ერთ მათგანს მცდელობის სტადია არ ახასიათებს.

შეჯამების სახით შეიძლება ითქვას, რომ ამ საქმეზე ქმედების კვალიფიკაცია მოხდა არასწორად ჩადენილი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირებულიყო ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებით და არა მკვლელობის მცდელობით.

საინტერესოა, სასამართლო პრაქტიკა ამ საკითხთან დაკავშირებით ბოლო პერიოდში რა გზას ადგას. მოცემული პრაქტიკის შესწავლით დავრწმუნდით, რომ ბოლო დროს განხილულ სისხლის სამართლის საქმეებზე ანალოგიურ ვითარებაში სწორი სამართლებრივი შეფასებაა გაკეთებული.

3. მაგალითი სასამართლო პრაქტიკიდან: (მესამე)

2016 წლის 29 სექტემბერს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ განიხილა მსაჯვრდებულ ლ. მ-სა და მისი ინტერესების დამცველის, ადვოკატ ტ. კ-ის საკასაციო საჩივარი ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წლის 9 მარტის განაჩენზე.⁸⁴

ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 16 ნოემბრის განაჩენით ლ. მ., ცნობილი იქნა დამნაშავედ საქართველოს სსკ-ის მე-19, 108-ე მუხლით იმაში, რომ მან ჩაიდინა განზრახ

⁸⁴ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, სისხლის სამართალი, ზოგადი და კერძო ნაწილები 2016 წ. N10-12, გვ. 129-138, საქმე N 227აპ-16

მკვლელობის მცდელობა, რაც გამოხატული იყო შემდეგში:

2015 წლის 11 მარტს, დაახლოებით 21:40 საათზე, შსს ...ის რაიონული სამმართველოს შენობის მახლობლად, ნასვამმა ლ. მ-მა, განაწყენებულმა იმით, რომ იმავე დღეს, რამოდენიმე საათით ადრე, შსს ...ის რაიონული სამმართველოს შენობაში ყოფნისას, არ მისცეს ამავე რაიონის უბნის ინსპექტორ-გამომძიებელთან შეხვედრის საშუალება, ურთიერთშელაპარაკების დროს, შურისძიების მოტივით, ძირს დაანარცხა და საკუთარი დანის არაერთხელ დარტყმით ჩაიდინა შსს რაიონული სამმართველოს სამეურნეო უზრუნველყოფის ჯგუფის სპეციალისტის, პოლიციის ზემდეგ თ. რ-ის მკვლელობის მცდელობა, კერძოდ, მას მიაყენა: ყვრიმალ-ზედა ყბისა და მარჯვენა მხრის ძვლის დამსხვრეული მოტეხილობები (სხეულის ნაკლებად მძიმე ხარისხის დაზიანება); ნაკვეთი ჭრილობები მარჯვენა მხრის, გულ-მკერდისა და მუცლის მიდამოებში (სხეულის მსუბუქი ხარისხის დაზიანება); ასევე - მარჯვენა თვალბუდის ნაგლეჯი ჭრილობა, ტრავმული ანოფთალმა და სუბკონიუქტივალური სისხლჩაქცევები (სხეულის მძიმე ხარისხის დაზიანება). ლ. მ-მა თავისი განზრახვის სისრულეში მოყვანა ვერ შეძლო მისგან დამოუკიდებელი მიზეზის - დანაშაულის ჩადენის პროცესში შემთხვევის ადგილზე მისული, შსს რაიონული სამმართველოს მუშაკების - ა. ქ-ას, თ. ჩ-სა და გ. შ-ის მიერ მისი განიარაღებისა და შეპყრობის გამო. თ. რ-ის სიცოცხლის შენარჩუნება მოხერხდა მისთვის დროულად გაწეული გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების შედეგად.

აღნიშნული ქმედების ჩადენისათვის ლ. მ-ს საქართველოს სსკ-ის 19, 108-ე მუხლით მიესაჯა თავისუფლების აღკვეთა 8 წლის ვადით, რომლის მოხდა დაეწყო 2015 წლის 11 მარტიდან.

ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს მიერ მიღებული ზემოხსენებული გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრეს მსჯავრ-

დებულმა და მისმა ადვოკატებმა ტ. კ-ემ და მ. ლ-ემ. მათ მოითხოვეს ქუთაისი საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 16 ნოემბრის განაჩენში ცვლილების შეტანა და ლ. მ-ის დამნაშავედ ცნობა საქართველოს სსკ-ის 117-ე მუხლით.

ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2016 წლის 9 მარტის განაჩენით არ დაკმაყოფილდა მსჯავრდებულისა და მისი ადვოკატების სააპელაციო საჩივარი და გასაჩივრებული განაჩენი დარჩა უცვლელად.

კასატორები მსჯავრდებული ლ. მ და მისი ინტერესების დამცველი, ადვოკატი ტ. კ საკასაციო საჩივარში აღნიშნავენ, რომ ქუთაისი სააპელაციო სასამართლოს 2016 წლის 9 მარტის განაჩენი უკანონო და დაუსაბუთებელია, ამიტომ უნდა გაუქმდეს შემდეგ გარემოებათა გამო: საქმეში არ არსებობს ერთი უტყუარი მტკიცებულებაც კი, რომელიც დაადასტურებდა ლ. მ-ის მიერ მკვლელობის მცდელობის ჩადენას; სასამართლომ არაობიექტურად და არაკვალიფიციურად შეაფასა გამოკვლეული მტკიცებულებები და გამოიტანა დაუსაბუთებელი განაჩენი; აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ საქმის გამოძიება ჩატარდა ზერელედ და ცალმხრივად; ბრალდების მხარის მოწმეთა (პოლიციელების) ჩვენებები იდენტურია; აშკარაა, რომ ყველა ეს ჩვენება დაწერილია ერთი და იმავე პირის მიერ და ყველა პოლიციელმა უკვე გამზადებულ ჩვენებებს სათითაოდ მოაწერა ხელი, ამიტომ ეს ჩვენებები არ არის სანდო.

გარდა ამისა, ლ. მ. არის მემარცხენე (ცაცია); მას არ შეუძლია არანაირი ნივთის გამოყენება მარჯვენა ხელით; შესაბამისად, პოლიციელები ცრუობენ, როდესაც ამბობენ, რომ მას მარჯვენა ხელით ეჭირა დანა; ლ. მ-ს თ. რ-ის მკვლელობის განზრახვა რომ ჰქონოდა, ის დანას აუცილებლად მარცხენა ხელით დაიჭერდა;

მოწმე პოლიციელები რომ ცრუობენ, ეს კარგად ჩანს ექსპერტიზის დასკვნებით, რომლებშიც აღწერილია ლ. მ-ის დაზიანებები. იგი ინტენსიურად რომ არ იქნევდა დანას და თ. რ-ეს რომ არ კლავდა, იქიდანაც ირკვევა, რომ ჩხუბი თავიდან ბოლომდე გაგრძელდა დაახლოებით 5-10 წუთს; ამ ხნის განმავლობაში ლ. მ-ს შეეძლო დაახლოებით 200-ჯერ მაინც მოექნია დანა, ანუ მკვლელობის განზრახვა რომ ჰქონოდა, მას სისრულეში აუცილებლად მოიყვანდა.

კასატორები ასევე აღნიშნავენ, რომ ყველა არაპოლიციელი მოწმე მიუთითებს ცალსახად, რომ ლ. მ და თ. რ. „ჩხუბობდნენ ხელდახელ“, ერთმანეთს ხელით აყენებდნენ დაზიანებებს და არც ერთი მათგანის ხელში დანა არ დაუნახავთ; არც ერთი მოწმე არ ამბობს, რომ ლ. მ-მა პირადად თ. რ-ის მიმართ რაიმე სახის პროტესტი გამოხატა და მოკვლით დაემუქრა; დაზარალებულისათვის მიყენებული ჭრილობებიდან არც ერთი არ არის სიცოცხლისათვის საშიფათო; მათ შორის არაფერი მომხდარა ისეთი, რაც ლ. მ-ს შურისძიების გრძნობას გაუჩენდა. ასეთ შემთხვევაში სასამართლომ ქმედება უნდა დააკვალიფიციროს მიღებული შედეგის მიხედვით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მსჯავრდებული ლ. მ და ადვოკატი ტ. კ. ითხოვენ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წლის 9 მარტის განაჩენში ცვლილების შეტანას და ლ. მ-ის დამნაშავედ ცნობას საქართველოს სსკ-ის 117-ე მუხლით.

სასამართლო პროცესზე კასატორებმა დააკონკრეტეს საკასაციო საჩივრის მოთხოვნა და საბოლოოდ მოითხოვეს ლ. მ-ის ქმედების დაკვალიფიცირება საქართველოს სსკ-ის 117-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით.

პროკურორმა ს. ს-ამ მოითხოვა, არ დაკმაყოფილდეს საკასაციო

საცივარი და ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2016 წლის 9 მარტის განაჩენი ლ. მ-ის მიმართ დარჩეს უცვლელად.

საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ კასატორთა მოთხოვნა უნდა დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ, კერძოდ: მსჯავრდებულ ლ. მ-ის ქმედება საქართველოს სსკ-ის 19, 108-ე მუხლიდან (განზრახ მკვლელობის მცდელობა) უნდა გადაკვალიფიცირდეს იმავე კოდექსის 117-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტზე (ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება, ჩადენილი ხულიგნური ქცენაგრძნობით) შემდეგ გარემოებათა გამო:

სასამართლოს დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებად მიაჩნია ის, რომ თ. რ-ს სხვადასხვა ხარისხის (მძიმე, ნაკლებად მძიმე და მსუბუქი) დაზიანებები მიაყენა ლ. მ-მა, ვინაიდან აღნიშნულს არც დაცვის მხარე უარყოფს და ასევე დასტურდება საქმეში არსებული შემდეგი მტკიცებულებების ერთობლიობით:

ბიოლოგიური ექსპერტიზის 2015 წლის 20 მაისის დასკვნის თაბნახმად, შემთხვევის ადგილიდან ამოღებულ დანასა და ლ. მ-სგან ამოღებულ ტაბსაცმელზე, ფეხსაცმელსა და ქამარზე აღმოჩნდა ადამიანის სისხლი, რომელიც იდენტურია ლ. მ-სა და თ. რ-ს გენეტიკური პროფილის; თ. რ-ის ტანსაცმელზე, ერთ ცალ ბანქოსა და კეპიან ქუდზე აღმოჩენილი ადამიანის სისხლი იდენტურია თ. რ-ის გენეტიკური პროფილის, ხოლო დოლბანდის ფრაგმენტზე არსებული მოწითალო-მოყავისფრო ლაქა - ლ. მ-ის გენეტიკური პროფილის.

სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნით, პირადი შემოწმებისას ლ. მ-ს სხეულზე გარეგნულად აღენიშნებოდა დაზიანებები ნაკადეკებისა და სისხლნაჟღერების სახით, რომლებიც განვითარებულია რაიმე მკვრივ-ბლავი საგნის (საგნების) ზემოქმედების შედეგად და

მიეკუთვნება სხეულის დაზიანებათა მსუბუქ ხარისხს ჯანმრთელობის მოუშლელად.

ტრასოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნით, შემთხვევის ადგილიდან ამოღებული დანა მიეკუთვნება ცივ იარაღთა კატეგორიას; თ. რ-ის ტანსაცმელზე ლოკალიზებულ მიდამოებში არსებული დაზიანებები განვითარებულია კრით, რომელთა მიყენების შესაძლებლობა არ გამოირიცხება გამოსაკვლევი დანითაც, ასევე - ხევით, მექანიკური (შესაძლო ფიზიკური) ზემოქმედების შედეგად, ხოლო ლ. მ-ის ტანსაცმელზე არსებული დაზიანებები - როგორც რღვევით, მექანიკური ზემოქმედების შედეგად, ასევე - კვალწარმოშობ ობიექტთან დინამიკური კონტაქტისას.

მოწმეების ჩვენებებით, ლ. მ-ს ხელში ეჭირა დანა და ურტყამდა თ. რ-ეს, რასაც არც თავად მსჯავრდებული და მისი ადვოკატი უარყოფენ. ლ. მ-მა საბოლოო სიტყვაში განმარტა, რომ იგი თ. რ-ეს შემთხვევით შეხვდა; მათ შორის მოხდა შელაპარაკება, რაც გადაიზარდა ჩხუბში, მიიღო დაზიანებები, გამწარდა და დანა გამოიყენა მხოლოდ თ. რ-ის მოსაგერიებლად, ხოლო როდესაც მიხვდა, რომ დანას იქნევდა, თვითონვე გადაადგო. მას ტ. რ-ის მკვლელობის განზრახვა არ ჰქონია. დაზარალებულის ჩვენებით, იგი ლ. მ-ს შეხვდა შინაგან საქმეთა ხონის რაიონული სამმართველოს წინ, სადაც ისინი შელაპარაკდნენ და ლ. მ-მა დანიანი მუშტი მოულოდნელად დაარტყა მას მარჯვენა თვალში. დარტყმა იმდენად ძლიერი იყო, რომ იგი წაიქცა; მან ვერ დაინახა, პირველი დარტყმის დროს თავდამსხმელს დანა ეჭირა ხელში თუ სახრახნისი; დანა დაინახა პოლიციელების მისვლის შემდეგ ავტომანქანის ფარების მინათებისას, როდესაც ისინი წაქცეულები იყვნენ და ლ. მ-ს ზევით აწეულ მარჯვენა ხელში ეჭირა დანა.

დაქტილოსკოპიური ექსპერტიზის დასკვნით, საქმეზე წარმოდგენილი დანის ზედაპირზე აღინიშნება ხელის დერილოვანი ხაზე-

ბის კვლები, ფრაგმენტებისა და მცირე ზომის ნაწყვეტების სახით, რომლებიც პიროვნების იდენტიფიკაციისათვის უვარგისია.

საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ მოცემულ შემთხვევაში სადავოა ჩადენილი ქმედების კვალიფიკაცია: ანუ ლ. მ-ის მიერ ჩადენილი მართლსაწინააღმდეგო ქმედება წარმოადგენს განზრახ მკვლელობის მცდელობას, თუ ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებას.

მიგვაჩნია, რომ ზემოაღნიშნული ორი სამართლებრივი მოცემულობის გამიჯვნის დროს, ქმედების კვალიფიკაციისას შეცდომის გამოსარიცხად სასამართლოებმა ზედმიწევნით დეტალურად უნდა შეისწავლონ და გაანალიზონ საქმეში არსებული ყველა გარემოება, რადგან გამოსაკვეთია დანაშაულის სუბიექტური შემადგენლობის განზრახვის ელემენტი, რომლის მიმართულებაც განასხვავებს განზრახ მკვლელობის მცდელობას ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებისაგან. განზრახვის დასადგენად კი შესწავლილ უნდა იქნეს: დანაშაულის ჩადენის ხერხი და საშუალება, დაზიანებათა რაოდენობა, ხასიათი და მათი ლოკალიზაცია, როგორ ვითარებაში იქნა ისინი მიყენებული, დამნაშავისა და მსხვერპლის ურთიერთდამოკიდებულება საერთოდ და დაზიანების მიყენების მომენტში და სხვ.

ამიტომ საკასაციო პალატა განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს საქმეში არსებულ შემდეგ გარემოებებზე:

როგორც დაზარალებული მიუთითებს, პოლიციის შენობაში ლ. მ-თან პირველი შეხვედრიდან დაახლოებით სამი საათის შემდეგ, იქვე, კ-ის ქუჩაზე შეხვდა ლ. მ-ს. დაზარალებულის ჩვენების შინაარსიდან არ იკვეთება ლ. მ-ის მხრიდან მასთან წინასწარ დაგეგმილად შეხვედრის მცდელობა (მაგალითად ის, რომ იგი დაინახა მსჯავრდებულმა და იმიტომ მოვიდა მასთან, რადგან იგი

ელოდებოდა დაზარალებულს შემთხვევის ადგილზე). სა-
სამართლო სხდომაზე ლ. მ-მა განმარტა, რომ იგი სრულიად
შემთხვევით შეხვდა დაზარალებულს. საწინააღმდეგოს დასა-
დასტურებლად კი ბრალდების მხარეს სასამართლოში რაიმე
მტკიცებულება არ წარუდგენია. აღნიშნულიდან გამომდინარე,
მათი შემთხვევით შეხვედრის ფაქტი საკასაციო სასამართ-
ლოსთვის დადგენილად მიჩნეულ სამართლებრივ მოცემულობას
წარმოადგენს.

მოწმეების ჩვენებით ირკვევა, რომ ლ. მ-სა და თ. რ-ს შორის ჩხუბი
გრძელდებოდა 2-დან 5 წუთამდე. დაზარალებულმა პირველ
ინსტანციაში დაკითხვისას განაცხადა, რომ იგი ლ. მ-ს ცალი
ხელით უწევდა წინააღმდეგობას, რადგან, სავარაუდოდ,
დაცემისას მიიღო მარჯვენა მხრის ძვლის მოტეხილობა და ცალი
ხელი პარალიზებული ჰქონდა.

სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნით, თ. რ-სთვის
მიყენებული დაზიანებები, ნაკვეთი ჭრილობების სახით,
განვითარებულია რაიმე მჭრელი თვისების მქონე საგნის მოქმე-
დებით. დაზიანება მარჯვენა მხრის მიდამოში მიეკუთვნება
სხეულის დაზიანებათა მსუბუქ ხარისხს, ჯანმრთელობის
ხანმოკლე მოშლის ნიშნით, ხოლო დაზიანებები გულ-მკერდის
არეში მარჯვნივ - მე-8 მე-9 ნეკნებისა და მარცხნივ - მე-2 მე-3
ნეკნების დონეზე და მუცლის მიდამოში მიეკუთვნება სხეულის
დაზიანებათა მსუბუქ ხარისხს. დაზიანებები ყვრიმალ-ზედა ყბისა
და მარჯვენა მხრის ძვლის დამსხვრეული მოტეხილობების სახით
განვითარებულია რაიმე მკვრივი-ბლავგი საგნის ზემოქმედების
შედეგად და მიეკუთვნება სხეულის დაზიანების ნაკლებად მძიმე
ხარისხს; მარჯვენა თვალბუდის ნაგლეჯი ჭრილობის, ტრავმული
ანოფთალმიის, სუბკონიუქტივალური სისხლჩაქცევების
მიმყენებელი საგნის განსაზღვრა შეუძლებელია, რადგან
წარმოდგენილ სამედიცინო დოკუმენტში მითითებული არ არის

დაზიანების სრულყოფილი მორფოლოგიური სურათი; აღნიშნული დაზიანება მიეკუთვნება სხეულის დაზიანებათა მძიმე ხარისხს, საერთო შრომის უნარის 35%-ით მყარი დაკარგვით.

ზემოაღნიშნული ფაქტობრივი გარემოებების გაანალიზების შედეგად, საკასაციო პალატა აღნიშნავს: სახელმწიფო ბრალდების პოზიციაში ბუნდოვანია საკითხი როდის წარმოეშვა ლ. მ-ს მკვლელობის განზრახვა: თ. რ-სთან ურთიერთშელაპარაკებისას, მანამდე თუ ამის შემდეგ, მაშინ, როდესაც მის მიერ ჩადენილი ქმედების სწორი კვალიფიკაციისათვის ეს გარემოება იძენს ერთ-ერთ განმსაზღვრელ მნიშვნელობას. თუკი მსჯავრდებულს მკვლელობის განზრახვა თავიდანვე გააჩნდა, მაშინ რა უშლიდა ხელს, რომ დანიანი ბუშტის მაგივრად (საქმის მასალებიდან არ საბუთდება, რომ დანა მსჯავრდებულმა დაზარალებულს მჭრელი პირის მხრიდან ჩაარტყა. დაზიანების მორფოლოგიური სურათიდან და დაზარალებულის ჩვენებიდან გამომდინარე, ასევე დანის ფორმისა და ზომის გათვალისწინებით, საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ დანა ტარის მხრიდან არის ჩარტყმული) დანა მჭრელი პირის მხრიდან ჩაერტყა, რათა მყისიერად აღესრულებინა დასახული მკვლელობის მიზანი.⁸⁵

როგორც ვხედავთ, საკასაციო პალატა მსჯელობს იმაზე, რომ ლ. მ-ს ქმედებაში არ იკვეთება სასიკვდილო შედეგის მიმართ პირდაპირი განზრახვა, რადგანაც მკვლელობის მიზანი არ შეიძლება პირს ჰქონდეს არაპირდაპირი განზრახვის დროს, როცა ქმედების ამსრულებელს არ სურს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა. მკვლელობის მიზანი პირს აქვს მხოლოდ პირდაპირი

⁸⁵ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, სისხლის სამართალი, ზოგადი და კერძო ნაწილები 2016 წ. N10-12, გვ. 135, საქმე N 227აპ-16

განზრახვის და ისიც ე.წ. პირველი ხარისხის განზრახვის დროს.⁸⁶

საკასაციო პალატა მსჯავრდებულის ქმედებაში რომ პირდაპირ განზრახვას გამორიცხავს ეს აშკარად ჩანს მის (უზენაესი სასამართლოს პალატის) შედგომ მსჯელობაში:

ხოლო თუ მსჯავრდებულს მკვლელობის განზრახვა ურთიერთშელაპარაკებისა და დანიანი მუშტის ჩარტყმის შემდეგ წარმოეშვა, რატომ ვერ მოახერხა ახალგაზრდამ, რომელიც შეიარაღებულია დაახლოებით 20 სმ სიგრძის დანით, 2-5 წუთის განმავლობაში თავისი დანაშაულებრივი განზრახვის (მკვლელობის) სისრულეში მოყვანა, მით უმეტეს - იმ პირობებში, როცა წაქცევის შედეგად დაზარალებულს მარჯვენა ხელი მთლიანად წაერთვა, განიცდიდა გაუსაძლის ტკივილს ასევე თვალის მიდამოში და თვალიდან წამოსული სისხლის გამო მხედველობაც მნიშვნელოვნად ჰკონდა შეზღუდული.

შესაბამისად, საკასაციო პალატისათვის არ არის სარწმუნო, რომ მკვლელობის განზრახვით შეპყრობილ ლ. მ-ს წაქცეული და უკვე ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებამიყენებული თ. რ-სთვის დანის გამოყენებით მხოლოდ ჯანმრთელობის მსუბუქი ორი დაზიანების მიყენებაა მოეხერხებინა.⁸⁷

როგორც ვხედავთ, სამოტივაციო ნაწილის ამ მონაკვეთში საკასაციო პალატა ასაბუთებს იმას, რომ მსჯავრდებულის სიკვდილისადმი პირდაპირი განზრახვა არ ამოძრავებდა ასევე არც ურთიერთშელაპარაკებისა და დანიანი მუშტის ჩარტყმის შემდეგ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, იგი მოახერხებდა ჯანმრთელობის

⁸⁶ პირველი ხარისხის პირდაპირი განზრახვის შესახებ მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, თბ. 2013 წ. გვ. 132.

⁸⁷ იხ. იქვე

მძიმე დაზიანება მიყენებული პირისათვის მსუბუქ დაზიანებაზე უფრო საშიში კრილობის მიყენებას.

საკასაციო პალატა რომ მცდელობის საკითხს მხოლოდ პირდაპირ განზრახვით ჩადენილ დანაშაულს უკავშირებს ეს აშკარად ჩანს მისი შემდეგი მსჯელობიდან:

საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების ერთობლიობა გამოირიცხავს მსჯავრდებულის მიერ თ. რ-ის მკვლელობის მცდელობის განზრახვას და მკაფიოდ მიუთითებს მხოლოდ ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანების მიყენების მიზანზე, კერძოდ: საქმის მასალებით არ დადგინდა, რომ ლ. მ დაზარალებულს განგებ შეხვდა განზრახვის (მოკვლის) სისრულეში მოსაყვანად; ასევე არ დადგინდა, რომ პირველი ფიზიკური დაპირისპირებისას მსჯავრდებულმა დაზარალებულს დანა მჭრელი პირით ჩაარტყა; ლ. მ-სთვის არ არსებობდა განსაკუთრებული მოტივი დაზარალებულის მოსაკლავად (იყო მხოლოდ ხმამაღალი საუბარი), რომელიც ნორმალურ ადამიანურ ურთიერთობაში ვერ წარმოშობდა შურისძიების გრძნობას. ამასთან, სასამართლოს მიაჩნია, რომ სანამ პოლიციელები ლ. მ-ს განაიარაღებდნენ, მას ჰქონდა საკმარისი დრო და საშუალება მკვლელობის განზრახვის სისრულეში მოსაყვანად.⁸⁸

მოყვანილ მსჯელობაში ხაზგასმა გაკეთებულია მართლსაწინააღმდეგო შედეგის მიზანზე და ნათქვამია, რომ მკვლელობის მცდელობა გამოირიცხება რადგან პირის ქმედებაში იკვეთება მხოლოდ ჯანმრთელობის დაზიანების მიყენების მიზანი.

მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის მიზანი კი პირს მხოლოდ პირდაპირი განზრახვისას ამოძრავებს (პირველი ხარისხის პირდაპირი განზრახვა).

⁸⁸ იხ. იქვე, გვ. 135-136

საკასადიო პალატის ამ გადაწყვეტილებას ჩვენის მხრიდან დავამატებთ შემდეგს: მოცემულ შემთხვევაში, მსჯავრდებული ლ. მ., რომელმაც ჯანმრთელობის სხვადასხვა ხარისხის დაზიანება მიაყენა მსხვერპლს და მათ შორის, მძიმე ხარისხის დაზიანებაც, რა თქმა უნდა არ გამორიცხავდა სასიკვდილო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას რაც მას არ სურდა, მაგრამ გულგრილად ეკიდებოდა ასეთი შედეგის დადგომის შესაძლებლობას. ამდენად, სასიკვდილო შედეგის მიმართ იგი მოქმედებდა არაპირდაპირი განზრახვით, რის გამოც შეუძლებელია მისი ქმედების კვალიფიკაცია მკვლელობის მცდელობით. მცდელობის დროს, პირის ქმედება მიზანმიმართულია მართლსაწინააღმდეგო შედეგისაკენ, რაც განსახილველ მაგალითში არ დასტურდება. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ამ გადაწყვეტილებით აშკარად ჩანს, რომ სისხლის სამართლის პალატაც დგას იმ მყარ პოზიციაზე, რომ მცდელობისთვის აუცილებელია პირი მოქმედებდეს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის გამოწვევის მიზნით, ანუ პირდაპირი განზრახვით.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატა ამ განაჩენში იმის დასაბუთებისთვის, რომ სახეზე არ არის მკვლელობის მცდელობა სხვა არგუმენტსაც იყენებს. კერძოდ, ამ განაჩენში ვკითხულობთ:

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო მტკიცების სტანდარტად განიხილავს რა „გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტს“, განმარტავს, რომ ასეთი მტკიცება შეიძლება გამომდინარეობდეს საკმარისად ძლიერი, ნათელი და ურთიერთდაკავშირებული დასკვნებიდან, რომლებიც უდავო, საკმარისად მტკიცე და ზუსტ ხასიათს ატარებს და არ შეიძლება ეფუძნებოდეს მხოლოდ თეორიულ ჰიპოთეზას. ისეთი დანაშაულის ჩადენა, როგორიცაა განზრახი მკვლელობა, აუცილებელია, რომ დანაშაულის სუბიექტი მოქმედებდეს განზრახვით, ჩაიდინოს

მკვლელობა, რაც უნდა ეფუძნებოდეს შესაბამის მიზანს, მოტივს, ქმედებაში გამოვლენილ მართლსაწინააღმდეგო ნებას, ქმედების განხრციელების სახესა და ხერხს. სასამართლო ასევე განმარტავს, რომ აუცილებელია საქმეზე პირდაპირი მტკიცებულებების არსებობა; მოცემულ შემთხვევაში საქმეზე მოპოვებული და გამოკვლეული მტკიცებულებების ერთობლიობით არ დასტურდება ლ. მ-ის მიერ მკვლელობის მცდელობის ჩადენის ფაქტი.⁸⁹

როგორც ვხედავთ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოც ქმედების მკვლელობის მცდელობად კვალიფიკაციისათვის აუცილებლად მიიჩნევს შესაბამისი მიზნის არსებობას. ასეთი მიზანი კი პირს მხოლოდ პირდაპირი განზრახვის დროს ამოძრავებს, რადგან არაპირდაპირი განზრახვის არსებობისას პირს არ სურს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა.

განსახილველ განაჩენში საკასაციო პალატა ასევე მსჯელობს ჩადენილი დანაშაულის მოტივზე და განმარტავს, რომ მოცემულ შემთხვევაში, თითქოს საქმე გვაქვს შურისძიებასთან, მაგრამ სინამდვილეში სახეზეა უმნიშვნელო საბაზით განპირობებული ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანების მოტივი, რაც სამართლებრივად უნდა შეფასდეს როგორც ხულიგნური ქვენაგრძნობით ჩადენილი ქმედება. მსგავს შემთხვევაში, დაზარალებულისადმი სამაგიეროს მიზღვისკენ დამნაშავის სწრაფვა არ ეფუძნება რაიმე ანგარიშგასაწევ, სერიოზულ საფუძველს (მაგალითად, დაზარალებულის მხრიდან შეურაცხყოფას), რის გამოც მისი ქმედების სუბიექტური შინაარსი, მოტივაციის თვალსაზრისით, შესაბამისად ფასდება ხულიგნურ ქვენაგრძნობად.

სწორედ ამგვარი ვითარება დგინდება საქმეში არსებული უტყუარი მტკიცებულებების ერთობლიობიდან გამომდინარე,

⁸⁹ იხ. იქვე, გვ. 137

პირველ რიგში კი თავად დაზარალებულის ჩვენებით, რომელიც გადმოსცემს, რომ ლ. მ-სთან საუბრის შინაარსს, ვიდრე ეს უკანასკნელი მის წინააღმდეგ აქტიურ მოქმედებაზე გადავიდოდა. მსჯავრდებულის მიერ გამოხატული პრეტენზია დაზარალებულის მიმართ და მისი პასუხის შინაარსი, რომელიც სასამართლოს მიერ, როგორც ფაქტობრივი გარემოება, სწორად არის დადგენილი უტყუარ მტკიცებულებად მიჩნეული დაზარალებულის ჩვენებით (ლ. ნ-ს მიერ თ. რ-ის მიმართ გამოთქმული პრეტენზია: რატომ არ შეუშვეს ის პოლიციაში და რატომ არ შეახვედრეს ის მისი უბნის ინსპექტორს; თ. რ-ს მიერ გაცემული პასუხი: ხომ უთხრა მას რომ არ იყო ის პიროვნება სამსახურში, წასულიყო, შარს ნუ ეძებდა და პოლიციაში ფხიზელი მისულიყო...) ვერაფრით ვერ შეფასდება ისეთ, არსებითი მნიშვნელობის მქონე ფაქტორად, რასაც შეიძლება ეყრდნობოდეს შურისძიება, როგორც მოტივი, რომელსაც ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი საფუძველი სჭირდება. ამიტომ, მცდარი პოზიცია, რომ დაზარალებულის ნებისმიერი ქცევა ან რაიმე გამონათქვამი, რის გამოც, შესაძლოა, დამნაშავე განეწყოს მის წინააღმდეგ და მას დაზარალებულის მიმართ ჩამოუყალიბდეს სამაგიეროს მიზღვის განცდა და სწრაფვა, სამართლებრივად ყოველთვის შეფასდეს როგორც შურისძიების საფუძველი, ხოლო ამ ნიადაგზე აღმოცენებული დამნაშავეს შინაგანად მამოძრავებელი, ფსიქოლოგიური მუხტი კი, როგორც შურისძიების მოტივი.⁹⁰

შესაბამისად, საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ ლ. მ-მა ჩაიდინა ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება ხულიგნური ქვენაგრძნობით, რაც გათვალისწინებულია საქართველოს სსკ-ის 117-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით.

როგორც ვხედავთ, საბოლოოდ, საკასაციო პალატამ მსჯავრდებულ

⁹⁰ იხ. იქვე, გვ. 136-137

ლ. მ-ის ქმედება, დაკვალიფიცირებული საქართველოს სსკ-ის მე-19, 108-ე მუხლით, გადააკვალიფიცირა სსკ-ის 117-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტზე (ე.ი. მკვლელობის მცდელობიდან ქმედება გადააკვალიფიცირდა ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებაზე) და განუსაზღვრა შესაბამისი სასჯელის ზომა.

არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში მცდელობის საკითხის გარკვევისას საინტერესოა, როგორ უნდა შეფასდეს მოძრაობის უსაფრთხოების წესის დამრღვევი მძღოლის ქმედება, როცა იგი დახმარების გარეშე დატოვებს დაზარალებულს?

ამ საკითხის გასარკვევად მოვიყვანოთ მაგალითი სასამართლო პრაქტიკიდან.

როგორია ამ კუთხით სასამართლო პრაქტიკა?

პრაქტიკის შესწავლით დავრწმუნდით, რომ ზოგჯერ სერიოზულ შეცდომას აქვს ადგილი სატრანსპორტო დანაშაულებთან დაკავშირებით დაზარალებულთა დახმარების გარეშე მიტოვების შემთხვევის კვალიფიკაციისას.

მაგალითი: საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ განიხილა სისხლის სამართლის საქმე სატრანსპორტო დანაშაულთან დაკავშირებით ბრალდებულ ბ. ყ-შვილის მიმართ.⁹¹

საქმის არსი მდგომარეობდა შემდეგში:

ბ. ყ-შვილს ახალციხის რაიონის სოფლის მაცხოვრებლებთან ერთად მისი კუთვნილი სატვირთო-სამგზავრო ავტობუსით

⁹¹ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეებზე, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, 2007, №3, საქმე №987, გვ. 44 - 51.

გადაჰქონდა ტვირთი. ერთ -ერთი მგზავრი ნასვამ მდგომარეობაში იყო. ერთი სოფლის გადასახვევთან ნ. ყ-შვილმა შეაჩერა ავტობუსი ნასვამი მგზავრის ჩასვლის მიზნით. მგზავრი ჩავიდა ავტობუსიდან, რის შემდეგაც მძღოლმა ბ. ყ-შვილმა ვერ უზრუნველყო მოძრაობის უსაფრთხოების წესის დაცვა და დაძრა ავტობუსი, რა დროსაც მარჯვენა საბურავებით ფეხზე გადაუარა ჩასულ მგზავრს. მძღოლმა სარკეში დაინახა პირს დავარდნილი მგზავრი, გააცერა ავტობუსი და მივიდა მასთან. მან ნახა, რომ მისი გაუფრთხილებლობის გამო დაზარალებული იმყოფებოდა სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში და არ შეეძლო საკუთარი თავის დასახმარებლად ზომების მიღება, ვინაიდან დაზიანებული ჰქონდა ფეხი, სდიოდა სისხლი და ვერ გადაადგილდებოდა.

მძღოლმა დაშავებულს მხრებში მოკიდა ხელი და გადაიყვანა იგი შემთხვევის ადგილიდან 10 მეტრის მოშორებით საავტომობილო გზის მოსაცდელთან. მოაფარა იგი მოსაცდელის კუთხეს, თავად კი განაგბო გზა ისე, რომ მგზავრებს არაფერი შეუტყვიათ. დაშავებულის გადაადგილებაში მძღოლს მიეხმარა მისი ძმა.

დაახლ 20-30 წუთის შემდეგ დაზარალებული ნახეს სოფლის მაცხოვრებლებმა, რომლებმაც სხვა თანასოფლელებს შეატყობინეს და დაახლ. ერთი საათის შემდეგ იგი წაიყვანეს საავადმყოფოში, სადაც რამდენიმე წუთში გარდაიცვალა.

პირველი და მეორე ინსტანციის სასამართლომ (ახალციხის რაიონულმა სასამართლომ და თბილისის საოლქო სასამართლომ) ეს ქმედება დააკვალიფიცირა დანაშაულთა ერთობლიობით.⁹² კერძოდ, სსკ 276-ე მუხლის მე-5 ნაწილითა და სსკ 128-ე მუხლით (მოძრაობის უსაფრთხოების წესის დარღვევა, რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა და განსაცდელში მიტოვება).

⁹² იხ. თბილისის საოლქო სასამართლოს 2003 წ. 2 ივლისის განჩინება, საქმე №987.

საქმის მასალებით დადგენილი იყო მიზეზობრივი კავშირი მძღომის მიერ მოძრაობის უსაფრთხოების წესის დარღვევასა და დამდგარ სასიკვდილო შედეგს შორის.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ ამ საქმეზე განიხილა საკასაციო საჩივარი და განაჩენში შეიტანა გარკვეული ცვლილება. კერძოდ, მძღოლის ქმედება სსკ 276-ე მუხლის მე-5 ნაწილიდან გადაკვალიფიცირდა ამავე მუხლის მე-3 ნაწილზე (რამაც გამოიწვია ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება), ხოლო სსკ 128-ე მუხლით მსჯავრდების ნაწილში განაჩენი გაუქმდა და ამ ნაწილში საქმე დაუბრუნდა საქართველოს პროკურატურას დამატებითი გამოძიებისათვის შემდეგი მითითებით: გარკვეულიყო, მოცემულ შემთხვევაში არსებობს თუ არა უმოქმედობის მიზეზობრიობის სამი აუცილებელი პირობა.⁹³

დამატებითი გამოძიების ჩატარების შემდეგ ბ. ყ-შვილს ბრალი დაედო განზრახ მკვლელობაში (სსკ 108-ე მ.) იმ არგუმენტზე დაყრდნობით, რომ მძღოლმა არ გაუწია დაშვებულს სათანადო დახმარება, რაც თავისუფლად შეეძლო; იგი მან გადაიყვანა მოსაცდელში და დატოვა დახმარების გარეშე, რა დროსაც ითვალისწინებდა, რომ დაუხმარებლობის შემთხვევაში იგი გარდაიცვლებოდა.⁹⁴

რა უზუსტობაა ამ ბრალდებაში?

ამთავარი უზუსტობა ისაა, რომ როგორც ვხედავთ, მასში საერთოდ არაა აქცენტი გაკეთებული უმოქმედობის მიზეზობრიობის მესამე პირობაზე - შესაძლო და სავალდებულო ქმედებით სასიკვდილო შედეგი თუ იქნებოდა აცილებული.

⁹³ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2003 წლის 16 ოქტომბრის განჩინება ამ საქმეზე.

⁹⁴ იხ. ახალციხის რაიონული სასამართლოს არქივი, საქმე №987.

ბ) ბრალდებაში ხაზგასმულია, რომ როცა მძღოლმა დაშავებული მიატოვა დახმარების გარეშე, იგი ითვალისწინებდა, რომ დაუხმარებლობის შემთხვევაში პირი გარდაიცვლებოდა.

დაევშვათ, დამტკიცებულია, რომ მძღოლი ამას ითვალისწინებდა (თუმცა ეს არაა დადასტურებული საქმის მასალებით).

ასეთი დათქმის შემთხვევაშიც საკითხავია: სურდა კი მძღოლს ამგვარი შედეგის დადგომა?

ეს საკითხი ბრალდებაში საერთოდ არაა დასმული. იგი ვერ დაისმებოდა, რადგან საქმის მასალებით ასეთი შედეგის დადგომის სურვილი არ ჩანს. პირიქით, ვერავინ დაიწყებს იმის მტკიცებას, რომ როცა მძღოლმა დაშავებული მანქანის სავალი ნაწილიდან ტროტუარის მოსაცდელში გადაიყვანა, მისი ეს ქმედება მიმართული (გამიზნული) იყო სასიკვდილო შედეგისკენ.

ასევე შეუძლებელია იმის მტკიცება, რომ მძღოლს შეცნობილი ჰქონდა სასიკვდილო შედეგის დადგომის გარდუვალობა, რადგან საერთოდ ფეხიდან სისხლის დენა აუცილებლად არ იწვევს ასეთ შედეგს.

გამოდის, გამოძიებამ უმოქმედობით განზრახი მკვლელობის ბრალდება ისე წარუდგინა პირს, რომ არ დაუდგენია უმოქმედობის მიზეზობრიობის მესამე პირობა.

გ) ამ ბრალდების მესამე ნაკლი არის ის, რომ მასში ასევე არაა დადასტურებული, რამდენად ჰქონდა მძღოლს გათვალისწინებული სიცოცხლისათვის საშიში მდგომარეობის არსებობა, შესაბამისად ის, რომ დაუხმარებლობის შემთხვევაში შესაძლებელი იყო მისი გარდაცვალება.

ის ფაქტი, რომ დაშავებული წაქცეული იყო, ამის უტყუარ

მტკიცებულებად ვერ გამოდგება, რადგან დაზარალებულს დაზიანებული ჰქონდა ფეხი და ამავე დროს იყო ნასვამი (მან ავტობუსში ყოფნისას კიდევ დალია რამდენიმე ჭიქა ღვინო).

აქედან გამომდინარე, ადიგენის რაიონულმა სასამართლომ მძღოლი გაამართლა სსკ 108-ე მუხლით წარდგენილ ბრალდებაში და დამნაშავედ ცნო იგი სსკ 276-ე მუხლის მე-5 ნაწილით (რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა).⁹⁵

დაზარალებულის უფლებამონაცვლემ სააპელაციო წესით გაასაჩივდა ეს განაჩენი და ითხოვა ქმედების გადაკვალიფიциრება სსკ 109-ე მუხლით (მკვლელობა, წინასწარ შეცნობით უმწეო მდგომარეობაში მყოფი პირისა).

სააპელაციო სასამართლოზე დაცვის მხარემ მოითხოვა სსკ 276-ე მუხლის მე-5 ნაწილის მოხსნა, რადგან ზ. ყ-შვილი ორჯერ იქნა გასამართლებული (უზენაესმა სასამართლომ 2003 წლის 16 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით მისი ქმედება დააკვალიფიциრა სსკ 276-ე მუხლის მე-3 ნაწილით). დაცვის მხარემ ასევე ითხოვა ქმედების კვალიფიკაცია სსკ 128-ე მუხლით.

თბილისის სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა დაზარალებულის უფლებამონაცვლის საჩივარი, გააუქმა პირველი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენი და ქმედება დააკვალიფიциრა სსკ 108-ე მუხლით (განზრახი მკვლელობა).⁹⁶

მსჯავრდებულის დამცველმა გაასაჩივრა ეს განაჩენი საქართველოს უზენაეს სასამართლოში და მოითხოვა განაჩენის გაუქმება.

⁹⁵ იხ. აღნიშნული სისხლის სამართლის საქმე.

⁹⁶ იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2007 წლის 25 აპრილის განაჩენი ამ საქმეზე.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ სააპელაციო სასამართლოს ხსენებულ განაჩენში შეიტანა ცვლილება და ქმედება მკვლელობიდან სსკ 108-ე მუხლიდან გადააკვალიფიცირა მკვლელობის მცდელობაზე - სსკ 19, 108-ე მუხლზე.⁹⁷

აღნიშნული გადაწყვეტილების დასაბუთებისათვის ამ განჩინებაში სხვადასხვა არგუმენტებია გამოყენებული, რომელთა ნაწილი სწორია, ხოლო ნაწილი კი ვერ ჩაითვლება ასეთად:

ა) სწორია ის, რომ ამ გადაწყვეტილებით არ დაკმაყოფილდა დაზარალებულის უფლებამონაცვლის მოთხოვნა ქმედების დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი მკვლელობით (სსკ 109-ე მ.) კვალიფიკაციის შესახებ (ამ საკითხზე ზემოთ უკვე გვქონდა საუბარი;

ბ) მასში სწორადაა დასაბუთებული ის, თუ რატომ არ უნდა შეერაცხოს მძღოლს დამდგარი მართლსაწინააღმდეგო შედეგი (სიკვდილი) უმოქმედობისას. იმის დასაბუთებისათვის გამოყენებულია სსკ მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული პირობის არარსებობა მოცემულ საქმეში. კერძოდ, განჩინებაში ნათქვამია: ექიმისა და ექსპერტის ჩვენებით დგინდება, რომ დროული დახმარების შემთხვევაში დაზარალებულის სიცოცხლის გადარჩენა ალბათობის მაღალი ხარისხით შესაძლებელი იყო. ალბათობის თუნცა მაღალი ხარისხით სამართლებრივად არასდროს არ არის საკმარისი საფუძველი საფუძველი ამა თუ იმ ფაქტის დასადასტურებლად და სარწმუნოდ მიჩნევისათვის. ... ამდენად, უტყარად ვერ დგინდება, რომ ყ-შვილის მიერ თავისი სამართლებრივი მოვალეობის

⁹⁷ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეებზე, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, 2007 წლის №3, გვ. 51.

დროულად სესრულების, ანუ სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში მყოფის საავადმყოფოში გადაყვანის შემთხვევაში, ეს უკანასკნელი სიკვდილს აუცილებლად გადაურჩებოდა. საქართველოს სსკ მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად კი უმოქმედობისათვის პირი პასუხს აგებს, თუკი მისთვის სავალდებულო და შესაძლებელი მოქმედებით შედეგი თავიდან იქნებოდა აცილებული.⁹⁸

ამასთანავე არ შეიძლება დავეთანხმოთ ამ გადაწყვეტილების იმ ნაწილს, სადაც ქმედება დაკვალიფიცირებულია მკვლელობის მცდელობით (19, 108-ე მ., რაც დასაბუთებულია შემდეგნაირად:

მომხდარი ავტოსაგზაო შემთხვევის სემდეგ ბ. ყ-შვილისათვის სრულიად ცხადი იყო შემდეგი: დაზარალებული მძიმედ იყო დაშავებული და იმყოფებოდა სიცოცხლისათვის სახიფათო მდგომარეობაში, გადამტვრეული ფეხიდან სდიოდა სისხლი, მას არ შეეძლო დამოუკიდებლად გადაადგილება, იგი რჩებოდა სრულიად მარტო, მთვრალ მდგომარეობაში მყოფი, ძალზე ცივ კლიმატურ პირობებში ისეთ ადგილზე, სადაც არ იყო ავტომანქანებისა და ადამიანების ინტენსიური მოძრაობა. ამასთან იყო ღამის საათები და ვინმესგან დახმარების გაწევის შესაძლებლობა წარმოადგენდა მხოლოდ შემთხვევითობას. ამის მიუხედავად, ყ-შვილმა არა შეასრულა თავისი მოვალეობა, რისი შესაძლებლობაც მას ჰააჩნდა და განსაცდელში მიატოვა დაზარალებული, რითაც დასტურდება, რომ იგი ითვალისწინებდა დაზარალებულის სიკვდილის შესაძლებლობას და გულგრილად ეკიდებოდა ასეთი შედეგის დადგომას... ამდენად მისი ქმედება უნდა შეფასდეს, როგორც განზრახი მკვლელობის

⁹⁸ იხ. საქართველოს უზენაეს სასამართლოს აღნიშნული გადაწყვეტილებანი, გვ. 50-ე.

რა შეცდომაა დაშვებული ამ გადაწყვეტილებაში?

ყველაზე თვალშისაცემი შეცდომა ისაა, რომ როცა არგუმენტად მოხმობილია მსჯავრდებულის მიერ მართლსაწინააღმდეგო შედეგის (სიკვდილის) დადგომის შესაძლებლობის გათვალისწინება, არაფერია ნათქვამი იმაზე, სურდა თუ არა ყ-შვილს ეს შედეგი. ეს საკითხი საერთოდ არაა ნახსენები და განხილული.

საქმე ისაა, რომ მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას პირი ითვალისწინებს ე.წ. პირველი ხარისხის პირდაპირი განზრახვის დროსაც, თუმცა განსხვავებით არაპირდაპირი განზრახვისაგან, ამ დროს პირს სურს ეს შედეგი.

მართალია, განჩინებაში მითითებულია, რომ იგი გულგრილი იყო ამ შედეგისადმი, რაც ფაქტობრივად იმის აღიარებაა, რომ მსჯავრდებული მოქმედებდა არაპირდაპირი განზრახვით, მაგრამ თუკი განჩინებაში აღნიშნული იქნებოდა, რომ მას ეს შედეგი არ სურდა, საკასაციო პალატა ვერ დაასაბუთებდა მკვლელობის მცდელობას, როდესაც პირის ქმედება მიმართული (ანუ მიზანმიმართული) უნდა იყოს ამ შედეგისაკენ, რასაც მოცემულ შემთხვევაში ადგილი არ ჰქონია. ¹⁰⁰

განსახილველი მაგალითი ეს მონაკვეთი, როცა მძღოლმა

⁹⁹ შეად. უზენაესი სასამართლოს დასახ. გადაწყვეტილებანი, გვ. 50-51.

¹⁰⁰ დანაშაულის მცდელობის საკითხზე იხ. თ. წერეთელი, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი პირვ. თბ. 2007, გვ. 422 -450; ო. გამყრელიძე, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი მე-3, თბ. 2013, გვ. 242 - 251; ქ. მჭედლიშვილი-პერდრიხი, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, ავტ. კოლ. თბ. 2016 (მე-2 გამოც.), გვ. 277-286; ი. დვალიძე, წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ. 2007, გვ. 159 - 175; გ. მამულაშვილი, წიგნში: სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2016, გვ. 172 - 177.

დახმარების გარეშე დატოვა დაშავებული, არის განსაცდელში მიტოვების (128-ე მ.) კლასიკური შემთხვევა, რადგან: პირმა თავისი წინა ქმედებით (მოძრაობის წესის დარღვევით გამოწვეული ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებით) შეიძინა სამართლებრივი გარანტიის ფუნქცია; მას გაცნობიერებული ჰქონდა, რომ დაზარალებული იმყოფებოდა სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში (თუკი სადავიდ არ გავხდით ამას); გაცნობიერებული ჰქონდა, რომ დაზარალებულის მიმართ დაეკისრა გარანტიის მოვალეობა; გაცნობიერებული ჰქონდა, რომ მისდამი დახმარების გაწევა მისი შესაძლებლობის ფარგლებში იყო (შეეძლო მისი წაყვანა საავადმყოფოში); ამასთანავე როცა მძლოლმა დაშავებული გადაიყვანა მოსაცდელში, ეს ქმედება არანაირად არ იყო მიმართული მისი მოკვდინებისაკენ. პირიქით, ამ ქმედებით მან დაშავებული მოარიდა ტრასას, სადაც მანქანები მოძრაობდნენ.

როცა სამართლებრივ გარანტს მოსალოდნელი მართლსაწინააღმდეგო შედეგისადმი აქვს არაპირდაპირი განზრახვა და ასეთი შედეგი არ ღვება, ან ვერ მტკიცდება მიზეზობრივი კავშირი ქმედებასა და შედეგს შორის, ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს არა მკვლელობის მცდელობით, არამედ საფრთხის დელიქტით. განსახილველ შემთხვევაში, ესაა სსკ 128-ე მუხლი (განსაცდელში მიტოვება).¹⁰¹

ყველაზე დიდი ხარვეზი, რაც სახეზეა ამ განჩინებაში, არის ის, რომ მომხდარი ავტო ავარიის შედეგად დამდგარ მართლსაწინააღმდეგო შედეგს (სიკვდილს) არ მიეცა სამართლებრივი შეფასება იმის მიუხედავად, რომ დადგენილი იყო მიზეზობრივი კავშირი მძლოლის მიერ უსაფრთხოების წესის დარღვევასა და

¹⁰¹ იხ. გ. მამულაშვილი, წიგნში: სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2016, გვ. 184-187.

დამდგარ სასიკვდილო შედეგს შორის.¹⁰² საბოლოოდ, გამოვიდა, რომ ეს შედეგი არც სსკ 276-ე მუხლში აისახა, და არც სსკ 19, 108-ე მუხლში.

სწორია განჩინების ის მონაკვეთი, როცა დამდგარი შედეგი არ ჩათვალეს უმოქმედობით გამოწვეულად (ცალკე საკითხია, რომ დაუხმარებლობის ეს ეპიზოდი არასწორად შეფასდა), მაგრამ არავითარი გამართლება არა აქვს იმას, რომ იგი არ აისახა სსკ 276-ე მუხლში.

რატომ მოხდა ასე?

საქმე ისაა, რომ ამ საქმეზე პირველად გამოტანილ განჩინებაში საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ მთლიანად კი არ დააბრუნა ეს საქმე დამატებით გამოძიებაში, არამედ სსკ 276-ე მუხლით გათვალისწინებულ ქმედებაში შეცვალა კვალიფიკაცია (სსკ 276-ე მუხლის მე-5 ნაწილიდან გადააკვალიფიცირა ამავე მუხლის მე-3 ნაწილზე), ხოლო მძღოლის მიერ დაუხმარებლობის ეპიზოდში დააბრუნა საქმე დამატებითი გამოძიებისათვის. ფაქტობრივად ამით მან როგორც დამატებით გამოძიებას, ისე საქმის თავიდან განმხილველ სასამართლოს წაართვა დამდგარი შედეგის სსკ 276-ე მუხლში გათვალისწინების შესაძლებლობა.

¹⁰² რეალურად დამდგარი შედეგი მატერიალურ დანაშაულად ქმედების კვალიფიკაციის დროს შეიძლება არ აისახოს კვალიფიკაციაში მხოლოდ მაშინ, როცა არაა დადგენილი მიზეზობრივი კავშირი ჩადენილ ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის (ავტორის შენიშვნა).

დასკვნა

ნაშრომში არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობის შესაძლებლობის საკითხის განხილვისას გაკეთებულია რამდენიმე მნიშვნელოვანი დასკვნა:

ნაშრომში განხილულია არაპირდაპირი განზრახვის ის ცნება, რაც მოცემულია საქართველოს სსკ მე-9 მუხლში. ასევე განხილულია მცდელობის ცნება საქართველოს სსკ მე-19 მუხლის მიხედვით და გაკეთებულია დასკვნა, რომ ეს ორი ცნება არაა თავსებადი ერთმანეთთან, რადგან არაპირდაპირი განზრახვისას პირს არ სურს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ შეუძლებელია მისი ქმედება მიმართული (ანუ გამიზნული) იყოს ამ შედეგისაკენ.

ნაშრომში ასევე დასაბუთებულია, რომ შეუძლებელია სსკ 127-ე მუხლის სანქციის სიმსუბუქე გამოყენებულ იქნას არაპირდაპირი განზრახვისას მცდელობის შესაძლებლობის დასაბუთების ერთ-ერთ არგუმენტად.

ნაშრომში გაკრიტიკებულია მოსაზრება სურვილის ფსიქოლოგიური ცნების გვერდით მისი ნორმატიული ცნების არსებობის შესახებ და გაკეთებულია დასკვნა, რომ სურვილის ფსიქოლოგიური ცნების გვერდით მისი ნორმატიული ცნება რომ არსებობდეს, მაშინ კანონმდებელი არაპირდაპირი განზრახვის ცნების ჩამოყალიბებისას გამოიყენებდა სურვილის არა ფსიქოლოგიურ, არამედ ნორმატიულ ცნებას, რადგან სსკ ნორმატიული აქტების ერთობლიობაა.

ნაშრომში დასაბუთებულია, რომ ჩვენი კანონმდებლობა არ იზიარებს მცდელობას არაპირდაპირი განზრახვისას, რის არგუმენტადაც მოყვანილია სსკ კერძო ნაწილის რამდენიმე

მუხლი: კერძოდ სსკ 127-ე მუხლი სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენება; მკვლელობა ისეთი საშუალებით, რაც საფრთხეს უქმნის სხვათა სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას (სსკ 109-ე მუხლი); ყაჩაღობა (სსკ 179-ე მუხლი) და გაკეთებულია დასკვნა, არაპირდაპირი განზრახვისას მცდელობა რომ შესაძლებელი იყოს, მაშინ ამ მუხლების არსებობის საჭიროება სისხლის სამართლის კოდექსში არ იარსებებდა.

ნაშრომში განხილულია საკითხი, თუ რატომ მიიჩნევა გერმანელ მეცნიერთა ნაწილი შესაძლებლად მცდელობას არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენილ დანაშაულში. ამ კითხვაზე პასუხი გაცემულია გერმანიის სს კოდექსში დანაშაულის მცდელობისა და არაპირდაპირი განზრახვის ცნების შეპირისპირების გზით. ასევე საქართველოს სს კანონმდებლობაში დანაშაულის ცნებასთან და არაპირდაპირი განზრახვის ცნებასთან მისი შეპირისპირების გზით. საბოლოოდ გაკეთებულია დასკვნა, რომ გფ-ში არსებული სს კანონმდებლობა, განსხვავებით საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობისაგან, იძლევა არაპირდაპირი განზრახვისას მცდელობის დასაბუთების შესაძლებლობას განსხვავებით ჩვენი კანონმდებლობისგან.

დასკვნის სახით ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლო პრაქტიკაში ხსენებული საკითხი რომ აღარ წარმოადგენდეს პრობლემას, უნდა მოხდეს თავად სისხლის სამართლის ზოგად ნაწილში საკანონმდებლო ცვლილება. კერძოდ, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-19 მუხლში „დანაშაულის მცდელობა“, შევიდეს ცვლილება შემდეგი კონსტრუქციით: 1) „დანაშაულის მცდელობად ითვლება პირდაპირი განზრახვით განხორციელებული ქმედება, რომელიც თუმცა უშუალოდ მიმართული იყო დანაშაულის ჩასადენად, მაგრამ დანაშაული ბოლომდე არ იქნა მიყვანილი“. ან 2) სისხლის სამართლის კოდექსის მე-19 მუხლს გაუკეთდეს შენიშვნა, სადაც აღნიშნული

იქნება, რომ განზრახ ქმედებაში მოიაზრება მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით განხორციელებული ქმედება. მოცემული ჩანაწერი აღარ მისცემს საშუალებას პრაქტიკოს იურისტებს (სასამართლო ხელისუფლებას) ქმედება დააკვალიფიცირონ არპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობად.

1. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 2016 წლის 27 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბილისი 2016წ., გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“;
2. თ. წერეთელი, დანაშაულის მომზადება და მცდელობა, თბ. 1961წ., „საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა“;
3. თ. წერეთელი, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი პირველი, თბ. 2017წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
4. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეცხრე გამოცემა, თბ. 2013 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
5. ლ. ხარანაული, დაუშთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, წიგნი II, თბ. 2014წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
6. ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, წიგნი: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, თბ. 2016 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
7. ი. დვალიძე, წიგნში: სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბილისი. 2007წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
8. ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ. 2011წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
9. თ. ცეცტიშვილი, ადამინის სიცოცხლის და ჯანმრთელობისთვის საფრთხის შემქმნელი დელიქტები, თბ., 2015 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
10. გ. ხუბუა, სამართლის თეორია, თბ. 2004 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
11. გ. ნაჭყებია, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, ავტ. კოლექტივი, (მე-2 გამოცემა), თბ., 2016 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;

12. გ. მამულაშვილი, წიგნში: სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, სახელმძღვანელო, წიგნი I, თბ. 2016წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
13. თ. წერეთელი, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი I, თბ. 2007 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
14. თ. წერეთელი, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი III, თბ. 2012 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
15. ო. გამყრელიძე, სისხლის სამართლის პრობლემები, ტომი III, თბ. 2013 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
16. ქ. მჭედლოშვილი-ჰედრისი, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ. 2011 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
17. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ. 2013 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
18. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, ავტ. კოლექტივი, (მეორე გამოცემა), თბ. 2016 წ., გამომცემლობა „მერიდიანი“;
19. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, რედ. გ. ნაჭყებია, ნ. თოდუა, თბ. 2018წ. გამომც. „მერიდიანი“;
20. სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, თბ. 2019 წ. გამომც. „მერიდიანი“;
21. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ნაკვეთი მეორე, (მ-ჰ), მთ. რედ. არნ. ჩიქობავა, თბ. 1990წ., გამომცემლობა „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, ქართული ენციკლოპედია“;
22. გვ სისხლის სამართლის კოდექსი, ტექსტი და სამეცნიერო-პრაქტიკული კომენტარი, (რუსულ ენაზე), მოსკოვი, 2010წ., გამომცემლობა „პროსპექტი“;
23. თ. დარსანია, სადოქტორო ნაშ., დანაშაულის მცდელობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის პრობლემები. 2014 წ.;

24. ნ. თოდუა საფრთხის შემქმნელი დანაშაულები საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით ჟურ. მართლმსაჯულება და კანონი თბ., 2009 წ. N 2/3;
25. იხ. საქართველოს კანონის პროექტი - „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი“ ცვლილების შეტანის თაობაზე მაცნე ვებ გვერდი: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2383542> პროექტის 127-ე მუხლის რედაქცია. მიღების თარიღი 30.06.2014 წ.

სასამართლო გადაწყვეტილებები:

1. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, 2008 წ. N8, საქმე N 1798-აპ;
2. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, 2008 წ. N8, გვ. 40-46, საქმე N 745-აპ-08;
3. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, სისხლის სამართალი, ზოგადი და კერძო ნაწილები 2016 წ. N10-12, გვ. 129-138, საქმე N 227აპ-16;
4. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეებზე, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, 2007, №3, საქმე №987;
5. თბილისის საოლქო სასამართლოს 2003 წ. 2 ივლისის განჩინება, საქმე №987.



გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯაძის ქ. №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com